

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

JÁSZAI SAMU: A magyarországi bányamunkások helyzete és biztosítási viszonya	305
Nemi betegségek a hadseregben	311
Háború és munkásbiztosítás	313
Új munkásbiztosítási törvények Hollandiában	334

SZEMLE:

Munkásbiztosítás	334
A kassai kerületi pénztár gyásza. — Kereseti összegek és biztosítékok visszatartása. — Kötszerek rekvirálása. — Olasz honosok baleseti járadéka. — Vidéki pénztárak ügykezelésének tanulmányozása. — Hadbavonultak illetményeinek folyósítása. — A nagyikindai kerületi munkásbiztosító pénztár autonómiája. — A miniszterelnök a munkásbiztosításról. — Olasz szocialisták az osztrák szociális biztosításért. — Rendkívüli segélyek a balesetjáraékosoknak. — Az olasz és a német munkásbiztosítás. — A német-holland balesetbiztosítási egyezmény kérdése. — Baleseti járadékok fizetése ellenséges államok polgárainak. — Az országos rokkantbiztosító intézetek értekezlete. — A birodalmi biztosítási hivatal a háborúval kapcsolatos biztosítási esetek adatainak gyűjtéséről. — A háborúban megsérültek és megrokkantak lakhelyük körületeiben való ápolása. — A háború rokkantjai a betegség esetére való biztosításban. — A német fémiparosok a háborúban megsérültek alkalmazásáról. — A háborúban megsérültek igényeinek érvényesítése. — A munkásvédelem a háborúban. — Haladás a balesetelhárítás terén. — A svájci pénztárak és a dohánymonopólium.	
Szociális egészségügy	341
Védekezés a himlő ellen. — Az anya- és csecsemővédelem országos szervezése. — Gyermekekágyasok segítése Ausztriában. — A hadbavonultak családtagjainak segítése és a birodalmi gyermekágyi segély. — A hadbavonultak hozzátartozóinak betegség esetén való támogatásáról. — Ragályos betegségek elleni védekezés Bécsben. — A hadsereg védelme a tuberkulózis ellen. — A németországi gümőkór elleni küzdelem. — Hogyan támogathatják a városi lakáshivatalok a tuberkulózis elleni küzdelmet. — Gümőkórban elhalt katonák boncolása. — A háború és a nemi betegségek. — A szociális biztosítás és a hadvezetőség együttműködése a nemi betegségek elleni küzdelemben. — Iparegészségügy és hadiállapot. — A hadikenyér mint a betegek tápláléka. — Ideges-e tényleg a mai nemzedék? — A hadbavonultak ideges szívbántalmai. — A »Gránátkontuzió«. — A véredények lövedékokozta sérülései. — Lövedékokozta ólommérgezés. — Háborúshygiénia a régi zsidóknál.	
Munkásvédelem. Munkaviszony.	349
Hadifoglyoknak munkára való kiadása. — Hadimunkálatokkal foglalkozó munkások védelme. — A tanoncidő nincsen korlátozva. — A vasárnapi munkaszünet. — Nyomdai munkásnők nyomora. — Vasárnapi munkaszünet a bécsi gyógyszerárakban. — Hadifoglyok foglalkoztatása. — Panaszirodák felállítása. — A járadékosok részvétele az aratási munkákban. — Háborús drágasági pótlék állami és községi munkásoknak. — Az otthoni munkások védelme a hadseregszállításoknál. — A berlini fémiparosok a háború rokkantjaiért. — Szabadság helyett korai záróra. — A munkaszerződés megszegése a hadiállapot alatt. — A háború hatása Svájcban. — A munkanélküliség Franciaországban. — Szociális jóléti intézmények Belgiumban. — A sütők éjjeli munkájának eltüntetése. — Az angol munkások és a háború. — Moratórium a lakbérékre Olaszországban. — Az olasz szakszervezetek a háborúban. — A háború »Isten áldása«.	
Szakirodalom	353
A baleseti sérültek munkaképességének megállapításáról. — A munkásbiztosítás bajai. — Olaszország.	
JOGGYAKORLAT	354
Betegségélyezés. — Munkaviszony.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-száma 24.911.

A Munkásügyi Szemle kiadásában megjelent:

A munkásbiztosítási törvény reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozásai.

I. füzet: *A munkásbiztosítás szervezete.*

II. füzet: *Betegség esetén nyújtandó segélyek.*

III. füzet: *A munkásbiztosítási választott bíróság szervezete és hatásköre.*

Egy füzet ára 2 korona.

A baleseti sérültek munkaképességének megállapításáról.

Irta dr. *Lévai József* sebészfőorvos.

Ára 1 korona.

Munkásbiztosítás és magánjogi kártérítés.

Irta dr. *Szladits Károly* miniszteri tanácsos, egyetemi magántanár.

Ára 1 korona 60 fillér.

A német munkásbiztosítás története, céljai és eredményei.

Irta dr. jur. et med. h. e. *Kaufmann*, a Reichsversicherungsamt elnöke.

Ára 1 korona.

A huszadik század feladata a szociális egészségügy terén.

Irta *Forel*.

Ára 40 fillér.

A háború szociálpolitikája.

Irta *Szterényi József*.

Ára 1 korona

Az ipari betegségek biztosítása.

Irta dr. *Hahn Dezső*, az Országos Pénztár főorvosa.

Ára 50 fillér.

A választójogi javaslat és az ipari munkások.

Irta dr. *Ferenczi Imre*.

Ára 50 fillér.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

A magyarországi bányamunkások helyzete és biztosítási viszonya.

Írta: Jászai Samu.

I. Munkaviszonyok.

A közvélemény rendszerint csak akkor foglalkozik a bányamunkások helyzetével, ha nagyobb szerencsétlenségek történnek, vagy ha nagyobb bányásztrájkok törnek ki. A társadalom »jó szive« csak akkor esik meg a szegény bányászokon, ha fojtó bányalég, bányatűz, vagy a bányarobbanások tömeges áldozatokat szednek. Az egyes, de nagyon gyakori halálos, vagy súlyos balesetekről senki sem vesz tudomást. A bányatulajdonosok nem szeretik, ha az ő munkásaikkal foglalkoznak, noha ők maguk igen gyakran dicsekszenek az általuk létesített munkásjóléti intézményekkel. Szomorú tények azonban azt igazolják, hogy sehol az országban nem látni annyi nyomorék embert, mint a bányavidékeken. A nehéz bányamunka rokkantjai ők, akik nagyrészt koldulásból tengetik életüket. Koldulni kénytelenek, mert vagy egyáltalán nem, vagy oly csekély baleseti járadékot élveznek, hogy ebből nem tudnak megélni.

Az állam és a bányatulajdonosok nem méltányolják azt a körülményt, hogy a bányászok azok, akik a társadalom legszükségesebb, de legveszélyesebb és legnehezebb munkáit végzik. A bányászok maguk az állam és a társadalom mostoha gyermekeinek nevezik magukat. Velük nem törődik senki.

Wahlner Aladár főbányatanácsos évenként terjedelmes munkával számol be Magyarország bánya- és kohóiparáról. Az ő adataiból legalább megközelítően lehet következtetni, hogy milyen a magyar bányamunkások helyzete. Most jelent meg Wahlner Aladár munkája a Bányászati és Kohászati Lapokban. Ebben a munkában elmondja a szerző, hogy »a válságosnak jelzett 1913. év az ország szénbányászatára nézve nem volt válságos«. Ezt jó tudnunk, mert ezzel a megállapítással szemben nem mondhatják a bányatársaságok, hogy a rossz gazdasági viszonyok miatt nem fizethetnek magasabb munkabéreket. A magyar bányászat és kohászat által közvetített értékforgalom 1913-ban 204,748.871 koronáról 221,045.334 koronára emelkedett. Ezek a számok a bányatársaságok nagy nyereségét igazolják és igazolják azt is, hogy a magyar bányászok helyzetén minden nagyobb meg-

erőltetés nélkül segíteni lehet. De a magyarországi bányászok munkabéreiből közzétett hivatalos adatok szomorú tükrét adják a bányász-nyomórúságnak.

A magyarországi bánya- és kohómunkások száma 1913-ban 80.409-ről 85.586-ra emelkedett. A kereseti viszonyok 1913-ban következők voltak: a vájárok (szakmunkások) napi keresete 423'9 fillér, az átlagos évi kereset 1.240.1 korona. Ha pedig az egész bányászat és kohászat körében 16 évesnél idősebb férfimunkások keresetét nézzük, akkor az 1913-ik évre eső napi átlag 330'7 fillér, az évi átlag 972'9 korona. A nőmunkások átlagos napi keresete 137'3 fillér, átlagos évi keresete pedig 404'2 korona. A 16 éven aluli gyermekmunkásoknál az átlagos napibér 114'8 fillér, évi átlagos keresete pedig 331'7 korona.

Az amerikai magas munkabéerekről nem szólva, csak a németországi bányászok keresetével hasonlítva össze fönti adatokat, óriási különbséget látunk és megtaláljuk annak okát is, hogy miért dolgozik Németországban sok ezer magyar bányamunkás, míg ellenben nálunk igen gyakran bányamunkás-hiányról panaszkodnak. Westfáliában a tulajdonképeni bányamunkások átlagos napi keresete 6'47, átlagos évi keresete pedig 2.088 márka. Ebből a keresetből nem vonják le a biztosítási díjakat, míg nálunk legalább húsz cím alatt eszközölnek levonásokat. A száraz tény az, hogy a németországi bányamunkások körülbelül kétszerannyit keresnek, mint a magyar bányászok. Ha ehhez még a pénz vásárlóképességét vesszük tekintetbe, akkor az itteni viszonyok még rosszabbaknak bizonyulnak. Wahlner a munkabérek összehasonlításánál azt a megjegyzést kockáztatja, hogy a korona vásárlóképessége annyi, mint a márkáé. Ezt az állítást fölösleges cáfolni, mert aki Németországban járt, tudja, hogy a márka vásárlóképessége körülbelül annyi, mint nálunk a forinté.

A hivatalos jelentésekben csak kevés szót találunk a bányászok szociális viszonyairól: a bánásmódról, a rendbüntetésekről stb. szó sincsen. A hiányos hivatalos adatokat megbízható információkkal pótolhatjuk. Kezünkbe jutott számos úgynevezett bérjegy, amelyeken a bányászok havi keresete és a levonások összege van föltüntetve. A magyarországi bányászok havonként csak egyszer kapják munkabérüket. Ez az intézkedés a társaságoknak nagy erkölcsi és anyagi hasznot hoz, ellenben a munkások függőségi helyzetét és megélhetését roppant módon megnehezíti. A társaságok a megkeresett munkabérek kamatait élvezik, a munkások ellenben kénytelenek mindent hitelre vásárolni és az élelmiszereket a rendes áraknál jóval drágábban megfizetni. Megtörténik, hogy nagyon sok bányász a hó végén, vagyis a bérfizetés napján, már egyáltalán nem jut pénzhez. Hihetetlennek látszik, de tény, hogy nagyon sok bányász van az országban, aki éveken keresztül nem lát pénzt, ellenben mindig nagy az adóssága.

Nézzük csak, hogy mire költi a magyar bányász keresetét, azaz milyen címek alatt vonják ezt el tőle. Az említett bérjegyeken a következő rovatok vannak: Társaspénztári járulék, bírság, társaspénztári kölcsön törlesztése, társaspénztári vegyes illeték, szén, használt fa, vágott faanyag, anyagok, laktisztítás, élelmiszerek, iskolaszer, szerszámjavítás, zene, adó, régi tartozás, előleg. Ezek a rovatok csak azt igazolják, hogy nincs a világon munkás vagy alkalmazott, aki oly rettenetes gyámság alatt állana, mint a bányász. Szerény keresetével nem rendelkezhetik, mert mindig el van adósodva. Van olyan bányatelep is, ahol a bányász még házassági díjat is kénytelen fizetni. A bányatársaságok minden törekvése oda irányul, hogy a munkásokat lekössék. Úgynevezett munkásjóléti intézményeik is csak ezt a célt szolgálják. A legtöbb bányatelepen úgynevezett munkás-telepeket (lakházakat) találunk. Ezekben a telepeken lakik a bányászok egyrésze. A munkásházak természetesen a bányatársaságok tulajdonát ké-

pezik és a bányagondnokok tetszésétől függ a munkások kilakoltatása. Gyakran történt, hogy sztrájkoló bányászok télvíz idején családjukkal együtt kilakoltattak. Aki nem engedelmeskedik, azt családjával együtt földönfutóvá teszik. A telepek állandó felügyelet alatt állanak; a munkásokat többnyire csak engedéllyel lehet látogatni, városi embereket nem szívesen látnak a telepeken, mert attól félnek, hogy a bányarabok panaszaik nyilvánosságra kerülnek. Egyes nagyobb telepeken külön bányarendőrség működik. A hatóságok mindenben és mindenkor rendelkezésére állanak a bányatulajdonosoknak. A bányavidékek főszolgabírái főleg arra törekednek, hogy a munkások jogos elégtelenségének ne legyenek következményei.

Érdemes a bányászok munkaidejével is foglalkozni. Majdnem minden kultúrország bányáiban a nyolc órás műszak (napi munkaidő) divik. Nálunk is több bányában rendszeresítették a nyolc órás műszakot, de csak papíron. Sok bányában még mindig 12 órai a munkaidő, másutt pedig a nyolc órás műszakot úgy játszik ki, hogy hetenkint három dupla műszakot végeztetnek, vagyis háromszor hetenkint 16 órát dolgoztatnak a munkásokkal. A tényleges munkaidőn kívül esik a tárnákba való le- és fölszállás, ami, tekintve, hogy a felvonó csak kevés embert szállíthat, átlag megint egy órát igényel naponta. Figyelembe veendő még az is, hogy a bányamunkások nagy része messze lakik a tárnáktól és gyakran 1—1^{1/2} órát kell gyalogolniuk, míg munkahelyükhöz és a munka után lakásukhoz érnek.

Természetes, hogy a rossz munkaviszonyok, a túlerőltető munka, a rossz bánásmód és a hiányos ételmezés kártékony hatással vannak a bányászok társadalmi életére. Távol minden kultúrélettől, sokan az alkoholban találják egyedüli élvezetüket, ezt is hitelben vásárolják, még pedig az ipartörvény által tiltott jancsibankók igénybevételével. Ennek az állapotnak aztán nagyon szomorú következményei vannak. Némely bányavidéken a testi és lelki nyomorúság megdöbbentő nyomait látjuk. Társadalmi és állami érdek lenne, hogy ezeken a bajokon segítve legyen. De minden törekvés, amely a bányászok szellemi és anyagi érdekeinek fejlesztésére irányul, nagy akadályokba ütközik. A bányatársaságok és a kormány nem túrték, hogy a bányászok modern szakszervezetet alakítsanak. Legutóbb a tokodi bányászok nyújtottak be alapszabályokat; olyan egyesületet akartak alakítani, amilyeneket az ipari munkások már százával alakítottak. De nekik ezt nem engedték meg. Azzal az indokolással utasították vissza a bányamunkásokat, hogy anyagi érdekeiket a bányakapitányságok védik, segélyezésükről pedig a bányatárspénztárak gondoskodnak. Vizsgáljuk meg, hogy különösen az utóbbiak, mennyiben feleltek meg, munkásbiztosítás szempontjából, hivatásuknak.

II. A bányatárspénztárak.

Egy elavult törvény, amelynek módosítását az összes érdekelt körök már több mint egy évtized óta kérik, kötelezik a bányatulajdonosokat társpénztárak alapítására. A bányatörvény, amely ezt a humánusnak látszó rendelkezést tartalmazza, tulajdonképpen a régi gyakorlatot tette kötelezővé. A bányamunkások voltak az elsők, akik kölcsönösségi alapon, önként biztosították magukat és hozzátartozóikat. Életveszélyes foglalkozásuk ezt parancsoló szükségé tette. A bányatárspénztárak kötelező alapítása csak annyiban változtatta a régi állapotokat, hogy a bányatulajdonosok óriási befolyást nyertek a bányászok biztosító intézeteiben. Az alapszabályok szerint a társpénztár elnöke csak a bányatulajdonos, vagy helyettese lehet. A választmány határozatai csak akkor érvényesek, ha ezekhez az elnök is hozzájárul. Ez a nagy hatalom föltételezné, hogy a bányatulajdonosok anyagi tekintetben kellően támogassák a társpénztárakat. De erről szó sincsen. A bányatulajdonosok jogot nyertek kötelezettségek nélkül. A

bányatörvény, amely kötelezte a bányatulajdonosokat, hogy munkásaik biztosításáról gondoskodjanak s a biztosítási intézmények vezetését ő reájuk bízta, *csak a munkásokat kötelezi járulékok fizetésére*. Az anyagi teljesítések dolga a bányatulajdonosok belátására van bízva.

Szinte érthetetlen, hogy a magyar törvényhozás, amely 1890 óta már kétszer foglalkozott az ipari munkások biztosításával és alapelvnek állította föl a betegsegélyző pénztári járulékokhoz való kötelező munkaadói hozzájárulást és a baleseti járulékok fizetésére egyedül a munkaadókat kötelezte, a bányatárspénztárakat teljesen érintetlenül hagyta. Annál különösebb ez, mert a bányatárspénztárak elavult rendszere miatt nemcsak a bányamunkások károsulnak, hanem Magyarország leggazdagabb vállalkozói, a bányatársaságok olyan adózástól mentesíttetnek, amelyek teljesítésétől még a legszegényebb kisiparos sem lett fölmentve. Hogy az iparosok eddig nem tiltakoztak ez igazságtalanság ellen, az csak annak tulajdonítható, hogy a bányatársaságok fölött bizonyos homály lebeg. A sajtó nem foglalkozik velük. Legföljebb jól megfizetett reklámhíreket közölnek. Így a közvélemény nem ismeri a bányatárspénztárak működését. A bányatulajdonosok természetes érdeke, hogy ez így maradjon és sajnos, hogy még kormánykörökben sincsenek kellően informálva a bányatárspénztárakról és ép ezért jó véleményben vannak róluk.

Szomorú tény ellenben, hogy a bányamunkások sokkal magasabb járulékot fizetnek, mint az ipari munkások és a szolgalmányok kisebbek, mint az Országos Pénztár szolgalmányai. Ezt érthetővé teszi az a körülmény, hogy a bányavállalkozók csak tetszés szerinti »adományokat« adnak, a munkások ellenben a társpénztárak főtartásáról kötelesek gondoskodni. De beszéljenek a számok:

Wahlner főbányatanácsos adatai szerint 1913-ban 27 kincstári és 102 magántárspénztár volt az országban. E bányatárspénztárak vagyona az 1913-ik év végén 47,835.274 korona volt. Bevétel volt 1913-ban 16,500.502 korona; ez a bevétel $\frac{0}{100}$ -ban a következőkép oszlik meg: a tőkék kamatai 11'71, a munkások járulékaik 35'28, a munkaadók hozzájárulása 24'38, egyéb bevételek 5'20, átmeneti bevételek 23'43 $\frac{0}{100}$.

A munkások által fizetett járulékok összege 1913-ban 5,820.899 korona, a munkaadók összes hozzájárulása 4,021.710 korona volt, ebből a kincstári bányákra 2,021.183 korona, a magántársaságokra 2,000.527 korona esik. A munkaadói hozzájárulás a kincstári társpénztáraknál a munkásjárulékok 146'1 $\frac{0}{100}$, magántárspénztáraknál 45'1 $\frac{0}{100}$ -ának felel meg. Ezek a számok azt igazolják, hogy míg kincstári bányák némileg eleget tesznek az 1907:XIX. t.-c. intenciójának, addig a magánvállalati bányák aránylag igen kicsiny összegekkel járulnak a munkásbiztosítási költségekhez. És a kép annál sivárabb lesz, minél jobban részletezzük az adatokat. Ha a szab. osztrák-magyar államvasúttársaság magyarországi műveinél fönnálló társpénztárában fizetett 832.164 korona hozzájárulást számításon kívül hagyjuk, akkor a többi bányavállalatoknál a munkaadói hozzájárulás 32'6 $\frac{0}{100}$ -ra száll le.

Nem lesz érdektelen vizsgálni, hogy mennyit kellett volna a bányatársaságoknak fizetni, ha az Országos Pénztár kötelékébe tartoznának, vagyis, ha annyi munkásbiztosítási járulékot fizetnének, mint amennyit a legszegényebb iparos is köteles fizetni. 1913-ban 79,534.907 korona munkabért fizettek ki az összes bányavállalatok. Ebből kincstári bányákra 12,290.035 korona esik, tehát a magánvállalatok által kifizetett munkabér 67,244.872 korona. Ez összeg után figyelembe véve az Országos Pénztár gyakorlatát, a munkások számát és a veszélyességi arányt, 2,985.633 koronára rugna a baleseti járulék. Ugyanis az Országos Pénztár veszélyességi táblázata szerint a bányák a 100-as veszélyességi arányszám alá tartoznak és ezért az 1913-ik évre 1.000 korona munkabér után 44'40 korona balesetbiztosítási járulékot tartoznának fizetni. A magántárspénztárak 89,537 tagja után, a

negyedik fizetési osztályt számítva, a betegsegélyző járulék munkaadói hozzájárulása lenne 1,722.691 korona, vagyis összesen a betegsegélyezési és balesetbiztosítási járulék 1913-ban lenne 4,708.324 korona. Ezzel szemben, mint ezt már fent kimutattuk, a magántárspénztárak munkaadói hozzájárulás és adomány címén kaptak 2,000.527 koronát, vagyis egy év alatt 2,707.777 koronával rövidítették meg a munkásbiztosítást. Ez az óriási összeg maradt a leggazdagabb, a legtöbbet jövedelmező bányavállalatok, amelyek többnyire a nagy bankok tulajdonát képezik, zsebében.

Tudnunk kell azonban, hogy a bányatárspénztárak működése nemcsak a betegsegélyezésre és balesetbiztosításra, hanem egyszersmind a nyugdíjbiztosításra is kiterjed. És nem lenne-e erkölcsi kötelessége azoknak a bányatársaságoknak, amelyek évenként 18–20 százalékos osztalékot adnak részvényeseiknek, a munkaközben elaggott vagy szerencsétlenül járt munkásaik özvegyeinek és árváinak nyugdíjpénztárát is némileg támogatni? Különböző lehetséges, hogy a fentemlített két millió korona munkaadói hozzájárulás, vagy mint a bányatársaságok igazgatói ezt előszeretettel hangoztatják, a két milliós »adomány« a nyugdíj címére ment, de ebben az esetben a társaságok betegsegélyezési és balesetbiztosítási ágazatai egy fillért sem kaptak.

Hogy a bányatársaságok a munkásbiztosítással szemben tanúsított szűkkeblűsége nagyon szomorú következményekkel jár, az csak természetes. Először is pótolva némileg a munkaadói hozzájárulást, a munkások kénytelenek nagyon magas járulékot fizetni. Másodszor pedig a segélyek igen alacsonyak és még meg sem közelítik az Országos Pénztár, illetve a kerületi pénztárak által nyújtott segélyeket.

A bányatársaságoknak ideiglenes és állandó tagjaik vannak. Az ideiglenes tagok csak betegség esetére vannak biztosítva, ha őket baleset éri, akkor fölgyógyulásuk után koldulni mehetnek. A társaságok többnyire semmivel, kivételesen pedig nagyon csekély végkielégítéssel kártalanítják őket. A munkások által fizetett járulék a keresetnek 5–6 százalékát teszi. Átlagban a bányamunkások háromszor annyit fizetnek járulék címén, mint az Országos Pénztárban biztosított munkások. A társaságok által nyújtott szolgáltatások ellenben olyan csekélyek, hogy az általános egészségügyi követelményeknek sem tesznek eleget, humánus szempontból pedig egyáltalán nem felelnek meg a mai kor igényeinek.

A munkás-autonomia hiánya az egész vonalon káros következménnyel jár. Maguk a bányamunkások csak nyűgnek tekintik a társaságot, amelyvel szemben csak fizetési kötelezettségeik vannak, de segélyeket nem követelhetnek. Ellenben a bányatársaságok elnökei, az igazgatók vagy bányagondnokok a munkások által fentartott biztosítási intézményeket a sajátjuknak, illetve társasági tulajdonnak tekintik és különösen akkor takarékoskodnak, ha a munkások segélyezéséről van szó. A bányorvosokat az elnökök nevezik ki, noha fizetésüket a társaságtól kapják. Az orvosok teljesen függetlenek a munkásoktól, ami természetesen csak utóbbiak hátrányára van. Már nagyon betegnek kell annak a társaság tagnak lennie, aki orvost mer hívni, de akár hivatja az orvost, akár maga jelentkezik nála, gorombaságot mindenesetre kap. A bányorvosoknak, tekintve elégtelen számukat, nagyon sok dolguk lenne, de tisztelet a kivételnek, nagyon könnyen segítenek magukon és alig dolgoznak valamin. Ambulatóriumok és kórházak csak néhány nagy bányatelepen találhatóak, ellenben nagyon sok községben, hol túlnyomó számban bányászok laknak, egyáltalán nincs orvos.

Sajnos, a bányászok egészségügyi viszonyairól, a megbetegedések számáról és tartamáról nincsenek hivatalos adatok. A bányatársaságok vezetői ilyen »kicsiséggel« nem foglalkoznak, de statisztikai adatok nélkül is meg lehet állapítani, hogy a bányászok megbetegedési arányai a leg-

rosszabbak. Nemcsak a hiányos táplálkozás, hanem az egészségre káros munkakör okozója mindennemű betegségnek. Nem szólva a bányászok hivatásos betegségéről, a bányaféregről, amely külföldi szakorvosok véleménye szerint a magyar bányákban eredt és innen hurcolták külföldre, a tüdőgümőkór, szívbaj és köszvény a bányákban szedi óriási áldozatait. Főleg azért, mert a bányák egészségügyi berendezéseivel nagyon keveset törődnek. Vannak bányák, ahol a munkások 40 fok melegben, másutt pedig térdig érő hideg vízben dolgoznak. A robbanóanyagok használata és a felvonók könnyelmű kezelése rengeteg sok balesetet okoz. A bányákban történő halálos balesetek száma még normális években is, mikor tömeges bányaszerencsétlenség nem történik, meghaladja a százat. A súlyos balesetek száma pedig, szintén normális években, messze meghaladja az ezeret.

Ilyen viszonyok mellett a bányatárspénztárakra nagy feladatok várának. Hogy azonban a betegek és sérültek gyógykezelése dolgában egyáltalán nem felelnek meg hivatásuknak, arról legtöbbit beszélnek maguk a bányászok, akik, mert otthon senki sem hallgatja meg panaszukat, nagyon gyakran jönnek Budapestre és a Szakszervezeti Tanácsnál mondják el bajukat.

Most nézzük meg a társpénztárak szolgálmányait. Utóbbiakra nézve az alapszabályok nem intézkednek egyformán. A legnagyobb bányákban a tagok öt segélyezési osztályba soroztatnak, még pedig a betegsegélyezési táppénz maximuma napi 2 korona, minimuma 60 fillér. A 2 korona táppénzt többnyire csak aknászok és kiválóan kvalifikált munkások élvezik. A többi szakmunkásoknak 1—1'40 korona napi táppénz jut. A segédmunkások és nők napi 80 fillér, gyermekek napi 60 fillér táppénzt kapnak, föltéve, hogy a bányorvos betegségüket megállapítja. Ezzel szemben az Országos Pénztárnál a táppénz maximuma 3'75 korona, minimuma 50 fillér naponta. Föltéve, hogy a bányamunkások az Országos Pénztár tagjai lennének, akkor keresetük szerint a 4-ik fizetési osztályba volnának sorozandók és átlagban 1'75 korona járna nekik. A bányatárspénztáraknál a táppénz átlaga legföljebb 1'10 korona naponta.

A balesetek fokozatos kártalanításáról nem intézkednek a társpénztári alapszabályok. Ha valamelyik teljes jogosultsággal bíró bányász baleset folytán teljesen munkaképtelenné válik, akkor a társpénztárakban szerzett jogai szerint nyugdíjazzák. Ha azonban munkaképességének, akár 70—80 százalékát elveszti, nem kártalanítják, hanem legföljebb kegyelemből könnyebb munkához állítják *alacsonyabb* munkabérral. Ez is kijátszása az 1907. évi XIX. törvénycikk intencióinak, mert hiszen a törvény a baleset folytán beállott munkacsökkenés kártalanítását célozza.

A bányászok és hozzátartozóinak nyugdíja pedig oly alacsony, hogy még a legszerényebb igényű ember sem élhet meg belőle. De szóljanak ismét Wahlner főbányatanácsos adatai. E szerint az átlagos évi munkásnyugbér az átlagos évi keresetnek a kincstári társpénztáraknál 51'9⁰/₀, a magántárspénztáraknál 34'1⁰/₀; az átlagos évi özvegyi nyugbér az átlagos évi keresetnek a kincstári társpénztáraknál 16'3⁰/₀, a magántárspénztáraknál 14'1⁰/₀; az árvák átlagos segélye az átlagos évi keresetnek a kincstári társpénztáraknál 6'2⁰/₀, a magántárspénztáraknál 4'1⁰/₀. 1913-ban a megállapított átlagos évjáradék 233 korona 65 fillér volt.

Így működnek a bizonyos mérvadó körök által dicsőített társpénztárak. Maga Wahlner főbányatanácsos kénytelen elismerni, hogy: »a társpénztári évjáradékoknak a munkás keresetekkel való összevetése végeredményben amellet bizonyít, hogy a társpénztári intézmény mai szervezete a segélyre szorult tagok és hozzátartozói gyámolításának mértéke tekintében is reformra szorul«.

Maguk a bányamunkások számos gyűlésen foglalkoztak a társpénz-

tárakkal és a pénzügyminiszterhez intézett kérvényekben föltárják a bányatárspénztárak bajait és sürgős orvoslást kértek. Eddig azonban semmi sem történt. A bányamunkások nemcsak a fölsorolt dolgokat tartják sérelmesnek, hanem rendkívül igazságtalannak tartják a társpénztárak alapszabályainak azon intézkedéseit, hogy a bányász elbocsátható, ha három napnál többet mulaszt. És ezzel elveszti a tarspénztárakban szerzett összes igényeit. Sőt még akkor is elveszti összes igényeit, ha a bányatulajdonos minden ok nélkül elbocsátja őt. Ez tényleg nemcsak igazságtalan, hanem barbár rendelkezés. A bányatulajdonosok ilyenformán a mások által gyűjtött pénzzel igázzák le munkásaikat. Az a munkás, aki egyszer a bányatársaság hálójába került, annak ott nyomorognia kell, amíg el nem pusztul.

Aki a bányatárspénztárakat az ő igazi voltukban látja, az a magyar szociálpolitika szégyenének tartja, hogy ezeket az intézményeket még a mai formájukban túrik. Modern alapokra való helyezésük nemcsak elsőrendű munkásérdek, hanem állami és társadalmi szükségesség.

Nemi betegségek a hadseregben.

Az 1870/71. évi háború óta eltelt 44 év, amely egyáltalában az orvostan történetének jelentőségteljes és tartalmas időszaka, a nemi betegségekről való felfogásunkat és véleményünket is teljesen megváltoztatta. És ez nemcsak a kóroktanra, hanem a kórtanra is vonatkozik, hiszen tudjuk, hogy a syphilis és a gonorrhoea az egész emberi patológiára oly jelentőséggel bír, amelyről még az előző orvosi nemzedéknek fogalma sem volt.

Minthogy a történelem tanúsága szerint a háborúk a nemi betegségek nagyobb elterjedésével járnak, világos volt, hogy a nemi betegségek elleni küzdelem egyik legfontosabb problémája lesz eme háború hygiénikus törekvéseinek is és így természetes, hogy e tárgyról az orvosi irodalomban mindjárt a háború kitörése után élénk vita fejlődött.

Elsősorban a nagy nemzeti szervezetek — Németországban a Deutsche Gesellschaft zur Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten — felvilágosítás és figyelmeztetés, erélyes védő és megelőző intézkedések ajánlása által felhívták a figyelmet ezen kérdés nagy horderejére.

A háború 9-ik hónapjában, tehát folyó évi április havában a fentemlített egyesület ülésre gyűlt össze annak a megbeszélése végett, hogy milyen eredménnyel jártak az eddigi intézkedések és vajjon mi lesz a teendő a jövőre nézve. Ezen az ülésen a német birodalmi közegészségügyi hivatal elnöke, a birodalmi munkásbiztosítási hivatal képviselője, az országos biztosító intézetek és a kerületi munkásbiztosító pénztárak igazgatói és igazgatósági tagjai, néhány országgyűlési képviselő és számos közvetlenül e célból a harctérről érkezett katonaeorvos is részt vettek.

Mindenekelőtt el kell ismerni, hogy a német hadvezetőség nagy energiával és tagadhatatlan ügyességgel elhárító, praeventiv intézkedéseket fogantatosított. Hogy mindennek dacára még sok a teendő, annak az oka a probléma komplikáltságában és abban a lehetetlenségben keresendő, hogy az »effektív blokád« itt nem vihető keresztül úgy, mint más fertőző betegségnél.

Az ülés arra a meggyőződésre jutott, hogy a már megkezdett felvilágosító munka a legerélyesebben folytatandó. Úgy a hadvezetőség által szétosztott, mint a Deutsche Gesellschaft zur Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten által körülbelül 2 millió példányban terjesztett röpiratok és füzetek továbbra is fejtsék ki hatásukat. Ehhez járul még, egy a munkásbiztosító intézetek kezdeményezése folytán a munkások és alkalmazottak

nagy szervezetei által szerkesztett és 5 millió példányban kiadott röpcédula, (Merkblatt) amely szintén figyelmeztet a nemi betegségek veszélyeire. A főszólyt azonban a szóbeli felvilágosításra helyezték, különösen a rendszeres katonaegészségügyi vizitációk alkalmával.

Minden új formáció már otthon, közvetlenül a behívás után kioktatandó. A kaszárnyákban és a katonai kórházakban megfelelő hirdetések teendők közzé, amelyeket az egyesület díjtalanul bocsátana rendelkezésre.

Felette szükséges volna továbbá, hogy a nemi betegség veszélyének kitett nők felvilágosíttassanak és hogy ezek a fertőzés legkisebb gyanuja esetén orvoshoz forduljanak. Az ülésen azt is javasolták, hogy időről-időre a munkásbiztosítási és szakszervezeti sajtóban alkalmas cikkek tétessenek közzé, a munkásbiztosító pénztárak pedig felvilágosító előadásokat tartssanak tagjaik részére.

Egyhangú volt az a nézet, hogy a nemi betegségben szenvedő katonák szakszerűen vezetett intézetekben kapjanak kezelést. Minden hadseregben tanácsadó szakorvos — legalább mint a tanácsadó higiénikus mellé rendelt szakértő — alkalmazása volna szükséges.

A legnehezebb probléma természetesen a prostitúció. Minthogy e kérdés radikális megoldása lehetetlen, legalább arra kell törekedni, hogy a prostituáltak, ha eltoloncolásuk nem lehetséges, ugyan egy helyen tartassanak a békekötésig. Ahol ez ki nem vihető, ott a rendszeres ellenőrzés német szakorvosok által történjék.

A prostitúció elleni küzdelemben a legfontosabb védőeszköz kétségkívül a személyes prophylaxis, úgy a condom, mint a különböző vegyi óvszerek. Itt félre kell tenni minden álszemérmet és mindenképen meg kell könnyíteni a csapatoknak az óvszerek beszerezhetését. Minden körülmények között követelendő, hogy a katonák közösülés után prophylaktikus védőkezelésben részesüljenek. Előzetes orvosi vizsgálat nélkül katonák szabadságot ne kaphassanak, a nemi betegségben fertőzöttek pedig az engedély megtagadandó. Ezek a rendelkezések — amennyiben ezt katonai szempontok megengedik — a fiatalabb korú tisztekre is alkalmazandók.

Természetes, hogy a most jelzett óvintézkedésekkel nem szabad megelégedni, hanem minden lehető el kell követni, hogy azok az okok, amelyek a házasságon kívüli közösülést szaporítják, megelőztessenek. Az ülést összehívó egyesület ebben a tekintetben a következőket javasolja: gazdasági és szociális gondoskodás a munkanélküli női lakosság részére a haza területén, úgyszintén az elfoglalt területeken; a magán szállások felügyelete és korlátozása a lehetőség határain belül; az esti szabadságengedély korlátozása; az alkoholfogyasztás korlátozása és alkoholmentes italok rendelkezésre bocsátása; női kiszolgálás, valamint általában véve nők jelenlétének eltiltása oly helyeken, amelyek az orvosi felügyelet nélküli prostitúció kiinduló és terjesztő helyei (mulatóhelyek, bar-ok, stb.), lebujsok; a rendőri záróra megrövidítése; katonai otthonok felállítása olvasó- és játékhelyiségekkel, végül nemi betegségeknek kuruzslók útján való gyógykezelésének tilalma, úgyszintén hirdetés, vagy apróhirdetés útján nemi betegségek kezelésére való ajánlkozás tilalma.

Részletesen foglalkozott az ülés annak a kérdésnek a megvilágításával és tisztázásával, hogy mi történjék a nemi betegségek elleni küzdelem terén a békekötés után, hogy a családoknak nemi fertőzése megakadályoztassék. Minthogy a tapasztalat szerint a háború vége felé, fegyverszünet idejében, a nemi betegségek különösen nagy mértékben elszaporodnak, kétség sem férhet ahhoz, hogy a fegyverszünet beálltával az összes óvintézkedések fokozott mértékben megkövetelendők és keresztülviendők. A békekötés után pedig minden hadbavonult és nemi betegség ellen kezelt egyén orvosilag megvizsgálandó, a még fertőzésre képes orvosi kezelés alatt

tartandó teljes felgyógyulásáig és mint ilyen, helyi szolgálatra alkalmazandó az elfoglalt területeken. Még pedig így kell eljárni nemcsak az aktív katonai személyekkel, hanem katonai tisztviselőkkel, vasutasokkal, postásokkal, katonai munkásokkal, stb. Ama terv ellen, hogy a háború elmúltával, szabadságolás előtt — minden katona syphilis és gonorrhoea iránt esetleg vérvizsgálattal is — megvizsgáltassék, technikai okokból aggályok merültek fel.

A már nem fertőző, de még kezelésre szoruló betegeknek meg kell adni a lehetőséget arra, hogy hazatérés után további gyógykezelésben részesülhessenek. Nagy örömmel vették az illetékes körök az állami munkásbiztosítási hivatal ama kijelentését, hogy a jelzett cél elérésére minden rendelkezésre álló eszközt fel fog használni. Gondozó intézetek létesítését tervezik nemi betegek részére a Hamburgban 1914. év óta fennálló gondozó mintájára, amely nagyon jól bevált.

Jogászok részéről az az aggály merült fel, nem követi-e el a katonarvos a hivatalos titok elárulásának bűncselekményét azáltal, hogy a továbbkezelést vállaló intézményeknek, tehát pl. a munkásbiztosító pénztáraknak rendelkezésre bocsátja a gyógyítandók listáját. Ez azonban tárgyaltalan, mert ez esetben a név megnevezése csak két hatóság között történik.

Minden esetre meg kell mozgatni minden erőt, hogy a háború ütötte számos sebhez ne járuljon még a nemi betegség okozta veszedelem. Már a háború előtt is sokat írtak és beszéltek a születések alacsony számáról; a háború után pedig sokszorosán lesz szükségünk arra, hogy egészséges és munkabíró generációt nevelhessünk. Syphilis és gonorrhoea azonban úgy minőség, mint mennyiség tekintetében káros befolyással vannak az utódokra. Ezért folytatnunk kell e betegségek elleni küzdelmet minden eszközzel és minden úton.

Háború és munkásbiztosítás.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének 1915. évi június hó 9-én tartott ülése.

Dr. Mentsik Ferenc elnök: Mélyen tisztelt teljes ülés! Az egyesület illusztris elnöke, Szterényi ő excellenciája jelentette, hogy betegsége miatt nem tud az ülésen elnökölni, ennél fogva nekem jutott az a szerencse, hogy a mai ülésen az elnöki tisztet betöltsem. Engedjék meg, hogy valamennyijük nevében és valamennyijük részéről egyforma őszinteséggel kívánjam ő excellenciájának, hogy az állapota mennél előbb jobb legyen, hogy a legközelebbi alkalomkor gazdag tapasztalatait, értékes megjegyzéseit gyümölcsözőleg értékesíthessük és hogy a mi jó kívánságainkat titkárunk útján kifejezésre juttassuk. Azt hiszem, hogy ezen javaslatomat a tisztelt teljes ülés egyhangulag elfogadja. Ez nemcsak tiszteletünk nyilvánítása, hanem egyúttal bizonyos kötelesség a mi részünkről, mert hiszen mindnyájan tudjuk, hogy Szterényi ő excellenciája milyen meleg szeretettel ragaszkodik az Egyesülethez.

A mult alkalommal titkárunk, Kis Adolf és tagtársunk Sasvári József foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a munkásbiztosítás a háborúval milyen kapcsolatban és milyen viszonyban áll. Egész sorozatát vetették fel az érdekes kérdéseknek, a sajnosan még mindig aktuális, vagy jobban mondva mindinkább aktuálissá váló kérdéseknek. Azt látjuk, hogy az a terület, amelyen a háború mozog, még mindig szélesedik, de azt, hogy a hullámok magasodnak-e, ezúttal nem tudjuk megítélni. Reméljük, hogy a szélesedés

együttal az ellaposodás első jelét fogja mutatni és ha a legközelebbi ülésen együtt leszünk, talán mégis, ha nem is konkrét formában, a békének, az eredményes polgári munkásságnak szerény előjelét üdvözölhetjük. Ebben a jó kívánságban megnyitom a mai ülést és elsőnek Schulcz Ágost dr. miniszteri osztálytanácsos úrnak adom meg a szót, aki vállalkozott arra, hogy elsősorban reflektál azokra a kérdésekre, amelyeket az előadó urak felvetettek.

Dr. Schulcz Ágost: Mélyen tisztelt Teljes Ülés! Abból az adatokban gazdag összképből, amelyben a múlt ülésen Kis Adolf pénztári igazgató és egyesületi titkár úr és dr. Sasvári József pénztári titkár úr a munkásbiztosításnak a háború folyamán kifejtett állapotát elének tárták, azokat a részleteket töreksem jogilag megvilágítani, amelyek a mi helyzetünkben munkásbiztosításunk jövője szempontjából a legaktuálisabbak.

Irányadó elvek.

Találónan nevezte dr. Hartmann Konrád cikkének címében a német birodalmi munkásbiztosítás mozgósításának azokat a kivételes intézkedéseket, amelyeket nagyszerű szövetségesünk a háborús állapot következtében munkásbiztosítása életerejének föntartása érdekében szükségesnek talált.

Valóban a munkásbiztosítás körén belül épűgy, mint a véderő mozgósításánál egyfelől föl kell csigázni a tevékenységet a legnagyobb akcióképességre, másfelől azonban a legnagyobb óvatossággal és előrelátással kell megóvni az erőt a végkimerüléstől. Kell tehát a munkásbiztosításban is áldozatkészség és pedig minden tényező, — még a biztosítottak — részéről is (náluk az igények lehető lefokozása alakjában). Kell kétségtelenül az anyagi képesség megerősítése is, de azzal az eszélyes óvatossággal, amely kikerüli a lehetetlenségre való vállalkozást és ezzel munkásbiztosításunk aműgy is nagyon megpróbált teherbírásának össze-roppanását.

E vezérelvek hatályának bölcsen megtalálni a kellő határát, — ez gondot igénylő feladatunk.

E határ kutatásánál mementoként ötlik szeműnkbe Németország példadása. Ha a munkásbiztosítás szűlőföldjén, ahol a munkásbiztosítás valóban közbiztosítás, ahol szinte a közszellem alkotórészévé vált a munkásbiztosítás nélkülözhetetlen voltának tudata és annak vezető elvei, ahol évtizedek munkájának gyűmölcséiként tartaléktőkék, különféle alapok, virágzó, nagyszerű egészségügyi intézmények oly gazdagságával állnak szemben, hogy a német birodalmi biztosítási hivatal elnöke már három év előtt büszkén harmadfél milliárd márkát meghaladó értékűnek konstatálhatta a három biztosítási ágban összegyűjtött vagyon tőkeállagát, ha ott mégis egyfelől az összes segélyeket a törvényes minimumra kellett a háború idejére szorítani, másfelől pedig $4\frac{1}{2}\%$ -ra emelni a betegsegélyezési járulékot és azonfelül a munkaadóknak, a községeknek, az ipartestűleteknek fedezési kötelezettségét is kiegészítőként törvénybe iktatni: akkor nálunk ilyen kivételes intézkedések hiányában még gyermekkorát élő, sok vívódáson keresztül, tartaléktőkék nélkül a deficit rémével küzködő munkásbiztosításunkban lehetetlen kényszerű szükségnek el nem ismerni a segélyezési módoknak azt a háború idejére történt leszorítását, amelyet Kis Adolf előadó úr ismertetett.

Bármennyire fájó is ez a kényszerű megszorítás, némileg megnyugtató legyen mégis a biztosítottakra az a tény, hogy nálunk még a háború alatt is kötelező szabály maradt a családtagok segélyezése, holott a gazdag Németbirodalom jogrendszere szerint csak azok a pénztárak segélyezhetik a családtagokat, amelyek erre külön alappal rendelkeznek. Igaz, hogy ott vannak is ily külön alapok.

A fürdőzési segélyek fölfüggesztésébe szintén bele lehet talán törődnűnk annak a köztapasztalatnak tudatában, hogy ez a segély az esetek túlnyomó részében annyiban mégis luxuriózus, amennyiben más kevésbé költséges gyógyítási eszközökkel pótolható.

Ugyanolyan szeretettel karolom fel a biztosítottaknak sorsát, mint bárki más, mint az autonómia bármely tagja, ennek dacára, sőt talán ép ezért, már is kénytelen voltam kiemelni a kényszerű és okszerű takarékoság szempontját. Mert nem volna igaz barátja a munkásbiztosításnak az, aki az intézmény mérlegének aggódó szemmeltartása s ekként megerősödésének, fölvirágzásának gon-

dozása nélkül lehetetlen terhek vállalásával diszkreditálná s tönkre tenné az intézményt. Kötelessége a törvény végrehajtására hivatott minden hatóságnak és tényezőnek, még a bíróságnak, mint szintén a törvény valódi akaratát érvényesíteni hivatott fórumnak — is a teherbírási figyelembentartása minden olyan kérdésben, amelyben a törvény nem határozottan kifejezett parancsot, hanem oly kijelentést tartalmaz, amelynek teljes értelmét az egész törvény szelleméből, azaz rendelkezéseinek összevetéséből, azok megokolásából, létrejöttüknek történetéből, törvényhozási megvitatásukból kell lekövetkeztetés útján földeríteni.

Mikor a törvény általános indokolása, az egyes intézkedések okainak kifejtése s a parlamenti tárgyalás során történt fölshozalások folyton-folyvást következetesen a munkásbiztosítás egyensúlyának érdekeit hangsúlyozzák, a teherviselőképeséget mérlegelik s mikor a törvény 25. §-a a biztosított tagok járulékat az átlagos napibér 4%-ánál följobb emelni nem engedi, — ki tarthatná a törvényhozó szándékával összeegyeztethetőnek az oly törvényértelmezést, amely pusztán a méltányosságot s nem egyúttal az anyagi lehetőséget is venné figyelembe? Kivált a háborús megpróbáltatás közben.

Miért kellett megsemmisíteni az országos pénztár elnökségének a hadbavonultak és családtagjaik segélyezésére vonatkozó köriratát.

Ezek világánál megnyugvással tapasztaltam, hogy az autonómia részéről dr. Sasvári titkár úr, tagtársunk, teljes tárgyilagos igazsággal elismerte, hogy nem egyeztethető meg a törvényvel az országos pénztár elnökségének az a — kétségtelenül legszebb intenciókból eredő — elhatározása, amelyben a hadbavonultakat és azok családtagjait bizonyos megszorításokkal úgy rendelte segélyezni, mintha azoknak munkaviszonya meg nem szakadt volna, hanem csak »szünetel«-ne úgy, mintha azok pusztán fegyvergyakorlaton volnának s ekként a törvény 61. §-ának kivételes rendelkezése alá esnének.

Különben ki kell emelni, hogy a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak azon rendelete ellen, amelyvel a szóban lévő önkormányzati intézkedést megsemmisítette, jogászörökből egyetlen nyomatékos érv sem hangzott el s az Országos Pénztár határozatával csak egy — a jelzett megsemmisítés előtt kelt — munkásbiztosítási választott bírósági ítélet indokolásának ez a kitétele hangzik egybe: »A bíróság fölfogása szerint ugyanis a Törvény 61. §-ában említett »törvényszerű évenkénti katonai fegyvergyakorlat« meghatározás alatt a katonai kötelezettségben álló pénztári tagnak mindennemű ideiglenes jellegű katonai szolgálata értendő s e meghatározást a bíróság csak az 1912. évi XXX. t.-c. 8., illetve XXXI. t. c. 3. §-ában megállapított 2 évi állandó szolgálattal szembeállónak tekinti, vagyis a bíróság értelmezése szerint a pénztári tagság folytonosságát a Törvény 61. §-a csakis a rendes katonai szolgálati idejüket kitöltő pénztári tagokkal szemben kívánta kizárni.«

Mégis, mivel súlyt helyezek arra, hogy mindenki, az Országos Pénztárnak is minden tagja, teljes világosan lásson e kérdésben, meggyőződésévé váljék, hogy a törvény parancsolta a megsemmisítést s így teljes megnyugvással vegye ezt, azért engedjék meg, hogy 1—2 percet a törvény félreérthetetlen rendelkezéseinek feltárására szánjak.

A törvénynek a 60. §. első bekezdésében kifejezésre jutó főszabálya, hogy a munkába való beállástól a munkából való kilépésig, vagyis a munkaviszony tartama alatt tart a biztosított tagság.

A joggyakorlat is általában, mint jogi közmeggyőződést azt a fölfogást juttatja érvényre, hogy nincsen ott munkaviszony, ahol a munkaadó, — mint ahogy az a háború kitörése óta bevonult alkalmazottakkal szemben az eset, — nem rendelkezik a másik félnek se munkaerejével, se idejével, sőt még a norma szerint azzal sem, hogy korábbi munkájához visszatérjen. Eltekintve attól, hogy a javadalom meghagyása is csak kivételes és e kivételes esetben vajmi ritkán alapul kötelmen, túlnyomóan csak jótékonyaságon.

Minden olyan intézkedése a törvénynek, amely a munkaviszony tartamán kívül beállott megbetegedés esetére is biztosít segélyt, csak kivételes intézkedés. Ilyen kivételes intézkedés az, amely a 61. §-ban a passzív tagságra vonatkozik, ilyen az, amely a 60. §. utolsó bekezdésében az önként továbbfizetéssel a tagság meghosszabbítását engedi meg, ilyen kivételes intézkedés az is, amely

a 61. §. második bekezdésében a fegyvergyakorlatra behívottnak tagságát szabályozza.

Törvényértelmezési elv, hogy a főszabály alól való kivételt nem szabad kiterjesztőleg magyarázni, mert különben megdöntjük a főszabályt. Tehát a legszigorúbb óvatossággal kell szemügyre vennünk, a kivételes rendelkezést, amikor azt magyarázzuk.

Mikor az Országos Pénztár a háborúba való bevonulást a törvény 61. §-ának második bekezdése szempontjából a fegyvergyakorlatra való bevonulással egyértelműnek vette, vétett ezen óvatosság ellen.

De vétett azon törvényértelmezési elv ellen is, amely szerint a törvény szövegének minden kifejezését abban az értelemben kell magyarázni, amelyben azt a közhasználat elfogadta. A közhasználat a fegyvergyakorlatnak értelmét annyira köztudomásúlag határozza meg, hogy mindenki, aki a katonai szolgálattal csak a legkevésbé is tisztában van, tudja azt, hogy az nem olyan bevonulás, amelynek közvetlen célja az ellenséggel való, esetleg halállal végződő szembeszállás, hanem csak rövid idejű, rendszeren néhány heti felfüggesztése a polgári foglalkozásnak, a hadi előkészületek gyakorlata céljából.

De ezeken kívül a munkásbiztosítási törvény, mintha már meghozatalakor útját akarta volna vágni minden félreértésnek, még azt is hozzáteszi, hogy »évenkénti« fegyvergyakorlat, sőt rendelkezését még ezzel a további jelzővel is közelebbről meghatározza: »törvényszerinti« évenkénti fegyvergyakorlat. Tehát minden olyan katonai bevonulásra, amelyet a véderőről szóló törvények nem évenkénti fegyvergyakorlatnak minősítenek, a T. 61. §-ának szóban lévő rendelkezése alkalmazhatatlan.

Am ennek a törvényes intézkedésnek olyan az előzménye is, amely félreérthetetlenül magyaráz. Miért terjesztette ki a törvény az igényjogosultságot éppen az évenkénti fegyvergyakorlat idejére? Azért, mert az ipartörvény, amely a munkaviszony szabályozását tartalmazza, ebben a kérdésben már állást foglalt. Nevezetesen, az ipari alkalmazottaknak a munkaviszonyát a fegyvergyakorlat idejére olybá vette, mint amely ennek ideje alatt meg nem szűnik, ellenben igenis megszűnik más katonai szolgálatra való bevonulás következtében.

Az 1884. évi XVII. t.-c.-be foglalt *ipartörvény 70. §-ának b) pontja* ugyanis így szól: »A tanviszony megszűnik . . ., ha a tanonc védkötelezettségének teljesítésére behivatik . . .« A segédekre pedig és — a 111. §. értelmében — egyúttal a gyári munkásokra vonatkozólag is az ipartörvény 96. §-a ezt a rendelkezést tartalmazza:

»Ha *ideiglenes szabadsággal* elbocsátott katona, haditengerész vagy honvéd segédnek áll be s a *katonai hatóság által behivatik*, a munkaszerződés ereje minden kárpótlás nélkül megszűnik.

Ugyanez áll azokra nézve is, *akik ujonc-állítás alkalmával besoroztatván, szolgálatuk megkezdésére behivatnak*.

Ellenben, ha a tartalékos vagy honvéd a *törvényszerű évenkénti gyakorlatra behivatik*, ez a munkaszerződést meg nem szünteti, de a gyakorlat idejére munkabér nem jár.

Eszerint az ipartörvényre, mint a munkásbiztosítási intézmény egyik alapvető törvényére kellett alapítani s a munkaviszonyoknak az előbbi törvényben foglalt szabályozása szerint rendezni a munkásbiztosítási betegségi segély-jogosultság problémáját is. Így kényszerű következmény, hogy pusztán csak a törvényszerű évi fegyvergyakorlatra való behívásra szorította a törvény az előnyt adó kivételes intézkedést, ellenben más katonai bevonulásra nem s így a háború idejében való fegyverbe-állítás esetére sem.

Ez a törvényes helyzet tette kötelességévé a Hivatalnak azt, hogy az Országos Pénztárnak állásfoglalását nullifikálja.

De kötelesség volt ez a másik semmisségi okból is, vagyis azért, mert a szóban levő téves törvényértelmezést tartalmazó körirat ellenkezik a pénztár céljával és rendeltetésével.

Szembeszökő ugyanis, hogy ha a pénztárak az összes előzetesen biztosított hadbavonultakat nem fegyver-okozta betegségükben, továbbá azoknak összes családtagjait bármely betegségükben minden ellenszolgáltatás nélkül segélyeznék, az a munkásbiztosítás pénzügyi viszonyaira elviselhetetlen teher volna. Ily teher vállalása pedig épp úgy nem egyezhetik a munkásbiztosítás céljainak okszerű gondozásával, mint nem egyeztethető össze az anyai szeretettel a gyermek oly átkarolása, amely azt megfojtja.

Kiérezhető különben, hogy mikor az Országos Pénztár határozatát — az előtte lebegő humánus okokból — meghozta, maga sem tartotta kétségtelenül törvényesen megállónak azt a felfogását, amelyben a munkaviszony szünetelése és megszűnése között különbséget tesz és a hadbavonultnak munkaviszonyát nem megszüntnek, hanem csak szünetelőnek minősítette. Kiviláglik ez például abból, hogy különböztetett a katonai fegyver által okozott és más betegállapot közt s az előbbit már nem minősítette olybá, mint amelynek alapján a pénztárnak segélyezni kellene. Már pedig, ha megállana az a föltételezés, hogy a hadbavonulással nem szűnt meg a munkaviszony, okvetlenül természetesen minden okból származó betegség esetében adni kellene a segélyt. Mert noha való az a dr. Sasvári József titkár úr előadásában kiemelt tény, hogy a szociális biztosítás célja és feladata a »foglalkozással járó veszély« következményeiért való szavatolás, viszont bizonyos, hogy a betegségi biztosítás pusztán csak annyiban különböztet a betegségek között eredetük szempontjából, amennyiben a munkásbiztosítási törvény alapján kártalanítandó baleset-okozta egészségkárosítás esetében pusztán tíz hétre ad a betegsegélyezési számlára betegségi segélyt, máskülönben — mint ezt helyesen jelezte az előadó úr — a törvény nem ad alapot arra, hogy a betegsegélyezési jogosultság szempontjából a betegségek között a szerint különböztessünk, amint azok üzemi foglalkozásból, vagy más okból erednek.

Miként tartható fenn a hadbavonultak és családtagjaik betegsegélyezési jogosultsága?

Kétségtelen, hogy ez az éremnek csak egyik oldala. Nagyon tudom, hogy mennyire fájó az előbb biztosított ezreknek az a segélyvesztése, amely a törvény rendelkezéseinek szigorú konzekvenciája következtében előáll. Nem szabad itt megállanunk, hanem keresni kell a helyzet szanálásának módját.

Mi történjék a hadbavonult pénztári tagok családjának tagjaival és mi a hadból visszaérkező betegekkel?... A családtagoknál talán némileg mérsékli a bajt az alkalmazási viszonyoknak a háború következtében történt bizonyos fokú megváltozása. Természetes fejlemény ugyanis, hogy a leginkább munkabíró elemeknek hadbavonulása következtében a további, még mindig munkabíró rétegekre: nőkre, fiatalokra és öregekre száll át a biztosítással járó munkaviszony. S ezt a fejlődést a közgazdaság minden faktorának gondoznia és fokoznia is kell.

De még mindig nagy marad azoknak a száma, akik sem maguk, sem a családfő révén nem juthatnak a biztosítottág helyzetébe. Szerény fölfogásom szerint ezeket a T. 60. §-ának negyedik bekezdésében statuált önkéntes továbbfizetés révén lehet a betegsegélyezés jótéteményéhez juttatni. Már természetesen csak azokat, akiknél a munkából való kilépéstől számított négy hét még el nem telt. Ez a segítség bár részleges, a jövőben bevonulók nagy kontingensét tekintve, aligha volna értéktelennek minősíthető.

Törvényértelmezési nehézség bizony itt is áll a megoldás útjában. A német munkásbiztosítás az augusztus hó 4-iki törvényével már eltolta azt a Reichsversicherungsordnung 313. §-ában foglalt akadályt, amely a tagságnak a munkából való kilépés utánra önkéntes továbbfizetéssel való meghosszabbítását a belföldön való tartózkodás föltételéhez kötötte. De vajjon jogrendszerünk szabályainak s a jogelveknek alkalmazása kizárja-e, hogy a hadbavonultak visszaérkezésük után, azoknak családtagjai pedig általában segélyezésben részesíthetők legyenek?

Véleményem szerint nem zárják ki, noha törvényünk 60. §-ának utolsó bekezdése — a német joghoz hasonlóan — az önkéntes továbbfizetésen nyugvó tagság idejét szintén arra az időre szorítja, míg a tag belföldön, a magyar szent korona országaiban tartózkodik és ez az intézkedés nálunk nem módosult.

Több, mint negyedszázadon keresztül mindig igazságszolgáltatás lévén feladatom, talán erősebb bennem a törvény betűjének, szavának tisztelete, mint más hivatásban levőkben. Mégis azt gondolom, hogy a 60. §. szóban levő megszorító kitétele nem akadályozza annak, hogy a harctéren levők önkéntes továbbfizetéssel jogaikat fentarthassák.

Vajjon mi indíthatta ugyanis a törvényhozót arra, hogy ezt a megszorítást belevegye a törvénybe? Bizonyára legfőképpen az, hogy a külföldön pénztárainknak nincs meg az a berendezkedésük, amelylyel a természetben való szolgáltatást adhatnák és szembeszökően nagyon drága segélyezés volna az, amely a külföldi gyógykezelés költségeinek megtérítésében állana. Amellett a törvényhozó bizonyára

tudta, hogy a belföldi vállalat alkalmazottja külföldi munka végzésére többnyire előnyösebb fizetési feltételekkel bizatik meg s többnyire kedvétől függ, vállalkozik-e ily külföldi munkára? Végül megnyugtatót találhatott a törvényhozás abban, hogy a törvény 7. §-ának első pontja értelmében a családtagok önkéntes tagokként amúgy is biztosíthatják magukat.

Ezeknek következtében tehát egyfelől nem volt meg égető szociális szükséglete annak, hogy a külföldre távozottak is önkéntes továbbfizetéssel biztosíttassanak, másfelől pedig lehetetlen volt ennek keresztülvitele.

A hadbavonultaknál a jelzett irányadó szempontok fönn nem állanak. Először nincs meg a külföldre távozásra az önkéntes elhatározás. De nincs meg az ellenérték sem. A hadbavonult sokszor azt sem tudja, hogy belül vagy kívül van az ország határán. Tény azonban, hogy élete kockáztatásával küzd e határok épsége érdekében.

Ebben a helyzetben — bármily merésznek látszik is első tekintetre — az a meggyőződésem, hogy, mivel a törvényhozás az ország határának honvédelmi célból való átlépésére a szóban lévő szabály statuálásakor nem gondolt, a védőerőnek az ország határán túl harcoló tagja épp oly jogosult fikcióval tekinthető az ország területén levőnek, mint az állam követe, akinek extraterritorialitását jogszabályok biztosítják.

Ezért venném nyugodt lelkiismerettel a hazája területét védő katonát olybá, mint akit a törvény nem kívánt az önkéntes továbbfizetési tagság jogától azért elzárni, mert az állam ellensége ellen a határokon túl is kénytelen küzdeni.

Ez a megoldás elérné azt a célt, amelyet az Országos Pénztár megoldani óhajtott, anélkül, hogy a törvényt elmentésben állana s anélkül, hogy a munkásbiztosítást anyagilag tönkre tenné, mert hiszen egyenként csekély, összességében azonban számottevő járulék-bevétellel állana szemben.

S ne higyjük, hogy ezzel a harcban kidőlt, betegekbe váltaknak olyan segélyezését hártja magára a pénztár, amelyet különben kikerül. Hiszen a csúz, a tuberkulózis, idegbaj és az a sok más betegség, amelyek a háború küzdelmei között kifejlődnek, minden pusztító mellett meghagyják a képességet arra, hogy majd valaki kimutassa azt a néhány napi munkát, amely a segélyezési jog megszerzéséhez szükséges.

Végül — hogy végig haladjak a gondolat egész fonalán — jelzem, hogy a szóban lévő megoldást azért nem tartom a törvény 7. §. 1. pontjában megjelölt önkéntes tagság által teljesen pótolhatóknak és helyesen fölcserélhetőnek, mert eltekintve az önkéntes tagság megszerzése elé néha gördülő akadálytól, t. i. az orvosi vizsgálat esetleg nem megfelelő eredményétől, ami minden tag után külön fizetendő, drága ez a biztosítás, már pedig bizonyára mindannyian érezzük, hogy a hadbavonultak megérdemlik, ha lehetséges, azt a megoldást, amely őket és családjuk tagját akadályok nélkül és nem túldrágán juttatja betegségi segélyezéshez.

Hiszen bizonyos, hogy a harctéren tehetetlen a munkásbiztosítás szervezete. De, hála hadi berendezkedésünk fejlettségének, nincs is arra szükség, hogy a pénztár ott nyújtsa a betegségi segélyt. A főcél az azután való kellő gyógyítás és az, hogy a családtagok ne maradjanak betegségi segély nélkül az alatt, míg a családfőntartó hazájáért küzd.

A vázolt törvényértelmezés mellett nézetem szerint még kizárólagos szociális szempontból sem mondható elviselhetetlennek az a helyzet, amely az Országos Pénztár köriratának a Hivatal által történt megsemmisítése következtében előállott. De különben is, ott, ahol a pénztár elég anyagi erővel rendelkezik, nem gátolja a Hivatal azt, hogy a családtagok részesüljenek oly segélyezésben, amelyre külön berendezkedés nem szükséges, így orvosi segélyben, gyógyszerekben.

Egyéb jogkérdések.

Teljesen egyetérték az előadó úrral abban, hogy köteleesség a hadbavonultnak kiadni a baleseti járadékot, — amely különben is az esetek többségében egész családok életszükségleteihez járul hozzá, — mert a törvény semmi alapot sem nyújt annak megvonására. Ugyanígy teljesen osztozom abban az előadói nézetben, hogy a háború következtében történt fizetés-leszállítások, vagy emelések esetében ép úgy a tényleges javadalmazást kell a balesetbiztosítás lebonyolításánál irányadónak venni, mintha a javadalom változását más ok idézte volna elő.

Megdönthetetlenül helyesnek tartom az előadásnak azt az okfejtését is, amely szerint a hadműveletekkel kapcsolatos erődítményi s egyéb munkáknál

alkalmazott nem-katonák, amennyiben munkájuk a T. 1. és illetőleg 3. §-ai alá esik, biztosításra kötelezettek, ellenben a katonai szolgálatra bevonultaknak pénztári tagsága megszakadt, mert helyzetük nemcsak az üzemi szolgálat tényét, de még annak állandó lehetőségét is kizárja. Azok helyességével szemben sem merülhet föl kétely, amiket az előadó úr arra nézve kifejtett, hogy a harcban vonultaknál passzív tagságról sem lehet szó, mert a járulékfizetések megszűnése nem a törvényben feltételül szabott keresethiány miatt, hanem más okból állott elő.

Az ellenséges államok honosainak munkásbiztosítási jogállása és a hágai egyezmény.

A külföldi honosoknak munkásbiztosítási jogállásában a háború nézetem szerint nem idézett elő változást, legalább ezidőszerint nincsen alap ilyen jogváltozás megállapítására.

A törvény a betegségi biztosítás terén különben sem különböztet külföldi és belföldi honos között. Nincsen is tudtommal egyetlen egy határozat sem, amely más álláspontot foglalna el, mint azt, hogy minden biztosítottat kell betegsegélyezésben részesíteni, ha ellenséges államnak alattvalója is.

Ellenben balesetbiztosítási tekintetben a törvény belföldi és külföldi állampolgárok közt különbséget statuálva, e biztosítás területén már eltérőek a vélemények a háborúnak a jogállapotról való befolyására nézve.

Ezek között mindenekelőtt azzal a helytelen nézettel kell szembeszállani, mintha a velünk most háborúban álló államok honosainak irányában a balesetbiztosításnál nem mindenben kellene a munkásbiztosítási törvény rendelkezéseinek konzekvenciáit levonni. Másodsorban azzal az előadó úr által ismertetett ítéletek egyikének indokolásában kifejezésre juttatott felfogással, mintha jogszolgáltató hatóságaink és a bíróságok a háború előtt létrejött munkásbiztosítási jogszabályaink hatályát a hágai egyezmény zsinórmértéke szerint vehetnék. Egy: létezőnek vagy megszűntnek.

Az egyedül helytálló jogi felfogás az, hogy mindaddig, míg a háború előtt kelt munkásbiztosítási jogforrásainkat — legyen az törvény, kormányrendelet, az Állami Munkásbiztosítási Hivatal rendelete, avagy alapszabály, — az erre hivatott jogforrást-alkotó tényező meg nem változtatja, azok a munkásbiztosítási jogok kiszolgáltatásánál a külföldiekkel szemben is épp úgy kötelezők, mint a háború előtt voltak.

Nemzetközi egyezményünk tudvalevőleg pusztán Olaszországgal van és pedig az 1911. évi XII. t.-c.-be becikkelyezetten. Míg ezt a törvényt új törvény hatályon kívül nem helyezi, azt teljesen végre kell hajtani. Azoknak az államoknak honosaival szemben pedig, akiknek baleseti kártalanítási igényeire vonatkozólag az 1907: XIX. t.-c. 5. §-a értelmében a viszonyosság az irányadó, abban az esetben, ha a háború előtt a viszonyosság meg volt állapítva, az egyedül helyes álláspont ennek a viszonyosságnak folytatása mindaddig, míg a viszonyosság eljárásnak a másik fél által történt megszakítására hiteles bizonyítékunk nincsen.

Annál is inkább ez az egyedül helyes eljárás, mert ismeretes, mily *circulus vitiosus*ra vezet, ha a viszonyosság kezdeményezését mindegyik fél a másiktól várja. Különben is a pénztárnak bizonyára nagyon szomorú megtakarítása volna az ellenséges állam nálunk maradt, balesetet szenvedett honosától megvonni a baleseti kártalanítást abban a tudatban, hogy ezt az eljárást viszont a másik állam a mi hasonló sorsú honfitársainkon torolja meg.

A dr. Sasvári úr előadásában említett választott bírósági ítéletek egyike ezt — az előadó úr által magáévá nem tett — okfejtést tartalmazza: »A hadiállapot természetes következménye az is, hogy az ellenséges állam polgárai ezidőszerint semmiféle közjogi elemekkel bíró kedvezményben nem részesíthetők, már pedig az 1907: XIX. t.-c.-ben lefektetett baleseti járadék biztosítás szintén nagyrészt közjogi természetű intézmény és tiszta magánjogi jogosítványnak nem minősíthető, holott az 1913: XLIII. t.-c.-ben foglalt hágai egyezmény 23. cikkének h) pontja is egyedül a tiszta magánjogi természetű jogokat hagyja a háború esetén érintetlenül, ennél fogva igénylőnek a járadékokra támasztott követelése az egyébkénti viszonyosság kérdésétől függetlenül már ez alapon is elutasítandó volt.« Ehhez az eszmemenetnek nem lehet hozzájárulnom.

Miként szól a szóban levő nemzetközi egyezménynek és illetőleg a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól szóló szabályzatot tartalmazó mellékletnek szóban levő rendelkezése? Ekként:

tudta, hogy a belföldi vállalat alkalmazottja külföldi munka végzésére többnyire előnyösebb fizetési feltételekkel bizatik meg s többnyire kedvétől függ, vállalkozik-e ily külföldi munkára? Végül megnyugtatót találhatott a törvényhozásban, hogy a törvény 7. §-ának első pontja értelmében a családtagok önkéntes tagokként amúgy is biztosíthatják magukat.

Ezeknek következtében tehát egyfelől nem volt meg égető szociális szükséglete annak, hogy a külföldre távozottak is önkéntes továbbfizetéssel biztosíttassanak, másfelől pedig lehetetlen volt ennek keresztülvitele.

A hadbavonultaknál a jelzett irányadó szempontok fönn nem állanak. Először nincs meg a külföldre távozásra az önkéntes elhatározás. De nincs meg az ellenérték sem. A hadbavonult sokszor azt sem tudja, hogy belül vagy kívül van az ország határán. Tény azonban, hogy élete kockáztatásával küzd e határok épsége érdekében.

Ebben a helyzetben — bármily merésznek látszik is első tekintetre — az a meggyőződésem, hogy, mivel a törvényhozás az ország határának honvédelmi célból való átlépésére a szóban lévő szabály statuálásakor nem gondolt, a védőerőnek az ország határán túl harcoló tagja épp oly jogosult fikcióval tekinthető az ország területén levőnek, mint az állam követe, akinek extraterritorialitását jogszabályok biztosítják.

Ezért venném nyugodt lelkiismerettel a hazája területét védő katonát olybá, mint akit a törvény nem kívánt az önkéntes továbbfizetési tagság jogától azért elzárni, mert az állam ellensége ellen a határokon túl is kénytelen küzdeni.

Ez a megoldás elérné azt a célt, amelyet az Országos Pénztár megoldani óhajtott, anélkül, hogy a törvényt elentétben állana s anélkül, hogy a munkásbiztosítást anyagilag tönkre tenné, mert hiszen egyenként csekély, összességében azonban számottevő járulék-bevétellel állana szemben.

S ne higyük, hogy ezzel a harcban kidőlt, betegekkel váltaknak olyan segélyezését hárítja magára a pénztár, amelyet különben kikerül. Hiszen a csúz, a tuberkulózis, idegbaj és az a sok más betegség, amelyek a háború küzdelmei között kifejlődnek, minden pusztító voltak mellett meghagyják a képességet arra, hogy majd valaki kimutassa azt a néhány napi munkát, amely a segélyezési jog megszerzéséhez szükséges.

Végül — hogy végig haladjak a gondolat egész fonalán — jelzem, hogy a szóban lévő megoldást azért nem tartom a törvény 7. §. 1. pontjában megjelölt önkéntes tagság által teljesen pótolhatónak és helyesen fölcserélhetőnek, mert eltekintve az önkéntes tagság megszerzése elé néha gördülő akadálytól, t. i. az orvosi vizsgálat esetleg nem megfelelő eredményétől, ami minden tag után külön fizetendő, drága ez a biztosítás, már pedig bizonyára mindannyian érezzük, hogy a hadbavonultak megérdemlik, ha lehetséges, azt a megoldást, amely őket és családjuk tagját akadályok nélkül és nem túldrágán juttatja betegségi segélyezéshez.

Hiszen bizonyos, hogy a harctéren tehetetlen a munkásbiztosítás szervezete. De, hála hadi berendezkedésünk fejlettségének, nincs is arra szükség, hogy a pénztár ott nyújtsa a betegségi segélyt. A főcél az azután való kellő gyógyítás és az, hogy a családtagok ne maradjanak betegségi segély nélkül az alatt, míg a családfőntartó hazájáért küzd.

A vázolt törvényértelmezés mellett nézetem szerint még kizárólagos szociális szempontból sem mondható elviselhetetlennek az a helyzet, amely az Országos Pénztár köriratának a Hivatal által történt megsemmisítése következtében előállott. De különben is, ott, ahol a pénztár elég anyagi erővel rendelkezik, nem gátolja a Hivatal azt, hogy a családtagok részesüljenek oly segélyezésben, amelyre külön berendezkedés nem szükséges, így orvosi segélyben, gyógyszerekben.

Egyéb jogkérdések.

Teljesen egyetérték az előadó úrral abban, hogy kötelesség a hadbavonultnak kiadni a baleseti járadékot, — amely különben is az esetek többségében egész családok életszükségleteihez járul hozzá, — mert a törvény semmi alapot sem nyújt annak megvonására. Ugyanígy teljesen osztozom abban az előadói nézetben, hogy a háború következtében történt fizetés-leszállítások, vagy emelések esetében ép úgy a tényleges javadalmazást kell a balesetbiztosítás lebonyolításánál irányadónak venni, mintha a javadalom változását más ok idézte volna elő.

Megdönthetetlenül helyesnek tartom az előadásnak azt az okfejtését is, amely szerint a hadműveletekkel kapcsolatos erődítményi s egyéb munkáknál

alkalmazott nem-katonák, amennyiben munkájuk a T. 1. és illetőleg 3. §-ai alá esik, biztosításra kötelezettek, ellenben a katonai szolgálatra bevonultaknak pénztári tagsága megszakadt, mert helyzetük nemcsak az üzemi szolgálat tényét, de még annak állandó lehetőségét is kizárja. Azok helyességével szemben sem merülhet föl kétely, amiket az előadó úr arra nézve kifejtett, hogy a harcbevonultaknál passzív tagságról sem lehet szó, mert a járulékfizetések megszűnése nem a törvényben feltételül szabott keresethiány miatt, hanem más okból állott elő.

Az ellenséges államok honosainak munkásbiztosítási jogállása és a hágai egyezmény.

A külföldi honosoknak munkásbiztosítási jogállásában a háború nézetem szerint nem idézett elő változást, legalább ezidőszerint nincsen alap ilyen jogváltozás megállapítására.

A törvény a betegségi biztosítás terén különben sem különböztet külföldi és belföldi honos között. Nincsen is tudtommal egyetlen egy határozat sem, amely más álláspontot foglalna el, mint azt, hogy minden biztosítottat kell betegsegélyezésben részesíteni, ha ellenséges államnak alattvalója is.

Ellenben balesetbiztosítási tekintetben a törvény belföldi és külföldi állampolgárok közt különbséget statuálva, e biztosítás területén már eltérőek a vélemények a háborúnak a jogállapotra való befolyására nézve.

Ezek között mindenekelőtt azzal a helytelen nézettel kell szembeszállani, mintha a velünk most háborúban álló államok honosainak irányában a balesetbiztosításnál nem mindenben kellene a munkásbiztosítási törvény rendelkezéseinek konzekvenciáit levonni. Másodsorban azzal az előadó úr által ismertetett ítéletek egyikének indokolásában kifejezésre juttatott felfogással, mintha jogszolgáltató hatóságaink és a bíróságok a háború előtt létrejött munkásbiztosítási jogszabályaink hatályát a hágai egyezmény zsinórmértéke szerint vehetnék. Egy: létezőnek vagy megszűntnek.

Az egyedül helytálló jogi felfogás az, hogy mindaddig, míg a háború előtt kelt munkásbiztosítási jogforrásainkat — legyen az törvény, kormányrendelet, az Állami Munkásbiztosítási Hivatal rendelete, avagy alapszabály, — az erre hivatott jogforrást-alkotó tényező meg nem változtatja, azok a munkásbiztosítási jogok kiszolgáltatásánál a külföldiekkel szemben is épp úgy kötelezők, mint a háború előtt voltak.

Nemzetközi egyezményünk tudvalevőleg pusztán Olaszországgal van és pedig az 1911. évi XII. t.-c.-be becikkelyezetten. Míg ezt a törvényt új törvény hatályon kívül nem helyezi, azt teljesen végre kell hajtani. Azoknak az államoknak honosaival szemben pedig, akiknek baleseti kártalanítási igényeire vonatkozólag az 1907: XIX. t.-c. 5. §-a értelmében a viszonyosság az irányadó, abban az esetben, ha a háború előtt a viszonyosság meg volt állapítva, az egyedül helyes álláspont ennek a viszonyosságnak folytatása mindaddig, míg a viszonyos eljárásnak a másik fél által történt megszakítására hiteles bizonyítékunk nincsen.

Annál is inkább ez az egyedül helyes eljárás, mert ismeretes, mily circulus vitiosusra vezet, ha a viszonyos jogadás kezdeményezését mindegyik fél a másiktól várja. Különben is a pénztárnak bizonyára nagyon szomorú megtakarítása volna az ellenséges állam nálunk maradt, balesetet szenvedett honosától megvonni a baleseti kártalanítást abban a tudatban, hogy ezt az eljárást viszont a másik állam a mi hasonló sorsú honfitársainkon torolja meg.

A dr. Sasvári úr előadásában említett választott bírósági ítéletek egyike ezt — az előadó úr által magáévá nem tett — okfejtést tartalmazza: »A hadiállapot természetes következménye az is, hogy az ellenséges állam polgárai ezidőszerint semmiféle közjogi elemekkel bíró kedvezményben nem részesíthetők, már pedig az 1907: XIX. t.-c.-ben lefektetett baleseti járadékbiztosítás szintén nagyrészt közjogi természetű intézmény és tiszta magánjogi jogosítványnak nem minősíthető, holott az 1913: XLIII. t.-c.-ben foglalt hágai egyezmény 23. cikkének h) pontja is egyedül a tiszta magánjogi természetű jogokat hagyja a háború esetén érintetlenül, ennél fogva igénylőnek a járadékokra támasztott követelése az egyébkénti viszonyosság kérdésétől függetlenül már ez alapon is elutasítandó volt.« Ehhez az eszmemenethez nem lehet hozzájárulnom.

Miként szól a szóban levő nemzetközi egyezménynek és illetőleg a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól szóló szabályzatot tartalmazó mellékletének szóban levő rendelkezése? Ekként:

»Tilos kijelenteni, hogy az ellenfél állampolgárainak jogai és követelései megszűntek, vagy pör útján nem érvényesíthetők.«

Mit jelent ez a kitétel?

Kétségtelen, — és eddig megáll a jelzett ítéleti okfejtés, — nem jelenti azt, mintha bármely állam az ellenséges állam polgárát bármily közjogban részesíteni volna köteles. Ellenben a magánjogok csorbíthatatlanságát igenis jelenti anélkül, hogy különböztetne tiszta és egyéb magánjogok közt, mintahogy azt a különböztetést a kifogásolt indokolás föltételezi.

Már pedig a baleseti kártalanítási jog nem szűnt meg magánjog lenni az által, hogy azt közjogi jellegű garanciák (biztosítási kötelezettség, bizonyos fokig hivatalból való eljárás, állami felügyelet és ellenőrzés) védik, mint ahogy a posta s vasút magánjogi felelősségét sem devalválja az a tény, hogy berendezésüket a közigazgatási jog keretei biztosítják, amivel különben hitelüket csak emelik. A közjogi védelemben részesülő magánjog is a hágai egyezményvel védett magánjog.

De ettől eltekintve, a bíróság azért sem érvelhet a hágai egyezmény szóbanlevő rendelkezésével, mert az főntebb idézett szövegében nem közvetlenül az egyesek jogi helyzetét szabályozza (non facit jus inter singulos), hanem kötelezi az abban szerződő államokat, hogy nem alkotnak olyan jogszabályokat, nem tesznek és nem tórnek olyan intézkedéseket, amelyek az ellenséges államok polgárainak magánjogait, vagy azok érvényesítését sértenék.

Még ha a valóságnak megfordítottja volna is a belyzet és jelesül nem jogfosztástól eltiltó, hanem arra fölhatalmazó rendelkezést tartalmazna a szóban levő egyezmény, még akkor sem az egyesek között való jogszolgáltatást ellátó hatóság volna arra hivatva és jogosítva, hogy a munkásbiztosítási törvényekkel s egyéb jogforrásokkal szemben közvetlenül az egyezményből érveljen, hanem a jogalkotásra hivatott állami tényezők volnának akkor fölhatalmazva, hogy az ellenséges állam honosaira a meglevőktől különböző munkásbiztosítási jogszabályokat alkotassanak és akár törvénnyel, akár törvényes fölhatalmazás alapján kibocsátott kormányi szükségrendelettel hatályon kívül helyezték a meglevőket. Legfeljebb abban az egyetlen esetben meríthetné a bíróság közvetlenül a hágai egyezményből határozatának indokolását, ha a törvénybe iktatott egyezményvel ellentétes rendelettel állana szemben, melyet, mint törvénybe ütközőt, mellőzni volna kénytelen. Csakhogy ily rendelet nincsen.

Áll tehát, hogy az ittmaradt olasz honosoktól meg nem vonhatjuk a baleseti járadékot, mert kötelező maradt az olasz egyezmény, bármily galád hitszegést követett is el ellenünk a szóban levő állam, — és áll, hogy a munkásbiztosítási törvénynek 5. §-ában a viszonzosságról szóló rendelkezésének kötelező erején sem változtatott a háború.

Tudvalevő, hogy a román, bolgár és szerb alattvalókra az 1908. évi 19.299. számú kereskedelemügyi m. kir. miniszteri rendelet, a török és montenegrói alattvalókra pedig az 1911. évi 69.630. sz. K. M. rendelet a balesetbiztosítás jótéteményét kiterjesztette. Ezek a rendeletek a szerb és montenegrói alattvalókra vonatkozólag is a háborús állapot dacára mindaddig minden fórumra kötelezők, amíg ezeket a rendeleteket az azok visszavonására illetékes kormány nem módosította, avagy törvény hatályon kívül nem helyezte.

Természetesen jogában áll a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úrnak, hogyha megszünteknek ítéli azokat a célszerűségi okokat, amelyek arra indították, hogy a törvény 5. §-ában megadott fölhatalmazással élve, a balesetbiztosítás jótéteményét a szerb és montenegrói alattvalókra a viszonzosság hiányának dacára kiterjessze, ezeket a rendeleteket megváltoztatni s jelesül nem akadályozhatná ebben a hágai egyezménynek főntebb idézett rendelkezése, mert a szóban lévő rendeletek sem szerződésen, sem viszonzosságon, sem egyéb kötelezettségen nem alapulnak, hanem pusztán egyoldalú jótéteményt nyújtanak. A rendeletek visszavonása azonban a már korábban történt balesetek tényalapján e rendeletek értelmében megszerzett jogokat természetsszerűleg nem érintené, mert itt már követni kellene a hágai egyezménynek főntebb szemügyre vett tiltó rendelkezését.

A munkásbiztosítási segélyezésnek és kártalanításnak s a harcban megsebesültek és megbetegedettek segélyezésének és kártalanításának viszonya.

Nagyjelentőségű és igen érdekes célszerűségi és jogi kérdéseket vet majd fel az a kölcsönhatás, amely a háborúban történt megbetegedés avagy részleges

megrokkulás következményei s a munkaviszonyból eredő s a munkásbiztosítási jogokat kiváltó tényezők között szükségképen előáll.

A kérdések helyes megoldására nézve részemről abból az örvendetes tényből is megnyugvást merítek, hogy katonáink s hozzátartozóik jövő kártalanításának s az ezzel kapcsolatos jogi szabályozásának előmunkálataiban a magyar kormányhivatalok megbízottai a német birodalomnak e tárgyú munkálatait a helyszínén is behatóan tanulmányozzák és az ottani tanácskozásokban tevékeny működésük révén közvetlen részesei annak a nagyszerű eszmeevolúciónak, amelynek szemlélete e téren is tiszteletet vált ki a velünk szövetséges kiváló nemzet iránt.

Teljesen kialakult elv már az érintett téren, hogy minden rokkantsági kártalanítást úgy kell a törvénynek biztosítani, hogy az ne kegy, hanem jog legyen, amelyet bírói úton is meg lehet védeni. Ezt már a mi meglévő törvényeink is megvalósították.

A másik elv, hogy a kártalanítás nem csak ahhoz a keresethez viszonyítottan adassék, amelyre a kártalanítandó megrokkánása előtt tett szert, — mint ahogy munkásbiztosítási törvényünk csak ennek figyelembevételét rendeli, — hanem a sérültnek egész életpályája, mint bizonyos eszmei egység akként vétessék számításba, hogy a fiatal egyén korának azon fejlődésén keresztül, amely közismerten a keresőképesség fokozásával jár, emelkedő s azon túl is mindig olyan keresethez viszonyított kártalanítást nyerjen, amely mérvű volna az a mindenkori kereset, amelyet épségben maradása esetében rendes körülmények között elért volna. Bizonyos, hogy ezt a mértéket bajos a rugalmas tényezők közt feltételezések alapján megállapítani s e részben nehéz föladat hárul a bíró mértékelő judiciumára. A föladat súlyán azonban bizonyos kategóriák föllállításával könnyíthetne a törvény.

Ideális célként tűzte ki a Németországban kifejtett közvélemény, hogy a rokkantakat és illetőleg az elesettnek hátramaradtait nem pusztán pénzzel, de képzettségüknek és állapotuknak megfelelő állásokba való juttatással, keresettel járó munkakörökbe való beállítással is kell támogatni és kárpótolni, a család elvesztett férfi-munkaerejét lehetőleg női munkaerővel pótolni. S jellemző a fölfogások fenkölt voltára, hogy mikor azt a javaslatot vitatták meg, amely szerint kivált a sok gyermekes s így legnagyobb gondú anyákat kell kereseti módok elnyeréséhez segíteni, az a nézet győzött, hogy ellenkezőleg meg kell hagyni az ilyen anyát gyermekei mellett, hogy nevelésüknek élhessen, s nála a pénzbeli kárpótlást kell lehető teljessé tenni.

Ha ilyen a közszellem, ha ilyen vezető gondolatok hatják át a gondoskodás munkáját, akkor megnyugvással bízhatunk a megoldás áldásos voltában. Vajha védő erőnk hősiessége a Gondviselés áldása mellett a háborús megpróbáltatás oly befejezéséhez juttatna bennünket, hogy meglegyenek az anyagi módok is az összes jogos igények teljes kielégítésére.

Alig lehetünk el a háború után anélkül, hogy bizonyos kompromisszum létesüljön egyfelől a munkásbiztosítási betegsegélyezés és kártalanítás, másfelől a hadi kártérítés között. A kölcsönös jogosult érdekek ellentéteit áthidalni nem lesz mindig könnyen megoldható föladat. Ha a baleset következtében hibás karú munkás, aki azonban az orvosok véleménye szerint a jövőben valószínűleg teljesen visszanyerné munkaképességét és így járadék-jogosultsága megszűnnék, a háborúban egész karját veszti, mi történjék a pénztár kártalanítási kötelezettségével s e kötelezettség megszüntetésére irányuló igényvel? Másfelől olyan esetekben, amikor a járadékos a harcban elesik, vajjon megszabadul-e a pénztár minden kártérítési kötelezettségtől? Ezek a kisebb jelentőségű kérdések, mert az esetek egyik csoportjában rejlő hátrányos esély, a másik okozta előnnyel körülbelül rekompenzálhatja egymást. De mindenestre erős vitát váltanak ki s a jogszolgáltatató fórumok döntését fogják igényelni azok a nehéz esetek, amelyekben a keresetképeség lefokozása részben üzemi balesetnek, részben harci sérülésnek okozata. Ilyenkor pontosan kell majd megvonni a két ok hatása között a határvonalat és a kétoldalú kártalanításnak egymáshoz való arányát. Anyagi jogilag ez sem valami herakleszi föladat. A kritikus pont inkább pörjogilag áll elő a bíráskodás fórumainak különfélesége következtében. A hadi kártalanítás bíróságának és a munkásbiztosítási bíráskodásnak külön szervezeténél fogva tudniillik összhangzóak összeegyeztethetők lesznek-e az ítéletek? A beálló ellentétek kiküszöbölésének alig lehet más módja, mint az ily ügyekben való bíráskodás egységsítése, talán vegyes bíráskodás statuálásával.

Az egyesületi előadások is, számos cikk is fejtegette, mily teher hárul a munkásbiztosítási betegéelyezésre azzal, hogy a pénztári tagok nagy kontingense a háborúból részben megrokkantan betegséggel telített szervezettel lép majd újból a munkába. Bizonyos, hogy a pénztárra oly teher is hárul, amely nem a munkaviszony veszélyéből ered, mert hiszen a törvény nem enged különböztetést a munkaviszonyból származó és egyéb betegségek között. Itt bizony appellálni kell a pénztáraknak felszólalásom elején nélkülözhetetlenként jelzett áldozatkészségére, az arra készítő hazafias belátásra, hogy az állam minden tényezője kivegye a háborús megpróbáltatás-előidézte teherből a maga részét. Minden egyes esetben a betegség származását, az azt kiváltó tényezők hatásának arányát megállapítani s a teherviselésben igazságos cezurát vonni a legbölcsebb bírónak sem sikerül. De ha sikerülne is, korántsem állana a munka hasznával arányban az azzal járó tömérdek időpazarlás. Ezért nézetem szerint e tárgyban alig érhető el másként a gyakorlatban is beváló igazságos megoldás, mint úgy, ha az állam a munkásbiztosítást kölcsönös méltányossággal meghatározandó általányösszeggel kárpótolja.

A háború és annak fejleményei csak fokozták a munkásbiztosítás kifejlesztésének és a rokkantbiztosítás valóra válásának szükségét.

Felszólalásom végéhez érve, igazolásomul annak jelzésével tartozom, hogy mivel teljesen lekötött hivatali elfoglaltságom mellett még más irányú határidős munkám is, sajnálatomra nem volt módomban írásba s így teljes szabatos formába foglalni megjegyzéseimet. Az egyesületi titkár úr nagy buzgóságában, amelylyel az egyesületi működést szorgalmazza, kívánságom dacára sem bocsátott ki a felszólalás kötelezettségéből. Ezért, ha gondolataim kifejtése nélkülözi a kellő kerekdedséget, mentsék ki ezt, uraim, azzal, hogy az aratás után, amelynek az előadó urak tanulságos előterjesztéseit minősíthetem, felszólalásom amúgy is csak a tarlózónak kalászszedése lehet.

Dr. Mentsik Ferenc elnök: Nagyon köszönöm a felszólalást. Az egyesületi tag úr iparkodott hozzájárulni ahhoz, hogy ez a kérdés minden irányban megvilágítást nyerjen és ha egyszer-másszor olyan színezete van is a dolognak, mint hogyha a Hivatalt, amelynek ő is kimagasló tagja, bizonyos mértékben rektifikálni akarná a maga eljárásában, ez természetes dolog. Hiszen azok a kérdések, amelyeket itt tárgyalunk, az életből kikapott kérdések, amelyek okvetlenül megvizsgálandók azért, hogy ne csak a multa nézve, hanem különösen a jövőre nézve ezek és a hasonló kérdések, amelyek törvényhozásilag lesznek szabályozandók, minél alaposabb, minél helyesebb és egyúttal minél humánusabb megfontolás tárgyát képezék. Ha momentán egyik-másik érdekelttség képviselőinek esetleg nem is volt túlságosan rokonszenves ez a felszólalás, ez természetes dolog. Viszont egészen kétségtelen, hogy éppen az ilyen hozzászólásokkal van megadva a mód, hogy ezek a kérdések a fórumon magán tisztáztassanak és a méltányosságnak és igazságnak teljes mértékével íteltessenek meg.

A felszólalások között Garbai Sándor úr következik.

Garbai Sándor: Méltóságos Elnök Úr! Mélyen tisztelt teljes ülés! A vendéglátás jogán szólalok itt fel s így tartozó kötelességem már előzetesen is megköszönni a szívességet, hogy ebben a testületben, ahol én nem vagyok tag, mód és alkalom nyílik számomra egy adott vitához nézetemet elmondani. Bevezetésül szabad legyen előrebocsátanom, hogy a bevezető előadás alkalmával elmondott beszéd értékes színvonala, tartalmassága bennem is azt a benyomást keltette, hogy olyan értéket produkált az előadó úr a magyar munkásbiztosítás számára, hogy ha egyéb hatása nem is lenne, minthogy módot adott egy meginduló eszmelavinához, amely bizonyos kérdések tisztázásához feltétlenül szükséges, akkor is sokat tett. Egyébként tudom, hogy ezt az előadást tanulmányút is megelőzte, annál inkább értékelem a munkát, amelyet kifejtettek. Én is azok közé sorozom magam, akik örvendenek, hogy ez a szép és tanulságos előadás elhangzott. Természetesen a konzekvenciák azok, amelyekben én nem értek egyet s épp ezért veszem igénybe szíves türelmüket.

Mindenben osztom az előadó úr felfogását, amelyet a külföldről összegyűjtött adatoknak ismertetése körül vallott. Mihelyst azonban előadásában a hazai viszonyokról szólt, mikor arra a területre ért, ahol a hazai munkásbizto-

sítás kérdéseiről akart tájékoztató ismertetéseket adni és konzekvenciákat levonni, eltér az én felfogásomtól s az a meggyőződésem, hogy inkább érzések voltak nála irányadók, amelyek bizonyos megállapításoknál vezették, mint valóságos tények. Nem tagadom, az érzéseken nyugvó felfogások is lehetnek sok esetben nagyon értékesek, de viszont meg van ennek a felfogás-módszernek az a veszélye, hogy a tények ereje megdönti s ily esetben, ha kellemetlen érzéssel is, át kell térni ahhoz a felfogáshoz, amely mellett a tények szólanak.

Nem akarok ennek a fejtegetésnek további taglalásába bocsátkozni, hanem tisztázni akarom a magam részéről ama nézőpontokat, amelyekkel szemben én eltérő megállapításokat alkalmaztam.

Azt mondja Kis Adolf előadó úr bevezető előadásában, hogy »legközvetlenebbül a betegsegélyző pénztárakat érintette a háború, mert tagjaik nagyrészt elvonta, munkaképes, erős tagjaiknak zömét a harctérre szólitotta és helyettük visszamaradtak a kevésbé ellenállóképességűek, a fiatalabbak, az öregebbek és a bevonulók helyett az ipar terére nagyszámban tóduló nők. Már pedig a nők tudvalevőleg rossz rizikót képeznek a biztosításban, az aggok és a fiatalok hasonlóképen.« Ebben a felolvasott beszédrészben az állítatik ugyebár, hogy harctérre vitték a munkaképes, erős tagokat, helyettük visszamaradtak a gyengék, az öregek és a nők. Ebből azt is lehet sejteni, hogy azt a sok fizikailag erős munkást, akik biztosított tagok voltak, ezidőszerint az ipari termelésben az iparhoz nagy számban tóduló nők pótolják. Ezekből a kitételekből legalább ez a következtetés csillámlik ki.

Továbbá azt is mondja az előadó úr, hogy »a betegsegélyző pénztárak teljesítőképességét illető aggályok szerencsére a háború alatt teljesen eloszlottak. A munkásbiztosítás csodálatosképen sokkal jobban megtudja a helyét állani most, mint ahogy hinni lehetett. Sőt nálunk, ahol a pénztárak anyagi zavarral küzdöttek a normális viszonyok között, amennyiben az évek óta tartó általános ipari pangást normális viszonyoknak lehet nevezni, a háború alatt anyagi helyzetükben némi javulás állott be.«

Ebben a felolvasott két beszédrészben egy kis ellenmondás látszik. Mert ha az öregek és fiatalok, azonkívül a nők rossz rizikót jelentenek a munkásbiztosításban, mint ahogy hangsúlyozta ezt az előadó úr, aminthogy ezek valóban rossz rizikót jelentenek is, akkor ennek a körülménynek a konzekvenciája: táppénzben, kórházi ápolási költségekben, sűrű megbetegedési lehetőségekben mutatkoznék, ez azután a normális tehernél is nagyobb terhet róna a pénztárakra. Köztudomású, ahol a munkabíró és fizikailag erősebb, ellentállóbb tagok háborús okból elvonatnak a pénztárakból, visszamarad a betegebb, a fizikailag gyengébb elem, amely a pénztárakból inkább elvesz, mint odaad, kétségtelen tehát, hogy ezeknél nagyobb a rizikó s a pénztárak teherviselési kötelezettsége is ezután meglepően felszökik. Logikusan ennek kellett bekövetkezni. De nem ez történt.

Az előadás egy további részében az előadó úr azt is ismertette, hogy »a szakirodalom mit állít tények megvilágítására... — nézzük: »A szakirodalom e körülménnyel sokat foglalkozott. Ehelyütt csak két jelenségre utalok:

Az egyik az, hogy a pénztárak szolgáltatásait az igényjogosult tagok a háború alatt sokkal kisebb mértékben veszik igénybe, mint normális időkben. Ez nem egyedüli jelenség Magyarországon, ez így van Európaszerte, aminek magyarázatát a jó egészségügyi viszonyokban, vagy talán oly körülményekben találjuk, amelynek kiderítése még csak a háború utáni időkben várható. De tény az, hogy Svájcban, Németországban, Ausztriában és Magyarországon és pedig nemcsak egyes helyeken, hanem általánosan országszerte tapasztalható, hogy a pénztárt igénybevevő betegek száma oly minimumra apadt, aminő a pénztárak fennállásának csak első idejében volt, amikor a biztosított tagok jogaikkal még nem voltak tisztában.«

Ezek olyan súlyos, jelentőségükben olyan messzeható állítások, amelyeknek az előbb felolvasottakkal szemben való látszólagos ellentmondásaira, kiigazításaira, most rámutatni nem is akarok, de ha ezen megállapításokkal szemben egyetmást le akarok szegezni, akkor szükséges, hogy Önöket végigvezessem a magyar munkásbiztosítás legújabb adatain, amelyek igazolják, hogy bizonyos konzekvenciák az előadásban nem egészen helytállóak. Én az első ízben felolvasott állítással szemben igazolni kívánom, hogy tévedett az előadó úr, amikor megállapította, hogy a harctérre bevonult tagok helyébe oly nagyszámban nők tódultak volna. Ezt a munkásbiztosítás újabb adatai nem igazolják. Tényként állíthatom, hogy a háborús munkásbiztosításban a női biztosítottak száma is jelentékenyen

alászállt, a férfiaké természetesen jobban. A második esetben felolvasott részletből az tűnik szemembe, mintha a pénztárak, ellenére a kedvezőtlenebb biztosítási taganyagnak, a teljesítőkéességüket megőrizték volna, sőt ezentúl bizonyos fokig kedvező pénzügyi helyzetbe jutottak? Ezzel szemben bizonyítani kívánom, hogy igenis vannak pénztárak, amelyek a teljesítőkéességnek egy emberséges fokát meg tudták tartani a háború alatt is, vannak azonban olyan pénztárak is, amelyek teljesítőereje rendkívüli módon aláhanyatlott, érthetetlen módon meggyengült és nem esem jóslásba, ha azt állítom, hogy ezek a meggyengült pénztárak a háború után sok bajjal lesznek kénytelenek számolni. Ama megállapítást pedig, hogy a teljesítőkéesség tekintetében az aggályok megszűntek volna, az adatok nem igazolják. Sőt az adatok az ellenkezőjét sejtetik.

Az előadó úr a pénztárak teljesítőkéességét illetőleg azzal akar bennünket megnyugtatni, hogy ez nem lokális, hanem európai jelenség — szerinte — ez mindenhol így van. Ez csalódás előadó úr! Nincs ez mindenhol így, még Magyarországon sincs így. Ismételhetem, hogy az előadó úr megállapításait itt is, úgy látszik, tisztára érzések sugallták, mert a munkásbiztosítás ismert tényei és adatai ezt az érzésbeli felfogást nem fedik. Tudjuk, hogy a munkásbiztosításban csodák sohasem történnek. Talán ez az egyetlen terület a szociálpolitikában, ahol alóságos tényekkel lehet számolni s ha eddig nem, legkevesebbé történhetett most a háború alatt csoda e területen. Ezek előrebocsátása után kérem Önöket, méltóztassanak egy számadatcsoportosítást türelemmel végighallgatni, mert szükséges, hogy Önök is megismerjék, milyen eredményt produkált a magyar munkásbiztosítás az elmúlt 1914. év, azaz a béke utolsó 7 hónapjában, s mit a háború első 7 hónapjában. Összesen tehát 14 hónapra vonatkozó adatokat leszek bátor Önökkel ismertetni, amelyek szólnak 1914. január 1-től 1915. február végéig. Így egymással szembe állítom a békés állapot utolsó 7 hónapjának s a háborús idők első 7 hónapjának adatait. Hogy némiképp világosak legyenek az adataim, a magam részéről azt a módszert követtem, hogy nem egy általános képet rajzoltam a munkásbiztosítás egészéről, hanem négy főcsoportra osztattam a pénztárakat. Külön vettem a budapesti pénztárt, amely a legnagyobb biztosítási intézmény s mert itt a tagoknak majdnem 20%-a van együtt, tehát a konzekvenciák tekintetében számolnom kellett evvel a nagy pénztárral, mint külön résszel. Azonkívül külön csoportba vettem a vállalati pénztárakat, külön csoportba a magánegyesületi pénztárakat és végül külön csoportba állítottam be a vidéki kerületi pénztárakat. Fontosnak tartom, hogy tiszta képet nyerjünk, először, hogy a biztosítottak számát illetőleg hogyan állottunk a béke utolsó és a háború első 7 hónapjában. Az adatok a következőket igazolják:

Átlagos napi tagforgalom a pénztáraknál:

	1914. január—július 7 hónapban			1915. augusztus—február 7 hónapban		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Budapesti pénztár	190.965	46.379	237.344	157.241	41.186	198.427
Vállalati pénztárak	173.414	13.752	187.166	133.134	11.957	145.091
Magánegyesületek	7.131	366	7.497	7.228	404	7.632
Vidéki kerületi p.-ak	667.873	104.451	772.324	451.701	81.784	533.485
Összesen	1,039.383	164.948	1,204.331	749.304	135.331	884.635

Ezekből a számokból kitűnik, hogy a háború első 7 hónapjában, főként a bevonulások következtében, 290.079 férfi biztosítottal volt kevesebb a pénztárak taglétszáma, mint a béke utolsó 7 hónapjában. A női biztosítottak abszolút száma 29.617-tel csökkent a háború alatt, a béke utolsó 7 hónapjában kimutatható eredménnyel szemben. Ez a bizonyítéka, hogy a bevonuló férfitagok helyébe nem tódultak oly nagy számban a nők, amiként az előadó úr azt adatok nélkül állította. Tapasztaljuk továbbá az adatokból, hogy a női biztosítottak száma a budapesti kerületi pénztárnál 5.193-mal, a vállalati pénztáraknál 1.795-tel csökkent, csak a magánegyesületeknél emelkedett 38-cal, míg a vidéki kerületi pénztáraknál 22.667-tel csökkent. Megtudjuk továbbá, hogy a női és férfi biztosítottakat együtt említve, a háború első 7 hónapjában az átlagos napi taglétszám 319.696-tal volt kevesebb, mint a béke utolsó 7 hónapjában, vagyis a taglétszám 27%-kal csökkent a háború miatt.

A tagforgalomról nyújtott adatok körül azt a szempontot követtem, hogy mindenki áttekinthető képet nyerjen, vajjon a háború milyen deformációkat hozott létre a négy csoportra osztott pénztáraknál a tagállományban.

Az elmondottak után, tisztelt uraim, áttérek az előadó úr részéről állított ama körülmény megvilágítására, vajjon a »pénztárak teljesítőképességét illető aggályok a háború alatt valóban megszűntek-e?«, vagy voltak-e olyan jelenségek, amelyek ezt a felfogást igazolni látszanak? Az előadó úr szavai szerint az »aggályok megszűntek« és a pénztárak teljesítőképességüket nemcsak, hogy megőrizték, de »anyagi helyzetükben némi javulás is állott be.« Én ezt a felfogást igazolva nem látom s ismételten csak arra a következtetésre jutok, hogy az előadó urat itt is elragadták az érzései, mielőtt az idevonatkozó adatok tömkelegébe betekintett volna.

Hogy állapíthatjuk meg általánosságban, hogy valamely intézmény megtartotta-e teljesítőképességét? Hogy kell igazságosan megállapítani a pénztárak teljesítőképességét a háború alatt? Talán igazságosak akkor leszünk, ha egy egységes kulcs szerint mérjük meg a pénztárak teljesítőképességét a béke utolsó 7 hónapjában s ugyanígy a háború első 7 hónapjában is. Én minden ezer biztosított tagra elosztottam a béke utolsó 7 hónapjában elért táppénzes napokat s annak ezer tagra eső részét szembeállítottam a háború első 7 hónapjában ezer tagra eső részszel. Hogy a kép világos legyen, a havi átlagszámítást vettem alapul:

	1.000 tagra eső táppénzes napok száma a háború		Kevesebb havonként napokban	%-ban
	előtti 7 hóban havi átlag	alatti 7 hóban havi átlag		
Budapesti pénztár . . .	703 nap	391 nap	312	45 ⁰ / ₀
Vállalati pénztárak . . .	634 »	592 »	42	7 ⁰ / ₀
Magánegyesületek . . .	518 »	478 »	40	8 ⁰ / ₀
Vidéki kerületi pénztárak	451 »	310 »	141	31 ⁰ / ₀

Az itt ismertett adatok nem dugott forrásból kerültek elő, hanem nyilvánosságra jutott adatokat dolgoztam fel. Az adatok a pénztárak havi jelentéseiből állították össze, amely havi jelentések a »Munkásbiztosítási Közlöny«-ben nyilvánosság előtt vannak. Ezek az adatok tanúsítják, hogy a pénztárak nem egyformán állanak teljesítőképesség tekintetében és ez a különbség néha igen szembeszökő. Így rögtön feltűnik, hogy a budapesti kerületi pénztár a béke idejében első helyen állt a teljesítőképesség tekintetében, 703-as havi táppénzesnap átlaggal, utána jönnek a vállalatiak, 634-es átlaggal, harmadik helyen állnak a magánegyesületek 518-as átlaggal és végül a vidéki kerületi pénztárak 451-es átlaggal. A második számoszlop meggyőzhet bennünket arról, hogy a teljesítőképességüket majdnem egészében megtudták őrizni a vállalati és magánegyesületi pénztárak, amennyiben az ezer tagra eső táppénzes napok száma a vállalatiaknál csak 7⁰/₀-kal, a magánegyesületeknél pedig csak 8⁰/₀-kal csökkent. Ez igen szerény méretű csökkenés s ez megdönti az előadó úrnak abbéli állítását, hogy »a tagok nem veszik igénybe jogaikat«. Az elmondottak igazolják, hogy Magyarországon is igénybe veszik a tagok a jogaikat, ha bizonyos tényezők megengedik nekik ezt a »lukszust«.

Az adatok alapján kitűnik, hogy a vidéki kerületi pénztárak már nem tudták úgy megőrizni teljesítőképességüket, miként a vállalati és magánegyesületi pénztárak. A vidéki kerületi pénztárak teljesítőképessége ezer tagra eső hányadban a béke állapotában elért eredménnyel szemben 31⁰/₀-kal csökkent. Ez már nagy csökkenés. Sok körülményt kell azonban itt tekintetbe venni és pedig: ezek a vidéki pénztárak a legkétségbeejtőbb tagváltozásnak vannak mindenkori kitéve s az orvosi ellátás, valamint egyéb adminisztratív költségeknek magassága mindig alacsony színvonalon tartja a táppénzes napok arányát. A fentiekén kívül még azt sem szabad elfelejteni, hogy az ország bizonyos területein el-lenséges inváziótól való félelem is befolyásolta a tagok normálisabb ellátását.

Ami azonban az adatokból igen kirívóan előtör, az a budapesti kerületi pénztár teljesítőképességének szinte érthetetlen módon való meggyöngyülése. Ez a pénztár vezetett mindig a teljesítőképesség bírásában. Nem is lehet csodálkozni rajta. Ezt a pénztárt vezette mindig a legöntudatosabb s legtöbb szociálpolitikai érzékkel bíró önkormányzat. Ennek a pénztárnak tagjai között van az ipari munkásság legfelvilágosodottabb része, amelyik jogát mindenkori igyekszik több-kevesebb sikerrel kivédeni. Itt emelkedett fel a táppénz sok esetben a bevétel 50⁰/₀-áig. Ami viszont a háború alatt itt történt, az természetellenes. A háború zavaival nem lehet ezt a nagymérvű csökkenést megmagyarázni. Itt az önkormányzat

intenciói ellenére történt valami, aminek következménye volt a teljesítőképesség óriási hanyatlása. Ez a csökkenés csak rövid úton, a kezelőorvosoknak adott bizalmas utasításokkal, volt nézetem szerint elérhető. Nem áll meg az előadás érve, hogy »a tagok nem vették igénybe jogaikat«, valószínűleg ezt a budapesti pénztár nem is igen tette nekik lehetővé.

Az erőszakos megszorítás elvét igazolja a budapesti kerületi pénztárnál egy másik körülmény is, ez pedig a kórházi ápolás megoszlása. A kórházi ellátás adatait aként főrekedtem megérthetően csoportosítani, hogy a tagoknak és családtagoknak nyújtott kórházi ápolási napokat összevontam s azokat nem havi, hanem 7 hónapra eső abszolút számokban minden biztosított ezer tagra elosztottam. Egyik képletben látjuk kitüntetve pénztárcsoportonként, hány kórházi ápolási nap jut ezer tagra a béke utolsó 7 hónapjában s mennyi esik a háború első 7 hónapjában.

	1.000 tagra eső kórházi ápolási napok száma a		Csökkenés	
	háború előtt január-július 7 hóra	háború alatt aug.-február 7 hóra	napokban	%-ban
Vállalatiak	42 nap	27 nap	15	36 ⁰ / ₀
Magánegyesületiek	38 »	32 »	6	17 ⁰ / ₀
Vidéki pénztárak	34 »	24 »	10	30 ⁰ / ₀
Budapesti pénztár	21 »	5 »	16	77 ⁰ / ₀

Az adatok végtelenül elszomorítóak éppen a budapesti kerületi pénztárra. Hogy normális időben is a leggyengébben látja el tagjait kórházi ápolással a budapesti pénztár, erre talán lehet mentséget találni, mert a fővárosban valamivel túrhetőbb lakásviszonyok között lakik a beteg tagok egy része, mint a kopár vidéken s így inkább mellőzhető a kórházi ápolás. További mentség talán az, hogy amennyivel kevesebb volt normális időkben a kórházi ápolási nap aránya, ugyanannyival magasabb a táppénzes napok arányszáma, ami végeredményben egymást kiegyenlítheti. Ami azonban a háború 7 hónapjában történt a budapesti tagok kórházi ápolása tekintetében, az maga kihívja a kritikát. Az egyébként is alacsony egységű kórházi ápolásnak 77⁰/₀-kal való leszorítása ellenkezik a biztosítás helyes fogalmával s ellenkezik a pénztár humanitárus jellegével. Ilyen nagymérvű jogfosztásnak sehol, de főként itt a fővárosban megtörténni nem volna szabad, ahol száz és ezer kritikus szem kíséri figyelemmel az ország legelőkelőbb pénztárának a működését.

Dr. Mentsik Ferenc: Nincs kórház!

Garbai Sándor: Ez a közbeszólás nem kielégítő válasz uraim. Ha megnézzük a közreadott adatokat, azt látjuk, hogy a pozsonyi kerületi pénztár a maga 26.000 tagjával, ami körülbelül egykilencedrésze a budapesti pénztár tagállományának, a budapestinél sokkal rosszabb kórházi viszonyok között több és értékesebb kórházi ápolást nyújtott tagjainak, mint a budapesti pénztár. A budapesti pénztár rendelkezésére állott itt egy elsőrangúan berendezett kórház, a pestujhelyi munkáskórház. Ide beutalhatta volna mindig a betegeit akadály nélkül, — kérdés marad, miért nem tette? A munkáskórházakon kívül a többi kórházak is felvettek volna betegeket. egyszer-másszor, ha azokat oda beutalják. Ha a vidéki pénztáraknál történik meg 1. mi, talán megérthető: messze van a kórház, vasút-forgalmi zavarok vannak, stb., de ezekkel a fővárosban nem kellett számolni. Ezért tagadom, hogy a pénztárak mindenhol egyformán olyan helyzetbe kerültek volna, amely helyzet kialakulása csak a munkás-közegészségügy »igen kedvező« voltával volna megmagyarázható, amiként ezt az előadó úr tette. De hogy a budapesti pénztári tagok egészségügyét erőszakosan javították meg, arra az elmondottakon kívül más bizonyítékokat is leszek bátor önöknek bemutatni.

Sehol nem lehet — de főként Budapesten nem — a biztosított beteg tagokat exkommunikálni a pénztár ellátásából, úgy, hogy ezek a tagok ne tiltakozzanak a velük történt jogtalanság ellen. Ez alkalommal is, amikor a budapesti pénztár »ismeretlen« intézősége megkezdte a »közegészségügy javítását«, voltak olyan betegek, akik jajgattak ennek nyomán. Panaszra mentek! Hova megy a munkás, ha panaszkodni akar a vele megtörtént sérelmek ellen? A »Népszava« laphoz. Ettől várja védelmét. A nevezett lap nem is késett sokáig. Amikor egy csomó panasz együtt volt, 1914. év szeptember 26-ikán a 237-es számában Elég volt! címmel vezércikket közölt, amelyben a budapesti pénztárt a lap megtámadta, hogy tagjait betegen munkába küldi s a sír szélén álló tagokat egészségeseeknek deklarál. A lap konkrét adatai közül emelem ki a következőket:

»Tanács Pál nyomdászt munkaképesnek nyilvánították és ez a szimuláns 3 nap múlva gégetuberkulózisban meghalt. Reznikov Pál már nem várt ennyi ideig, mert egy nappal azután, hogy munkaképesnek nyilvánították, »munkaképes« állapotában meghalt. Dojin Dömét szerdán jelentették munkaképesnek és szombaton meghalt. Stromhaus Józsefet augusztus hó 17-én jelentették munkaképesnek és szeptember 10-én tüdőgümőkórban meghalt. A Globus-vállalat egyik betűszedőjét munkaképesnek jelentették ki s az illető mankón ment nyomdába, dolgozni azonban nem tudott. Orosz Miklós asztalost 39 fokos lázzal küldték munkába.«

Erre a közleményre, amit kétségtelenül hitelesnek tartok, nem akarom indokaim súlypontját helyezni. Csak azt akarom mintegy kérdés formájában intézni az előadó úrhoz, hogy nem méltóztatik összefüggést látni Dojin Döme és társai »egészségesnek nyilvánított halottak« sorsa és a budapesti pénztár 703 táppénzes nap átlagának 391-re való erőszakos lecsökkentése között? Én a két tény között a szomorú összefüggést felfedezem s úgy érzem, hogy a leszorított táppénzátlag s a munkaképesnek nyilvánított halottak sorsa szorosan összefügg. Ez a körülmény, amelyet az imént felolvastam, nem egyéb, mint a tagok elégtelensége mélyéből felszökő elkeseredés hangja, amiért kiteszítették őket a jogosan megillető gyógyellátásból. Szegény Dojin Döme, aki »egészségesnek« nyilvánítására halálával válaszolt, nem gondolta, hogy halála után 6 hónappal később úgy fordítják át pénztári nyelvre az ő sorsát, hogy a »tagok most annyira sem veszik igénybe jogaikat, mint a pénztár megalakulása idején«, miként az előadó úr állította. Én tagadom ennek a fogalomnak igazságát.

Megtörténhetik azonban, hogy a tisztelt előadó úr fel fog majd állani s azt mondja, hogy neki olyan pénztárt kell vezetni, amely különlegesebb minden más pénztárnál. A jogigények itt ki vannak fejlődve. A háború megrázkódtatta az anyagi bevételeket. Járulék nem folyt be, vagy ha befolyt is, igen csekély mértékben s így kényszerítve volt, szíve és érzelme ellenére a szolgáltatásokat erőszakosan leszorítani, mert felfogása szerint mindig jobb lehet egy olyan pénztár, amely — kényszerből — a felét tartja meg szolgáltatásainak, mintha hősiezen kimúl s az ünnepélyes becsukás után egy fillért sem tud adni. Ha ez így volna, meg tudnék hajolni az érvek előtt, mert azt mondanám, világháború eddig sohasem volt, nem csoda, ha az emberek s intézmények készületlenek voltak rá.

Csak hogy mindez nem így volt uraim. A budapesti pénztár nem volt a háború alatt rossz anyagi helyzetben s így hiba és megbocsáthatatlan bűn Dojin Döme és társai kicsike egészségéből éppen a háború tartama alatt tőkét összerakni. A pénztáraknak egy székesfehérvári tudós híres mondása szerint az a feladata, »hogy magába szívja járulék alakjában a biztosítók apró filléreit s apró egészségre váltsa fel azokat, így szolgálván helyesen a beteg munkások ügyét«. Itt azonban ennek a szép fogalomnak az ellenkezője történt, azaz pénz van, de egészségügyi ellátás nincs! Hogy állításaim igazak, bizonyítékul vagyok bátor bemutatni a budapesti kerületi pénztár járulékbevételeit a béke utolsó, valamint a háború első 7 hónapjáról. A pénztár 1914. január 1-től 1915. év február végéig, tehát 14 hónap alatt 9,593.053 koronát vett be, amely összegből esett:

1914. január—július békés 7 óra korona	1914 15. augusztus—február háborús 7 óra korona	kevesebb összegeben korona	%-ban
5,360.113	4,232.939	1,127.174	21 ⁰ / ₀

A bevétel napi átlagban:

30.983 K	24.610 K	6.373	21 ⁰ / ₀
----------	----------	-------	--------------------------------

A budapesti kerületi pénztár ismertetett bevételei, mint látjuk, nem tette indokolttá, hogy amíg a taglétszám 17⁰/₀-kal, a bevételek 21⁰/₀-kal csökkentek, addig a beteg tagokat megillető táppénzes napok 45⁰/₀-kal, a kórházi ápolási napok 77⁰/₀-kal csökkenjenek. Ezek az adatok félreérthetetlenül szólnak, hogy a budapesti kerületi pénztár maga teremtett olyan helyzetet, amelyet nem lett volna szabad teremtenie, sőt ha erre kényszerítették volna is, — mint ahogy nem tették, — el kellett volna háritani a pénztárról azt a veszedelmes és helyrehozhatatlan törekvést, hogy ebben az intézményben a tag sem igazságát, sem egészségének helyreállítását ne találja meg. A pénztár jövője szempontjából kellett volna minden erővel arra törekedni, hogy a teljesítőképességei legalább annyira megőrizze, miként a vállalati és magánegyesületi pénztárak megőrizték, ahol köztudomású, hogy szintén voltak nehézségek a háború tartamában.

Még egy körülményt akarok szíves engedelmeikkel számadatokkal megvilágítani: ez a keresetképes tagok, valamint a családtagok gyógykezelésének kérdése. Az előadó úr igen meleg szeretettel hivatkozott arra, hogy »a pénztáraknak nem csak az a feladatuk, hogy táppénzzel lássák el tagjaikat, hanem azokat meggyógyítsák.« Ez az önérettel teli hivatkozás igazságokon nyugszik. Ha csak a hivatkozást vennénk alapul, azt kellene hinnünk, hogy a pénztárak legalább itt tettek talán többet s ezzel kiköszörülték a más téren jelentkező csorbákat. Nem! A pénztárak az orvosok csekély számára való hivatkozással itt is eszközöltek megszorításokat, ami rögtön ki is tűnik az adataim ismertetésénél:

1000 tagra eső ambuláns betegek és gyógykezelésben részesült családtagok száma havi átlagban:

	Háború előtt jan.—júl.	Háború alatt aug.—febr.	Csökkenés tagban	%-ban
Vállalatiak	269 tag	230 tag	39	15 ⁰ / ₀
Magánegyesületiek	239 »	154 »	85	34 ⁰ / ₀
Budapesti kp.	237 »	185 »	52	24 ⁰ / ₀
Vidéki kp.	124 »	102 »	22	18 ⁰ / ₀

Ezeknek a számoknak az ismerete felvilágosít bennünket, hogy némi eltéréssel a pénztárak majdnem egyformán estek vissza a gyógyítás terén a teljesítőképességükben, nem úgy, mint a táppénzes és kórházi ápolási napok körül. Ha az orvosi ellátást a pénztárak nem korlátozták volna, miként ezt — igen helytelenül — megtették, úgy a csekélyebb számú orvosi létszámmal is el lehetett volna — szerintem — látni a pénztári tagok egészségügyét. A megbetegedések számának hanyatlása összefüggésben van azzal a nyilvános felhívással, amit a pénztárak közre adtak, hogy csak súlyosabb megbetegedés alkalmával szabad a kezelőorvost hivatni.

Ezek a rendelkezések, amelyek megszorításokat foglalnak magukban, ha egy-két hónapra terjednek, talán elviselhetők, de ha 8—10 hónapon keresztül, vagy talán ki tudja? — másfél évig is irányadók, ez esetben veszedelmes, sőt romboló konzekvenciákkal járnak. A helyzet most az a magyar munkásbiztosításban, hogy a háború kitörésekor az általános ijedelemben kiméretlen szigorral kiadott fékező rendelkezéseket, ahelyett, hogy az időközben szerzett tapasztalatok alapján mérsékeltek volna, állandósították s most már pénztári szempontból kezd természetesen látszani mindaz, ami a háború elején mindenkinél természetellenesnek, a helyzet kényszeréből fakadónak tűnt fel.

Van még egy fontos kérdés, amelyre az előadó úr előadásában kiterjeszkedett, ez »a pénztárak kedvezőbb pénzügyi helyzete«. Igen sajnálom, hogy ezt a fontos kérdést adatokkal megvilágítani nem tudom, miután a pénztárak zárószámadásainak 1914. évi eredményét még nincs módomban ismerni. A pénzügyi helyzet kedvező vagy kedvezőtlen voltára eredmény számla és vagyonmérleg nélkül állításokat kockáztatni nem merek. Nem szabad kiindulni abból sem, hogy például a budapesti pénztár vagy egyik-másik vidéki pénztár, a közegészségügy eldorádóját állandóan hangoztatva, a betegektől elspórolja a táppénzt s miután ilyen elítélendő módon jut némi készpénzhez, a maga helyzetén keresztül ítélje meg az egész magyar munkásbiztosítás igazán szomorú helyzetét.

A munkásbiztosítás helyzete Magyarországon nagyon szomorú állapotban van. Ha majd a zárószámadásokból kitűnik, hogy a háború alatt kinek és mennyit nem fizettek ki a pénztárak, amit ki kellett volna fizetniök, majd csak akkor látjuk, hogy a nemfizetés következtében mutatkozó némi készpénz nem jelenti a pénztárak financiájának megjavulását.

De hogy nincs nálunk kedvező helyzetben a munkásbiztosítás, arra van egy gyakorlati bizonyítékom is. Ugyanis az Állami Munkásbiztosítási Hivatal kiküldöttjeivel sorra megvizsgálta a pénztárakat, s mindenhol külön háborús költségvetést kényszerít rájuk. Ennek a költségvetésnek mindenütt az az alapelve, hogy a kiadásoknak — tekintet nélkül, hogy szabály vagy szerződés ellenkezőleg intézkedik-e — simulni kell »a várható bevételekhez«. Ha a pénztárak anyagi helyzete javulást mutatott volna, akkor erre a pénzügyi érvelésre nem lenne most szükség. Azt hiszem!

Ennek a siralmas állapotnak konzekvenciái a háború után rögtön jelentkezni fognak, amikor már nem lehet hivatkozni: háborúra, orvoshiányra, kórházakra, vasútforgalmi zavarokra s egyebekre. A munkásoknak a háború alatt elhanyagolt betegsége ápolás hiányában csak súlyosbodik. A minőségileg rossz, mennyiségileg

kevés, megszerezhetőségében drága élelmiszer fokozatosan meggyöngíti a normálisnál is hosszabb munkaidőt dolgozó tömegek ellentálló erejét és ezrével dőlnek ágyba, akik ha háború nem lett volna, még testi erejük teljében volnának. Mert ez így van, már most kell a felelős tényezőt kikeresni, felhívni, a teherviselés őt illető arányának elvállalására rászorítani. Ezt a felelős tényezőt én a háborút megindító állami szervezetben látom.

Ezért nem tudom helyeselni az előadó úr abbeli véleményét, hogy a pénztárakat úgy állította a közvélemény elé, mint amelyeket még a világháború zavara sem tudott megingatni. A hivatott pénztári szakértők ily irányú előadása alkalmas arra, hogy az állam nagyon is rugalmas érzékével elhaladjon a munkásbiztosítás mellett, miután imminens bajt nem állapít meg, az intézmény várakozási állományba kerülhet. Ilyen következtetésre alkalmas az itt elhangzott bevezető előadás, jól lehet nem ez volt az előadó úr szándéka.

Szerintem, Uraim, az államnak kötelessége nemcsak a szociális intézmények megzavart ekszisztenciáját, de még a magánembereket is, ha a háborúval kapcsolatosan állott elő, helyreállítani. Az államnak a maga erkölcsi s anyagi támogatásával kötelessége ezt a hézagot mindenütt kitölteni. Az a felfogásom, hogy a munkásbiztosításban a munkások ellen követtek el a pénztárak merényletet, amikor jogaiktól, igényeiktől megfosztották, a táppénzt tőlük elvonták, kórházi ápolást, üdülőtelepi ellátást felfüggesztették. Ezt tenni nem volt helyes. A pénztáraknak soha nem lankadó energiával kellett volna követelni, a bevételek kevesbedése és a tagok normális ellátása közötti különbséget megtérítését. Az a felfogásom, ha a pénztárak elhatározzák is, hogy egyelőre felfüggesztik az üdülőtelepi és kórházi ellátást, a választott bíróság ellenben ezt per esetén megállapítja és a pénztárakat kényszeríti ennek fizetésére. Helyesen is teszi nézetem szerint a választott bíróság, ha nincs semmi néven nevezendő tekintettel a pénztárak anyagi helyzetére, mert a bíróságnak csak azt kell néznie, hogy vajjon jár-e annak a betegnek segély, hívják azt: üdülőtelepnek, kórháznak, gyógyszernek, táppénznek, vagy bárminek. Ha a munkásegészségügy valami ebben az országban, mint ahogy sajnós, nem az, akkor ennek a munkásegészségügynek nem szabad megérnie, hogy amit az orvosi tudomány s a fejlődöttebb munkásbiztosítási prakszis szükséges gyógytényezőnek ismer, azt a magyar munkásbiztosítás intézményeinek előkelő szakértői »lukszus« gyógymódnak jelentsék ki. Ilyennek jelentették ki pedig a fogászatot s az üdülőtelepi ellátást. Ilyenként függesztették fel a pénztárak ezeket a gyógymódokat a háború elején. Nincs pedig igazuk sem a pénztáraknak, sem az előkelő magyar szakértőknek, mert amit idáig tudott nyújtani a magyar munkásbiztosítás, az még kevésségénél fogva alig nevezhető gyógymódnak s legkevésbé nevezhető lukszus-gyógymódnak.

A hadsereget és a hadügyi kormányzatot nem igen lehet megvádolni azzal, hogy a beteg katonákat »lukszus« módon kezeli. Ez már a katonai gyógykezelésnél fogva sem lehetséges háború idején s ez a katonai gyógykezelés a betegektől nem tagadja meg sem a fogászatot, sem az üdülőtelepi ellátást. A munkásbiztosítás indok nélkül és helytelenül gyógyellátása jegyzékéről törölte ezeket a gyógytényezőket. Szerintem semmi néven nevezendő gyógyellátást sem szabad törölni, — még ideiglenesen sem — elég baj, ha a pénztár, a háborúra tekintettel, nem szaporíthatja azokat.

Ha a pénztárak a segélyellátás standardját fentartani nem bírják, mert az állam háborús akciója ebben őket korlátozza, úgy kézenfekvő, hogy ez az intézmény is belesodródott a háború szférájába s a jelentkező teherkülönbségeket a kormánynak az állampénztár terhére kell vállalni. Állami feladat — háború idején — gondoskodni arról, hogy úgy egyesek, valamint az intézmények ekszisztenciája alátámasztassék. Ezt teszi az állam, amikor a kenyérkereső katona családjának ellátási segélyt ad; ezt tette, amikor a kereskedelmi alkalmazottaknak Budapesten 30.000 korona, az ügyvédi kamarákban tömörült és nélkülöző ügyvédek támogatására 50.000 korona havi segélyt engedélyezett. Ezt tette továbbá az állam, amikor a kisiparosok részére a kereskedelmi kamarák útján több mint félmillió korona segélyt osztott ki a háború alatt; ezt tette, amikor az ellenség inváziója következtében károsult lakosság részére bizonyos mértékű kártalanítást nyújt. Ezt akarta tenni akkor is, amidőn a pénzügyi központ létesítésével a háború sújtotta pénzügyi intézetek felsegélyezésére 25 millió koronát irányzott elő. Erkölcsileg tehát lehetetlennek tartom, hogy ezen elvi jelentőségű esetek után, jóllehet politikából történtek, éppen a munkásbiztosítás volna az egyetlen intézmény, amelynek a háborúval összekuszált ekszisztenciája rendbehozásához a kormány

anyagi segélyvel ne járulna hozzá. Megteszi ezt a kormány, csak legyenek intézmények és bátor férfiak, akik ezt állandóan és következetesen követeljék. Ölbe tett kezekkel azonban eredményt várni kétséges. Ezért azt hiszem, helyes dolog volna, ha az Állami Hivatal a munkásbiztosítás legális szerveivel módot és lehetőséget keresne, hogy a háború végén, de inkább előbb, mint utóbb, egy országos munkásbiztosítási kongresszust hívna össze, ahol a pénztárak képviselői: orvosok, önkormányzatiak és vezető tisztviselők mondanák el lehetőleg adatszerűleg, hogy pénztáruknál milyen deformációkat hozott létre a háború. Az ily módon összegyűjtött adatok alapján kellene felépülni a konkrét kívánságnak, hogy az állam milyen arányban, milyen módon és milyen összeggel kárpótolja a munkásbiztosítást.

Ha a munkásbiztosítás a kormányt abba a helyzetbe hozza, hogy szak-szerű értékelés alapján megközelítő adatokkal támogatott kérelmet terjeszt eléje, úgy majdnem kizártnak tekinthető, hogy a kormány segítő kezét a leginkább gyámolításra szoruló munkásbiztosítástól megvonhassa. Igaz ugyan, hogy a munkásbiztosításnak vokasai nincsenek, amivel a gyámolítást meghálálhatná, de vannak igazságai. A kormány kell, hogy ezt az utóbbit mérlegelje s ez legyen cselekedetének irányítója.

Elvben Magyarországon nem ismeretlen a munkásbiztosítás rendszeres támogatása. Tudott dolog, hogy ennek egyik fattyúhajtását ma is évi szubvencióval támogatja az állam. Ez a mezőgazdasági cselédpénztár, amely évi 300.000 korona szubvenciót kap az állami költségvetés terhére. Arra gondolok, hogy a kormány ez esetben is a munkásbiztosítási szakvélemények meghallgatása, az értékelő adatok megismerése után, a valószínű teher nagyságához mérten évi hozzájárulás formájában a törvényhozás útján vállalja a háború okozta munkásbiztosítási károk megtérítését. Ez a legkevesebb, amire az állam köteles. Ez nem menti fel a további kötelelességteljesítés alól, amely szerint állampolitikai érdekből a munkásbiztosítást újabb áldozatokkal is továbbfejlesztteni és kiépíteni hivatott.

Ebből a nézőszögletből megítélve a dolgokat, kissé hatástalannak tartok minden olyan intézkedést, hozza bár Országos Pénztár vagy az Állami Hivatal azokat, amely oda tendál, hogy a háborúban megbetegedett tagok terhét a munkásbiztosítás nem vállalhatja. Ez igaz is, a szó rövid értelmében. A tény azonban az, hogy ha vége lesz a háborúnak, a tömegek haza jönnek a harctérről, megkezdődik újból az ipari termelés, a pénztárak, a kötelező biztosítás elvénél fogva, nem állapíthatják meg, kik lesznek tagjaik, még kevésbé, hogy a betegnek jelentkezettek: ideg-, szív-, vese-, gyomor-, bél-, bőr-, tüdő-, vér-, szem-, fül- stb. bajokat nem a harctéren szerezték-e? Ezeknek a betegségeknek jelentékeny része a háború utáni időben is előtörhet s mégis kétségtelennek kell tartani, hogy az illetők a harctéren szerezték a bajt. De azok is, akik eme bajok egyikével vagy másikával mentek már el a harctérre, vajjon nem súlyosbodott-e betegségük éppen a harctéri állapotok következtében? Kétségtelen. Az állam kártalanítása tehát esedékes a munkásbiztosítás részére első sorban azok után, akik betegségüket a harctéren közvetlenül szerezték s azzal jönnek vissza az ipari termeléshez; de kijár azok után is, akik betegséggel mentek ugyan oda, de betegségük a harctéren nagymérvben súlyosbodott.

Nem hagyhatom érintés nélkül azt sem, hogy az itthon maradt munkások szociális helyzetét is nagy mérvben feldulta az állam háborúja. Kérdelem én, vajjon az a munkás, aki most 3 koronáért dolgozik naponta, képes-e testi erejét megőrizni? a testében bujkáló betegségeket legyőzni? amikor a munkásember elsőrendű tápláléka, a kenyér rossz és kilója megfizethetetlen. A zsir, hús, főzelék, burgonya a háború alatt luxus-élelmiszerekké lettek, amiket csak vagyonos emberek tudnak kellő mennyiségben megszerezni. Vajjon nem gondolja-e az előadó úr, hogy ez a tarthatatlan szociális állapot, amely még most ez idő szerint is vigasztalan képet nyújt, a munkások testi szervezetén nem fogja-e magát véresen megboszulni s nem tartozó kötelessége-e az államnak az ilyen módon is megté-pázott munkásegészség reparációs költségeit megtéríteni? Én azt hiszem, igen!

A végére jutottam, tisztelt uraim! Az elmondottak alapján ajánlom, hogy a mélyen tisztelt egyesület tegye magáévá a következőket:

1. Hivassék fel az Állami Munkásbiztosítási Hivatal, hogy hatáskörében indítsa meg az adatgyűjtést a munkásbiztosítás szerveinél a háború okozta károsodások megállapítását illetőleg.

2. Az Állami Hivatal a kereskedelmi miniszterrel egyetértőleg az összegyűjtött adatok beérkezése után kongresszus keretében hallgassa meg a pénztárakat s megtett javasolataikat vegye figyelembe.

3. A kimutatott munkásbiztosítási károk költsége, amelyet a háború hozott létre, amortizálendő, a törvényhozás útján adjon a kormány évi rendszeres támogatást a munkásbiztosításnak, amely pénzt a tagok segélyügyi ellátására és gyógyításának költségeire lehet csak fordítani.

4. Addig is, amíg ezek a terhek megállapíthatók lesznek, a rendkívüli felhatalmazási törvény alapján adjon a kormány rögtöni előleget a munkásbiztosítás számára a már is jelentkező költségek fedezésére. -

Ezeket ajánlom a mélyen tisztelt egyesület megszívlelésére. Ezeket kívánom itt az Önök szives engedelmével elmondani, amiért ismételtén köszönetet mondok. Ha ez a vita nem járna sikerrel, akkor én mély szomorúsággal csak azt mondom, hogy a munkásbiztosítás ebben az ügyben bírói pert, sajnos, nem támaszthat a kormány ellen, de a tisztelt egyesületnek van lehetősége, hogy pert folytasson a kormány ellen, de ezt a pert ne a bíróság előtt igyekezzék lefolytatni, hanem — a civilizált világ előtt.

Dr. Mentsik Ferenc elnök: Tisztelt teljes ülés! Azok a tapsok, amelyek egyértelműleg elhangzottak, biztosítják a felszólalót arról, hogy nemcsak mint vendéget, hanem annak az érdekeltségnek igen hivatott exponensét tiszteljük itt meg, amelynek nevében felszólalt. Én a saját részemről, de a jelenlevők részéről is köszönetet mondok a felszólalásért. Különböző irányban Kis Adolf igazgató úrnak, valamint dr. Sasvári előadónak módjukban lesz ehhez hozzászólni. Annyit kívánok most erről a helyről, mint az Egyesületnek ezidőszerinti elnöke, ő excellenciája távollétében, kijelenteni, hogy ennek az értekezletnek az a célja, hogy a dolog tisztáztassék és hogy minden esetre azok, akik erre legilletékesebbek, tehát a vezető államférfiak, világosíttassanak fel, hogy a háború milyen következményekkel jár és minő szempontokat vet föl a munkásbiztosítás terén. Kétségtelenül beigazoltnak tartom azt, hogy a háborúnak az a látzata, amit jól méltóztatott megvilágítani, az érdekeltekben azt a benyomást keltheti, hogy semmi baj nincs. Az feltétlenül bizonyos, hogy a háború után az egyeseknek egészségi állapota, a keresőképeség, tehát a legértékesebb tőkéje ennek az országnak nem lesz ugyanaz, mint ami volt a háború előtt. Az is egészen kétségtelen, legalább nem hallottam sem a világban kint, sem másutt a hivatalos szobákban egyetlenegy szót sem, amely azt mondaná, hogy ezzel nem kell számolni. Sőt, minden parlamenti és nem parlamenti, profán és nem profán helyen egyaránt azt mondják, hogy a munkásbiztosításnak ezt a kérdését törvényhozásilag rendezni kell és erről gondoskodni kell. Abból az alkalomból majd, azt hiszem, bőségesen lesz módunk a hozzászólásra. Most pedig még egyszer a saját részemről is megköszönöm az igen érdekes és néha meglehetősen pikáns, de őszinte szavakat. Azért vagyunk itt, hogy őszinte szavakat halljunk, mert csak így tudjuk a helyzetet tisztázni és csak így tudjuk a munkásbiztosítás jövőjét arra az alapra fektetni, amely a munkásbiztosítást megilleti.

Weltner Jakab: Tisztelt teljes ülés: A magam részéről csak néhány percre veszem igénybe türelmüket. Első sorban ki kell jelentenem azt, hogy nem azokat a kötetkeztetéseket vontam le az előadásból, mint amelyeket Garbai barátom, mert az előadásokat elolvastván, azt láttam, hogy mindkét előadó igen élesen jelen ette ki, hogy az államnak nagyon fontos feladatai vannak a munkásbiztosítás terén és kötelessége az, hogy a háború okozta bajokon segítsen. Tény az — ebben föltétlenül egyetértek Garbaival — hogy a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár csak azért nem omlott össze, mert »hősiesen« küzdött a betegek ellen. De azért ne higgye senki, hogy a pénztárak anyagi helyzete most már biztosítva van. A háború után a tömegesen visszatérő betegek ellátása olyan föladatak elé állítja a pénztárakat, amelyeket a saját erejükkel nem tudnak megoldani. A fölvetett kérdéssel egyébként más szempontból is foglalkozni akarok, mint a melyről itten szó esett. gy például, bár én reám nézve igen megnyugtató tudat az, hogy Olaszország, Montenegró és San Marino polgárainak ügyeit a hágai egyezmény értelmében kedvezően kell elintézni, mégis nagyon kíváncsi vagyok arra, hogy ki fogja intézni azoknak a százezreknek a dolgát, akik megrokknva, sebesülten, vagy betegen fognak hazajönni Magyarországra.

Az előadó urakkal bámulatosan egyetérttek abban, hogy nálunk a munkásbiztosítás érdekében nem történt semmi. Az előadásnak ez a része káprázatosan jó, mert amilyen szépen mutatták ki, hogy más állam mi mindent csinált a munkásbiztosítás érdekében, addig beigazolták, hogy nálunk a munkásbiztosítás ügyét olyan dolognak tartják, amelyhez az államnak, a kormánynak nincsen semmi köze. Nálunk a kormány »maximális« szociálpolitikát csinált, illetőleg olyan módon gondoskodott a munkásbiztosítás kérdéséről is, mint a nép élelmézéséről. Hiszen köztudomású, hogy az élelmézés dolgában akkor követték el a hibákat, amikor a kezdet kezdetén nem intézkedtek. Most csak ennek a következményeit látjuk magunk előtt. A munkásbiztosítás ügye is ilyen módon kezd kialakulni. Tudjuk, hogy a háború befejezése után tömegesen térnek vissza a betegek, a rokkantak és a balesetet szenvedettek, de azért az úgynevezett tanácskozásokon kívül nem történt semmi gyakorlati munka. Pedig már most tisztában kell lennünk azzal, hogy a munkásbiztosításra annak idején kolosszális feladatok várnak s ezeknek előkészítésére már most is gondolni kell.

Németországban a szociális biztosítás sokkal magasabb fokon áll, mint nálunk, ennél fogva bizonyára könnyebben láthatják el a háború áldozatait. A munkásbiztosításnak, a balesetbiztosító intézményeknek és a rokkantbiztosításnak nagy intézményei, hatalmas tőkéi vannak. Óriási módon megkönnyíti a munkát mindenekelőtt az, hogy Németországban már megvan a kötelező rokkantbiztosítás. Megvan tehát az a rendszer, amelybe be lehet illeszteni a háború rokkantjainak elhelyezését, továbbá, miután a biztosítás köre sokkal nagyobb rétegekre terjed ki, mint nálunk, a beteg és balesetet szenvedett katonák elhelyezése is kevesebb zavarral fog járni. Ennek ellenére azt látjuk, hogy Németországban már most is lázas munka folyik olyan irányban, hogy a szociális biztosítás a háború után zavartalanul működhessék, hogy azok közül, akik a háború rettenetes szenvedéseit magukra vették, senki se szenvedjen hiányt.

Ezzel szemben a magyar kormányzat tétlenül nézi a dolgokat. A munkásbiztosítás is fejletlen s a rokkantbiztosításról nálunk még szó sincs. Úgy látszik, nem tudják megérteni, hogy a háború után milyen fölfordulást és milyen fejtelenséget okoz majd az, ha az elhelyezésre váró tízezrek visszajönnek, de semmi sem történik arra, hogy őket tisztességesen elláthassák.

A megállapított évi rokkantsegély 255 korona. Úgy tudom, hogy maga a kormány sem hiszi, hogy ebből meg lehet élni és nem hiszem, hogy a kormány ne foglalkozzék a segély mértékének emelésével. A rokkantak gazdasági elhelyezése szintén nagy feladat, amelyet meg kell előznie a munkaközvetítés reformjának, hogy központilag lehessen a rokkantakat megfelelő módon ellátni. Maga a betegsegélyezés kérdése most a legkisebb jelentőségű, mert itt már meglévő intézmények vannak, amelyek, úgy a háború után is teljesíteni fogják feladatukat. Ha a pénztárak teljesítőképessége kicsinynek bizonyul, akkor az államnak okvetlenül segíteni kell s ennek a feladatnak megoldása nagyon egyszerű, mert tisztán pénzbeli segílyt kell a pénztáraknak kiutalni.

A kormány közönyösségét egyébként a munkásbiztosító pénztárak rögtön a háború kitörése után tapasztalhatták. Ebben az időben küldöttség ment a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a pénztárak ügyeivel is törődjenek és biztosítékot akartak nyerni arra, hogy zavar esetén a kormány közbelép. A küldöttséget meghallgatták, de eszükbe sem jutott, hogy valami ígéretet tegyenek. Ilyenformán az Országos Pénztár nem tehetett mást, mint takarékosagra intette a helyi szerveket. A kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága szintén takarékosagra intett. Magyarul ezek az intelmek azt jelentik, hogy az orvosok mindenkit munkaképesnek jelentenek, aki a lábán tud állani. Ennek a rendeletnek a következménye az, hogy egy egész sereg szimuláns, akit munkaképesnek mondtak, meghalt. Ilyen módon jutottak a pénztárak nagyobb fölöslegekhez. Azonban ez nem jelent semmit. Ebből a kormány még nem vonhatja le azt a következtetést, hogy neki nincsenek kötelezettségei, mert a háború után beálló viszonyok nagyon hamar rákényszerítik a kormányt a gyors segílyre.

A fölmerülő problémák olyanok, amelyeket nem lehet üres ígérekkel és állítólagos tanácskozásokkal elintézni. Azok az áldozatok, akik végigszenvedték a háború borzalmait, azok a betegek és rokkantak, akik nem tudnak dolgozni, nagyon erélyesen fogják követelni jogaikat. Azok, akik végigküzdötték ezt a rettenetes háborút, azoknak az áldozatoknak hangoztatásával, amelyeket az országért kellett hozniok, olyan erkölcsi erővel léphetnek föl, amely minden osztályönzést lerombol és az államnak kötelességévé teszi, hogy közbelépjen. Azok a száz-

ezrek, akik az országért véreztek, nem fognak 255 koronás kolduskenyéren tengődni s nem fogják eltérni, hogy üres ígéretekkel fizessék ki őket. Az államnak halaszthatatlan kötelessége, hogy a kötelező rokkantbiztosítást törvénybe iktassa, mert csak ez nyújt alapot arra, hogy a háború rokkantjait tisztességesen ellássák.

Arról is beszélt Garbai, hogy a szanatóriumok, üdülőhelyek elvonása milyen helytelen. Ezt az is bizonyítja, hogy a német munkásbiztosító intézmények, amelyek rengeteg helyet bocsátottak a beteg katonák rendelkezésére, éppen most jelentették ki, hogy azért a tüdővész ellen való küzdelmet teljes erővel folytatják és tagjaikat a háború idején éppen úgy helyezik el, mint azelőtt. A jelenleg dúló csaták közepette, amikor százezrek pusztulnak el, óriási jelentőséggel bír az, hogy a jövő nemzedékről gondoskodjunk. Még a kapitalista államrezon szempontjából is fontos ez, mert az elpusztult munkaerő helyébe megfelelő pótlásról kell gondoskodni, hogy a magyar ipar teljes pusztulását meggátolhassuk. Ennek a feladatnak óriási jelentősége van. Amit egyik oldalon a fegyverek elpusztítanak, azt a másik oldalon széles körű, szociális munkával kell helyrehozni. A nagy gyermekhalandóság, a tüdővész és a járványok terjedése ellen fokozott erővel kell küzdeni.

Ezen a téren kell az egyesületnek kezdeményező lépéseket tenni. Meg kell sürgetni a kormányzatot s figyelmeztetni kell arra, hogy a »maximális« szociálpolitika nagyon gonosz eredményekkel járhat. Sajnos, azt hiszem, még nem késünk el. A háború befejezése még nagyon hosszú ideig várathat magára és így, ha mostan kellő erélyességgel megkezdjük a praktikus munkát, akkor elkészülhetünk. A háború jogi vonatkozásai a munkásbiztosítás ügyéhez nem valami fontosak. A legégetőbb kérdés, ismétlem, az, hogy az a sok tízezer megrokkant, beteg és sérült katona, amikor a harctérről hazajön, ne küzdjön a nyomorral, hanem tisztességes ellátásban részesüljön.

Dr. Mentsik Ferenc elnök: Mélyen tisztelt teljes ülés! Engedjék meg, hogy kedves tagtársunknak, Weltner úrnak igen érdekes felszólalásáért köszönetet mondjak. Érdekes azért, mert az igen tisztelt tagtárs úr az egyesület figyelmét olyan kérdésekre terjesztette ki, amelyek rendkívül nagy kihatásuak és ráutalt arra, hogy az egyesület feladatai egyik legfontosabbjának tartaná, azokon a dolgokon kívül, amelyek a betegsegélyezés terén par excellence előfordulnak, előfordulhatnak és feltétlenül előfognak fordulni a jövőben, hogy ezeken kívül mintegy messzebbmenő, a nemzet életének fentartása szempontjából feltétlenül szükséges momentum gyanánt kiélezzük és megjelöljük, kisürgessük a rokkantbiztosítás, illetőleg a háborúban megrokkantak jogának tárgyalását.

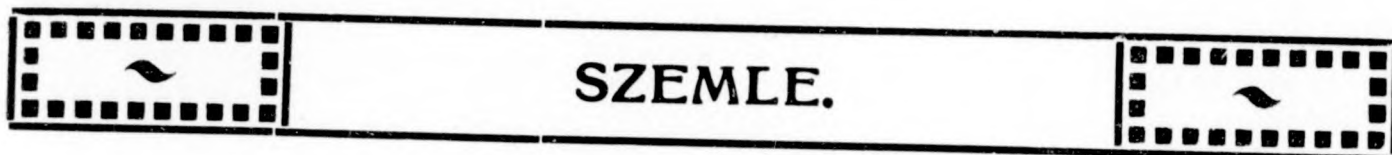
Mindannyian tudjuk, hogy ilyen dolgok készülődnek, de őszintén kénytelen vagyok bevallani, arról, hogy milyen konkrét formában vannak mostanig ezek a dolgok, nem tudok. Az köztudomású, hogy egész csomó bizottság, albizottság, végrehajtó-bizottság foglalkozik ezeknek a kérdéseknek a tárgyalásával. Minden egyes parlamenti tárgyalás alkalmával kötelező nyilatkozatot tettek azok, akik erre illetékesek. Nemcsak az akarat és készség van tehát meg, hanem tényleg meg is kezdődött már az a lépés, amelyet Weltner tagtársunk sürget. Minden esetre kívánatos, hogy az Egyesület megpróbálja ezt az ügyet újból és újból szóvá tenni. Tényleg úgy legyen ez az ügy, mint a maximális árak: reklámot kell csinálni a dolognak. Ha ötvenszer elmondják azt, hogy csak a structoll szép, mint kalapdísz, akkor mindenki gondolkozás nélkül utána megy a dolognak. Pedig ebben az esetben még gondolkozással is utána megy mindenki. Ajánlom mindenki megszívlelésére ezeket a kérdéseket és jelzem, hogy ebben a tekintetben konkrét javaslatokat fogunk tenni.

Ezek után szükségesnek tartanám lehetőség szerint rövid időn belül még egy értekezletnek összehívását, még pedig nemcsak azért, hogy az előadók éljenek a végszavukkal, hanem hogy össze is foglalják mindazokat, ami itt előadatott és ezen összefoglalás alapján konkrét alakban is tudjunk további lépéseket tenni.

Tőlünk telhetőleg saját részünkről is hozzá akarunk ahhoz járulni, hogy azok az életbevágó kérdések kellő időben nyerjenek megoldást. Ha

megengedik, akkor elnök úr ő excellenciája figyelmét fel fogjuk hívni arra, hogy rövid időn belül iparkodjék e kérdést újból napirendre tűzni, különös tekintettel arra, hogy most már tényleg itt vannak az utolsó percek a dolog megvalósítására.

Megköszönöm a megjelenteknek szíves figyelmét és ezzel az ülést berekesztem.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Új munkásbiztosítási törvények Hollandiában.

Hollandiában ezideig az ipari munkások csak baleset esetére voltak biztosítva. Az elmúlt évben azonban örvendetes módon bővült a németalföldi munkásbiztosítás köre, a betegség, agkor és rokkantság esetére való biztosítás törvénybeiktatása által. E törvények, amelyek azonban még csak részben léptek életbe, 1914. évi június hó 5-én hozattak.

A betegség esetére való biztosítás minden alkalmazottra és bérmunkásra kötelező. Kivételek a következők:

1. a 4 egymást követő napnál rövidebb időn át alkalmazottak;
2. házi cselédek;
3. fizetésnélküli tanoncok;
4. akiknek napibére bizonyos összegnél, amely vidékenként 5 korona és 10 korona 03 fillér között ingadozik, nagyobb;
5. akik bizonyos nagyságú vagyoni vagy jövedelmi adót fizetnek;
6. a külfölddel való közlekedésben alkalmazott tengerészek;
7. a külföldi cégek szolgálatában álló kereskedelmi utazók;
8. a közszolgálatot teljesítő egyének, köztük a vasuti alkalmazottak, akik elismert betegsegélyző pénztáraknál vannak biztosítva;
9. a hadsereg és a haditengerészet tagjai.

A napi 83 fillérnél kevesebbet kereső egyének kérésükre felmenthetők a biztosítási kötelezettség alól.

Betegség okozta keresetképtelenség esetén minden biztosítottnak táppénzre van igénye, annak a napibérosztálynak megfelelő átlagos napibér 70%-a összegében, amely napibérosztályba kereseténél fogva soroztatott.

A napibérosztályokba való besorozás a következő táblázat szerint történik:

Osztály	Napibér	Az átlagos napibér, amelynek 70%-a a napi táppénz
1.	K 1'42-nél kevesebb	K 1'—
2.	» 1'42-től K 2'—-ig	» 1'59
3.	» 2'—-től » 2'83-ig	» 2'42
4.	» 2'83-tól » 3'82-ig	» 3'19
5.	» 3'82-től » 5'02-ig	» 4'42
6.	» 5'02-től » 7'02-ig	» 6'02
7.	» 7'02 vagy magasabb	» 8'02

A táppénz a keresetképtelenség beálltától számított harmadik naptól fogva, legfeljebb 6 hónapon át fizethető. Lebetegedés előtt álló nők táppénzsegélyben részesülnek keresetképtelenségük első napjától fogva. *Orvosi segély nem jár.* Ellenben, tekintettel a Németalföldön fennálló betegsegélyző egyesületek nagy számára, bevétellett a törvénybe az a rendelkezés, hogy a táppénz élvezetére csak azok a biztosítottak jogosultak, akik orvosi és gyógyszerellátásukról eleve gondoskodtak.

A biztosítási járulékok befizetéséért a munkaadó szavatol, de joga van a járulék felét a biztosított béréből vagy fizetéséből levonni. A fizetendő járulékok nagysága, amely az egyes napibérosztályok szerinti átlagos napibéreknek bizonyos meghatározott százaléka kell hogy legyen, az egyes közigazgatási területekre nézve rendeleti úton fog meghatározatni. Az oly szakmákban, amelyek a munkások egészségét különösebben veszélyeztetik, külön póttjárulékok fizetését lehet kötelezővé tenni.

A biztosítás keresztülvitele szempontjából a kisebb közigazgatási kerületekben munkatanácsok (Arbeitsbeiräte), nagyobb területeken pedig választmányok (Versicherungsausschüsse) szerveztetnek.

A munkatanácsok állanak: egy, a kormánytól kinevezett független elnökből és legalább 8 tagból, akiket felerészben az illető kerület munkásai, felerészben munkaadói választanak. A munkatanács alkalmazza a szükséghez képest a fizetett hivatalnokokat. Gondoskodik a járulékok behajtásáról és kerületi betegsegélyező pénztár létesítése által a segélyek kifizetéséről, vitás esetekben pedig dönt a segélyigények felett. Már fennálló betegsegélyező pénztárak, amelyek a törvényes követelményeknek megfelelnek, az állami betegbiztosítás szerveiül elismerhetők.

A nagyobb közigazgatási kerületekben alakított választmányok négy nem fizetett és legfeljebb három fizetett tagból állanak. Az utóbbiakat, akik sem alkalmazottak, sem munkaadók nem lehetnek, a kormány nevezi ki. A nem fizetett tagok közül kettőt az illető közigazgatási kerületbe tartozó munkatanácsok alkalmazott tagjai, kettőt azoknak a munkaadó tagjai választanak. A biztosítási választmányok felügyeletet gyakorolnak a területükön lévő munkatanácsok felett.

Az állam szavatol a táppénzek kifizetéséért és ezenfelül viseli a biztosítási választmányok költségeit, valamint a munkatanácsok bizonyos alkalmazottainak fizetését, a részükre fizetett megtérítési költségeket és végül a munkatanácsok választásának a költségeit.

Az agkori és rokkantbiztosítás minden munkásra nézve kötelező. Munkásnak tekintetik minden oly 13 éven felüli egyént, aki a királyság területén bér, vagy fizetés ellenében munkát végez, hacsak évi javadalmazása a 2.407 koronát meg nem haladja. A biztosítási kötelezettség alól kivételnek azok, akik csak alkalmasszerűleg és csak rövid ideig végeznek bér munkát, továbbá azok, akik valamely biztosítási kötelezettség alá eső foglalkozásba lépésükkor 35 évnél idősebbek, valamint a rokkantak, akik azelőtt nem voltak biztosítva, közhatóságok, testületek és magánvállalatok nyugdíjjogosult alkalmazottai, végül azok, akik 4.012 koronánál nagyobb évi jövedelem után fizetnek vagyoni vagy jövedelmi adót.

A biztosítottaknak a 70. életévük betöltésétől fogva agkori járadékra és tartós keresetképtelenségük beállta esetén ez életév elérése előtt is rokkantjáradékra van igényük. Ezenfelül 13. életévük betöltéséig járadékot élveznek a biztosítottak elhalálása esetén azok gyermekei.

A rokkantjáradékra való igény legalább 150 heti járulék befizetése után kezdődik és akkor, ha a biztosított egyén valamely testi vagy szellemi defektus következtében nem képes egyharmadát megkeresni annak az összegnek, amely az illető szakmában és az illető vidéken szokásos bérnek megfelel.

A biztosítottak évi jövedelmük szerint a következő bérosztályokba soroztatnak:

Osztály	Az évi munkabérijövedelem
1.	K 483.80-nál kevesebb
2.	» 483.80-tól K 778.80-ig
3.	» 778.80-tól » 1.203.60-ig
4.	» 1.203.60-tól » 1.687.40-ig
5.	» 1.687.40 vagy ennél is több.

Mindazok a munkások, akiknek csak természetbeni járandóságuk van, az 1. bérosztályba tartoznak, az aktív katonák pedig, akikért szolgálatuk ideje alatt az állam fizeti a járulékokat, a 2. osztályba.

A hetijárulék:

az	1. osztályban	--- --- ---	40 fillér,
a	2. »	--- --- ---	47 »
a	3. »	--- --- ---	65 »
a	4. »	--- --- ---	80 »
az	5. »	--- --- ---	96 »

A járulék befizetéséért a munkaadó szavatol, akinek jogában áll a biztosítottak béréből a következő összegeket levonni:

az	1. osztályban	--- --- ---	7 fillért
a	2. »	--- --- ---	10 »
a	3. »	--- --- ---	20 »
a	4. »	--- --- ---	40 »
az	5. »	--- --- ---	47 »

Fiatalkorú egyének béréből ez összegeknek csak a fele vonható le.

A biztosítás költségeinek viseléséhez az állam évi 20,060.000 koronával járul hozzá. A hozzájárulás 75 évre biztosítatik.

Az aggkori vagy a rokkantjára a következőképp számíttatik ki: Az alapösszeget megkapjuk, ha a befizetett járulékok összegét 325-tel szorozzuk és a nyert szorzatot elosztjuk a hetek számával, amelyekre a járulék befizettetett. Ehhez az alapösszeghez járul a járulékösszegnek 14 százalékos növekedése, de e növekedési összeg semmiesetre sem lehet kevesebb az alapösszeg ötödresznél. (Ha például a biztosított 20 éves korától 70. életévéig évenként 48 heti járulékot fizetett, és pedig a 20 éves korától 25 éves koráig 23 korona 60 fillér, 25-től 30-ig 29 korona 50 fillér és azután 35 korona 40 fillér hetibér után, akkor 70 éves korától fogva heti 11 korona 80 fillér aggkori járadékot élvez. Ha azonban a 40. életévében megrokkann, akkor a járadék ez esetben körülbelül csak heti 7 korona 79 fillér lesz.)

Annak a biztosítottnak törvényes vagy törvényesített gyermekei, aki legalább 40 hétre fizetett járulékot, halála után a járulék nagyságának megfelelő összegű járadékot élveznek. Hasonló feltételek mellett részesülnek járadékban az apátlan gyermekek anyjuk elhalálása után, ha az anya gondoskodott eltartásukról. A gyermek (árva) járadékok az igényjogosult gyermekek 13-ik életévéig fizettetnek.

Az aggkori és rokkantbiztosítás keresztülvitelével az állami biztosítási bank van megbízva (ez a bank elsősorban a balesetbiztosítás céljaira létesített), valamint a biztosítási választmányok és munkatanácsok, amely utóbbiaknak főfeladata azonban a betegsegélyezés igazgatása. Minden járadék iránti igényt a munkatanács vizsgál meg, amely azután erről jelentést tesz a biztosító banknak. Ennek feladata a járadék megállapítása. A járadékfizetés rendszerint posta útján történik.

A kassai kerületi pénztár gyásza. A kassai kerületi pénztár főorvosa dr. Bartos György július hó 5-én hosszas szenvedés után meghalt. Az elhunyt 17 esztendeje állott a pénztár szolgálatában, ebből 8 esztendő főorvosi működésére esik. Működése közben mindig résztvett abban a nehéz munkában, amelyet a kerületi pénztárnak súlyos viszonyok között kellett kifejtenie. Kötelességtudásánál csak az az emberszeretete volt nagyobb, amely orvosi munkáját kísérte és jellemezte.

Kereseti összegek és biztosítékok visszatartása cím alatt a Vállalkozók Lapja és a Közmunka szavá teszi a fővárosnak azt az eljárását, hogy a vele szerződéses viszonyban levő vállalkozók kereseti összegeit és biztosítékait mindaddig visszatartja, míg az illetők nem igazolják, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztárban tartozásukat kifizették.

Mindkét lap a főváros tanácsát hívja fel ez intézkedése revíziójára. A kérdéssel behatóbban foglalkozni ez alkalommal nem kívánunk, csak megemlítjük, hogy maga a Közzállítási Szabályzat írja elő, hogy a pályázatra nem bocsátható az a vállalkozó, aki a pénztárral szemben fizetési kötelezettségének eleget nem tesz és a budapesti pénztár lépéseket is tett már abban az irányban, hogy a Közzállítási Szabályzatnak ez a rendelkezése a gyakorlatban is hatályossá tétessék.

A főváros tanácsának intézkedése semmiképpen sem támadás a kötelezettségüknek pontosan megfelelő munkaadók ellen, hanem részben a törvényben meghatározott szavatosság, a biztosítási járulékokért teszi kötelességévé a fővárosnak, hogy gondoskodjék a járulékok biztosításáról, de ezen szempontokon kívül a főváros bizonyára szociális érdeket szolgál akkor, midőn a pénztárnak, amely a főváros lakossága jelentékeny részének egészségügyéről gondoskodik és ezzel a közegészségügy fontos faktora, anyagi helyzetét a lehetőséghez képest javítani igyekszik.

Kötszerek rekvirálása. A Gyógyszerészi Hetilap értesülése szerint a belügyminisztériumban szabályrendelet készül, amelynek értelmében a kormány jogot nyer a kötszerek meglévő készleteinek rekvirálására. A gyógyszerterek a rendelet szerint csak üzemükhöz mért készleteket tarthatnak raktáron.

Olasz honosok baleseti járadéka. A Munkásügyi Szemle 12. számában (295. oldal) megemlékeztünk arról, hogy az Országos Pénztár elnöksége a nem internált és nem hadifogságban levő, hanem saját elhatározásukból Magyarországon tartózkodó olasz honosok baleseti járadékainak folyósítását mon-

dotta ki. Ugyanezen az ülésen az Országos Pénztár elhatározta azt is, hogy kérdést intéz a budapesti amerikai konzulátushoz arra vonatkozólag, vajjon Olaszországban mily bánásmódban részesülnek a magyar honos járadékosok, és hogy ha az Olaszországgal kötött viszonyosság a háború dacára fennáll, hajlandó-e a baleseti járadékosok ügyében a közvetítést vállalni. Az Országos Pénztár igazgatósága az elnökség előterjesztésére aképpen döntött, hogy a tárgyalásokat a kormány útján kezdi meg és a szükséges lépések megtételére az Országos Pénztár az Állami Munkásbiztosítási Hivatalt kérte fel.

Vidéki pénztárak ügykezelésének tanulmányozása. Kis Adolf, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatója a kereskedelemügyi miniszterhez azzal az előterjesztéssel fordult, tegye lehetővé, hogy a vidéki pénztárak ügykezelését megtekintse. A kereskedelemügyi miniszter 36.966/1915. szám alatt az előterjesztéshez hozzájárult és felhívta a magyar királyi Állami Munkásbiztosítási Hivatalt, hogy megfelelően intézkedjék aziránt, hogy a pénztárak Kis igazgatót ezen tanulmányútja sikere érdekében kellően támogassák, illetve a szükséges felvilágosításokat megadják.

Hadbavonultak illetményeinek folyósítása tárgyában határozott legutóbb az Országos Pénztár igazgatósága. Két pénztár igazgatósága ugyanis a hadbavonult tisztviselők illetményeit beszüntette és az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 17.054/1914. számú rendelete értelmében megállapított kisebb összegű segélyt folyósított. A pénztárak igazgatóságának határozatával szemben az Országos Pénztár a tisztviselők kétféle panaszának helyt adott és utasította a kerületi pénztárakat, hogy a panaszos tisztviselők illetményeit az illetmény-szabályzat rendelkezései szerint folyósítsák, mert nézete szerint »a kerületi pénztárak jogerős illetmény-szabályzattal rendelkeznek, amelynek rendelkezései a pénztárakra nézve kötelezők s ettől eltérő intézkedésnek legfeljebb csak akkor van helye, ha azt az érdekeltek is tudomásul veszik«.

A nagyikindai kerületi munkásbiztosító pénztár autonómiáját az Állami Munkásbiztosítási Hivatal már régebben felfüggesztette és akkor a pénztár vezetésével a város polgármesterét bízta meg. A polgármester lemondása folytán a Hivatal a pénztár vezetését Radó Imrére, a szabadkai kerületi munkásbiztosító pénztár fogalmazójára bízta. A megbízást azért tartjuk különösen felemlítendőnek, mert ez az első eset, amikor az Állami Hivatal valamely felfüggesztett pénztár vezetésével kerületi pénztári tisztviselőt bízott meg.

»A miniszterelnök a munkásbiztosításról.« Ez évi 11-ik számunkban (257—258. old.) ilv cím alatt megjelent közleményünkre a Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjegyletétől a következő helyreigazító sorokat kaptuk:

Az egylet központi választmánya megállapítja, hogy a közleménynek »a rokkantbiztosítás elhalasztásának fölkinálására« vonatkozó megjegyzése nyilvánvaló tévedésen alapszik, mert a küldöttség szónokai igenis nyomatékosan hangsúlyozták a miniszterelnök úr előtt, hogy a munkások rokkant- és aggkori ellátásáról való gondoskodás *állami föladat s kell, hogy a háború után ez legyen az egyik legsürgősebb törvényhozási föladat*; de ha ezen föladat megoldását a súlyos pénzügyi helyzet miatt az állam halasztani lesz kénytelen: a fontos cél megoldására a kormány figyelmébe ajánlották a mi egyletünket, mely immár több mint 22 év óta tevékenykedik sikerrel a rokkant és elaggott munkások segélyezése terén s nem szűnt meg kezdettől hirdetni, hogy ezen fontos kérdés csakis a törvényhozásilag kötelező alapon való szabályozással nyerhet végleges megoldást. Nem illetheti tehát jogos szemrehányás azt az egyletet, mely szerénytelenség nélkül állíthatja, hogy eddigelé mindenkinél többet tett a magyarországi munkásság rokkant- és aggkori ellátása érdekében.

Olasz szociálisták az osztrák szociális biztosításért. Az *Est* közlése szerint az olasz szociáldemokrata párt azzal a kéréssel fordult a kormányhoz, hogy a megszállott osztrák területeken tartsa fenn az osztrák munkásbiztosító pénztárak intézményeit.

Olaszországban tudvalevőleg nincs kötelező biztosítás betegség esetére, a »felszabadított« területek proletársága tehát e szociális intézmény jótétmenyeitől elesett. Legalább is addig az ideig, míg az olasz uralom tart.

Rendkívüli segélyek a balesetjáradékosoknak. Az alsó-ausztriai balesetbiztosító intézet elhatározta, hogy a rendkívüli drágaságra való tekintettel a járadékokat ideiglenesen felemeli. És pedig mindazok, kik 50—60 százalékos járadékban részesülnek, 50 korona segélyt kapnak, amely havi 10 koronás részletekben kerül kifizetésre. Az ideiglenes járadékban részesülők az ideiglenes járadék 10 százalékát kapják segélyképen. Az özvegy-, árva- stb. járadékosok szintén 50 koronás segélyben részesülnek.

Az olasz és a német munkásbiztosítás. A német munkásbiztosítási törvény szerint a külföldiek és belföldiek egyformán balesetbiztosítási kötelezettség alá esnek és csupán annyiban van különbség, hogy a balesetbiztosítási szolgáltatások külföldön tartózkodáskor szünetelnek. Az olasz kormány mindenkor arra törekedett, hogy ezeket a külföldi állampolgárokra vonatkozó rendelkezéseket az olasz állampolgárokra vonatkozóan megvaltoztassa s így már 1901-ben sikerült elérni azt, hogy a törvény ezen intézkedése az olasz állampolgárokra nézve hatályon kívül helyeztetett, bár csak nagyon liberális megítélés mellett találhatta a német kormány fenforgónak azt az előfeltételt, hogy a német munkásokról az olasz munkásbiztosítás megfelelőleg gondoskodik. 1912. július 31-én a Németbirodalom és Olaszország között megállapodás létesült, amely a balesetbiztosítás terén egyenlő elbánást biztosított. A rokkant és hátramaradottak biztosítása tekintetében is számos előnyt biztosított ez a megállapodás az olasz állampolgárokra, így az Olaszországban való katonai kötelezettség-teljesítést a várakozási idő szempontjából Németországban eltöltött katonai szolgálatteljesítéssel egyenlőnek vette. A baleseti kártalanítások megállapításánál is messzemenő engedelmények tétettek, amennyiben az illetékes olasz konzuli hatóság értesítettett a balesetvizsgálatról s természetesen mindent elkövetett, hogy a kártalanítások megállapíttassanak s az olasz állampolgárokra jelentékeny baleseti kártalanítást folyósítottak is. Hogy ezek a megállapodások mennyiben hatályosak a háború tartama alatt, arra nézve eltérőek a nézetek. Túlnyomólag az a felfogás érvényesül, hogy a járadékfizetések ugyanúgy kezelendők, mint más természetű fizetések és azokon a rendelkezéseken túlmenni, amelyekkel általában az ellenséges állam polgáraival szemben kibocsátott fizetési tilalmak szabályoztattak, nem volna helyes. Persze még ezen megfontolások is csak akkor érvényesülnek, ha Németország hadiállapotban lesz Olaszországgal szemben, ami még mindezeig késik.

A német-holland balesetbiztosítási egyezmény kérdése. Az Amtliche Nachrichten des Reichsversicherungsamtes 1915 július 15-iki száma közli a német birodalom és Hollandia között 1907 augusztus 27-én a balesetbiztosításra nézve létrejött szerződés kiegészítését, amely azokra a balesetekre vonatkozik, amelyek a szerződés hatályba lépte előtt történtek, azonban kártalanításukra nézve a szerződés létrejöttéig jogerős határozat nem hozatott. A szerződés a birodalmi kancellár 1915 május 22-én kelt hirdeteménye szerint ratifikáltatott és a példányok 1915 május 12-én kicseréltettek.

Baleseti járadékok fizetése ellenséges államok polgárainak. A birodalmi kancellár a német Berufsgenossenschaftok szövetségének előterjesztésére határozatban közölte az ellenséges államok polgárainak járó baleseti járadékok fizetésére vonatkozó álláspontját. E határozat szerint »azon ellenséges államok polgárainak, akik Németországban szabad bér munkát teljesítenek, járadékaik Németországban való tartózkodásuk tartamára tovább fizetendők. Ha azonban egyes esetek körülményeihez képest megállapítható, hogy az illető járadékos járadékát ellenséges államok területén lakó hozzátartozóinak céljaira használja fel, a járadékok fizetését az ellenséges államokra vonatkozó fizetési tilalmak rendelkezéseinek megfelelőleg kell elbírálni.« E fizetéseket ugyanis közvetve az ellenséges államoknak teljesített fizetéseknek kellene tekinteni.

Az ellenséges alattvalók igényeinek kérdése úgy a fizetési tilalmak kibocsátása alkalmával, mint azóta is, behatóan mérlegeltetett. Német szempontból túlságos messzemenőnek találták, hogy ellenséges államok polgáraitól a fizetési tilalmakon túlmenő jogigényeik maguk is elvonassanak. Nem volna indokolt, ha a baleseti járadékokra nézve, amelyek általános magánjogon alapuló szavatossági és kártérítési igények helyébe léptek, a fizetési tilalmakkal megállapított korlátozáson túlmennének. Így nem szünnek meg azon külföldiek járadékigényei, akik koncentrációs táborokban vagy egyébként felügyelet alatt vannak, mert hiszen ezen egyének szabadságukban való korlátozása nem személyes bü-

nükre vezethetők vissza. Ilyképen elhelyezett járadékokra jogosult külföldiekre nézve a járadék élvezése ezen idő alatt csupán azon korlátozásoknak van alávetve, mint egyéb vagyontárgyaik élvezése. Tehát ily külföldi, szabadsága szünetelésének tartama alatt nem használhatja fel járadékát, — amelynek felvételére a Berufsgenossenschafttal szemben egyedül jogosult és így neki kell a nyugtát is adni, — hacsak nem ruházatának kiegészítésére szükséges. Meg van azonban engedve, hogy ezt a járadékot hozzátartozóinak, amennyiben azok belföldön tartózkodnak, átadja. Ha ily hozzátartozók belföldön nincsenek, a járadékok az internált tábor parancsnokságának kezelésében tartatnak és a külföldiek elbocsátásáig, mint a többi vagyontárgy kezeltetnek.

Az országos rokkantbiztosító intézetek értekezlete. Az országos rokkantbiztosító intézetek június 18-án a birodalmi biztosítási hivatalban dr. Kaufman elnöklete alatt a háborús jóléti intézkedésekről tanácskoztak. Az elnök előterjesztése megállapította, hogy az országos biztosító intézetek eredményesen járultak hozzá ahhoz, hogy a háború által okozott szükségét enyhítsék és a gazdasági erőket fentartsák. A biztosító intézetek ezen tevékenysége csak kiegészítő és támogató volt. 1915. évi július hó 1-ig ilyen célokra kerek 13 millió márkát adtak ki, 56 millió márkát kölcsönként nyújtottak hasonló célokra köröknek, községeknek, stb., hadi-kölcsönképen kerek 290 millió márkát jegyeztek.

Régebbi rendelkezés szerint ezek az intézetek összvagyonuk 5%-át bocsátják ilyen célok rendelkezésére, tehát még továbbra is folytathatják általános jóléti tevékenységüket. Hangsúlyozták azonban, hogy bár tevékenységüket továbbra is folytatni kívánják, ezzel az egyéb résztvevők (birodalmi szövetséges országok, tartományok, községek, stb.) munkája csak kiegészítetik és erősítetik. Készségüket és a most kifejtett álláspontjukat határozati javaslatban is kifejezésre juttatták.

A birodalmi biztosítási hivatal a háborúval kapcsolatos biztosítási esetek adatainak gyűjtéséről. A birodalmi biztosítási hivatal II. 1.000. szám alatt rendeletet adott ki az országos biztosító intézetekhez, amelyben a járadékok és az egyszeri szolgáltatások jegyzékében azon esetek megjelölését kívánja, amelyekben a rokkantság vagy a halál a háborúra vezethető vissza. A háború által okozottaknak tekintendők azon biztosítási esetek is, amelyek olyan balesetekkel vagy betegségekkel vannak összefüggésben, amelyek a háborúban szenvedett egészségi károsodással közvetlen kapcsolatban állanak. A hivatal nem kíván meg orvosi véleményeket az összefüggések igazolására, csupán a kétségtelenül nyilvánvaló összefüggések megjelölése eszközölni.

A háborúban megsérültek és megrokkantak lakhelyük körletében való ápolása. A birodalmi biztosítási hivatal a biztosító intézetek vezetőihez köriratot intézett, amelyben miheztartás végett közli velük a hadügyminisztérium gyógyászati ügyosztályának 6990/4. 1915. számú rendeletét. E rendelet újból felhívja az illetékes hatóságok figyelmét arra, hogy a háborúban megsérültekről és megbetegedettekről való gondoskodás fontos szociális feladata megkívánja, hogy az a rendelet, amely a sérülteknek és betegeknek lehetőleg saját szűkebb hazájukban való ápolását célozza, tekintet nélkül a látszólagos akadályokra és kényelmetlenségekre, a maga egészében végrehajtsék. A háborúban megsérültek jóléte kell, hogy e téren is döntő fontosságú legyen. A rendelet többi része részletintézkedéseket tartalmaz, amelyek által az említett cél könnyebben megvalósítható, így többek között már nem írja elő a hadügyminisztérium illetékes ügyosztályának, hanem csupán az illetékes egészségügyi hivatalnak hozzájárulását.

A háború rokkantjai a betegség esetére való biztosításban. A német szakirodalom most, hogy a háború rokkantjainak száma mindinkább nő és lassanként bizonyos csoportok orvosi kezelése is befejeződik, mindinkább többet foglalkozik a háborúban megrokkantaknak a betegségi esetére való biztosításban való helyzetével. A rokkantak kétféle címen lehetnek ismét pénztári tagok. És pedig önkéntes biztosítás útján és biztosítási kötelezettség alapján. Önkéntes biztosítás útján a Munkásügyi Szemlében ismertetett 1914. évi augusztus 4-én kelt kivételes törvények alapján. Eszerint mindazok, akik tagságukat a járulék nemfizetése alapján veszítették el, a visszatéréstől számított hat hét alatt régi jogaikba visszaléphetnek. Vita van arra nézve, vajjon ugyanazon pénztárba léphetnek-e be, vagy pedig bármely pénztárba? A birodalmi kancellár 1915. évi január 28-iki rendelete szerint mindazon személyeknek, akik hadi szolgálatba való lépésük alkalmával ugyan a

Reichsversicherungsordnung 313. §-a szerint önként tovább biztosításra jogosultak, de e jogukkal nem éltek, módjukban van önkéntes tagokként, belépni a pénztárba. Kötelezett tagok a rokkantak, ha biztosítási kötelezettség alá eső munkát végeznek. Az, hogy katonai járadékot kapnak, vagy rokkantsegélyjáradékot, nem akadály a biztosítási kötelezettségnek. *Természetesen nem áll elő a biztosítási kötelezettség, ha a munka megkísérlése dacára teljesen munkaképtelenek volnának, szóval, hogyha nem sikerült munkapróbálkozásról volna szó.* A szolgáltatásokra nézve teljesen egyezők a vélemények és pedig olyan értelemben, hogy mindenemű szolgáltatásra teljes mérvben igényük van.

A német fémiparosok a háborúban megsérültek alkalmazásáról.

A német fémiparosok szövetsége a tagjainak véleményét adott a háborúban megsérülteknek üzemeikben való alkalmazásáról és ezen véleményben világosan meghatározza az alkalmazott megsérültek biztosítási jogi helyzetét. E vélemény szerint: a betegségyezést illetően nincs szükség a mostani törvényes helyzet változtatására. A háborúban sérült, ha újból munkába lép, a törvény erejénél fogva a betegségyező pénztár tagja, a pénztárnak nincs joga rossz egészségügyi állapot miatt visszautasítani, vagy magasabb járadékot követelni és a pénztár minden betegséget kártalanít a betegség tartama alatt, tekintet nélkül annak okára. Ha tehát a későbbi betegség a háborúra vezethető is vissza, teljes betegségyi segélyben részesül. Ha a háborúban megrokkant a háború után újból üzemi balesetet szenved, az a helyzet áll elő, mint hogyha valaki két különböző üzemben egymás után szenved balesetet.

A kereset megállapításánál a katonai járadék nem veendő figyelembe. Ha a rokkant nem dolgozott még egy teljes évig az üzemben, akkor a helyileg szokásos napibér veendő a Reichsversicherungsordnung 571. §-a figyelembevételével számításba és pedig a meglévő munkaképességnek megfelelően ennek megfelelő része. A Berufsgenossenschaft kártalanítja a balesetet akkor is, ha a háborúban szenvedett sérülés közvetlen hozzájárul ahhoz, hogy a baleset megtörténjék. A törvényváltoztatásra úgy sincs szükség, a Berufsgenossenschaftoknak azonban újabb kiadandó óvó rendszabályaikban a háborúban megsérültek alkalmazásánál tekintettel kell lenniök; a háborúban megsérültek alkalmazását nem tilthatják meg és nem korlátozhatják, bár ezáltal a balesetek száma nőni fog.

A háborúban megsérültek igényeinek érvényesítése tekintetében érdekes gondolatot vet fel a »Correspondenzblatt der Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlands« egyik legutóbbi számában. Kifejti, hogy a munkásság érdeke és szociális viszonyai szükségessé tették, hogy a munkaviszonyból eredő viták elintézésére ipari és kereskedelmi bíróságok, a szociális biztosítási viták elintézésére pedig ugyancsak speciális bíróságok teremtsenek. E speciális bíróságok célja, hogy gyorsan, sok költség nélkül szolgáltatassanak igazságot. És ez a cél nagyjában meg is valósult. A háborúban megsérültek túlnyomó többsége a dolgozó néposztályhoz tartozik. Eppen ezért a katonai hatóságokkal szemben támasztandó kártalanítási igényekre nézve is fenforog annak szüksége, hogy ne legyenek ezen igényeik érvényesítésénél rosszabb helyzetben, mint a szociális biztosításból eredő igényeik érvényesítésénél. Ezt a célt nagyon könnyen el lehetne érni azáltal, hogy ezeket a vitás kérdéseket a biztosítási és a felsőbiztosítási hivatalhoz utalják és legfelsőbb fórumként a birodalmi biztosítási hivatal szerepelne, ami az állam szempontjából is mindenképpen megfelelő garanciát nyújtana.

A munkásvédelem a háborúban. A birodalmi biztosítási hivatal 1915. július 2-án a Berufsgenossenschaft-hoz intézett köriratában felhívta ezek figyelmét a munkásvédelem fontosságára a háború alatt. E körirat szerint a balesetbiztosítási szervek vezetői a háború alatt is részesítsék megfelelő figyelemben az üzemek felügyeletét és gondoskodjanak a felügyelő tisztviselők számában esetleg beálló hiányok pótlásáról. E körirat szerint a háború tartama alatt a gazdasági élet szolgáltatásban tevékenykedő munkásság a lehetőség szerint a baleseti veszélyektől megvédendő. Azon áldozatok mellett, amelyeket a háború emberéletben követel, a kellő értékforrásainkra való kiméletes eljárás nemcsak az erkölcsi parancs, hanem a nemzetgazdasági is. A birodalmi hivatal hiszi, hogy ebben a felfogásban a Berufsgenossenschaftokkal találkozik.

Haladás a balesetelhárítás terén. A németországi Berufsgenossenschaftok nagy része a balesetek elhárítására vonatkozólag új szabályzatot dolgozott ki a múlt évben. Erre a RVO. azon intézkedése birta az intézeteket, amely

szerint balesetelhárítási bizottságok szervezendők mindenütt, amelyek évenként összejönnek s megbeszélnek a balesetelhárítás céljából szükséges intézkedéseket. Az üzemek ellenőrzésére hivatott technikai tisztviselők száma is emelkedett. Az ipari szövetkezeteknél 403, a mezőgazdaságiaknál 66 ily tisztviselő volt a múlt év végén alkalmazva. A tisztviselők összesen 50.383 napon végeztek üzemvizsgálatot. A balesetelhárítás költsége az összes intézeteknél 2¹/₂ millió márkára rugott.

A svájci pénztárak és a dohánymonopólium. Egyik svájci szaklap érdekes cikkben fejtegeti, hogy az Olaszország háborúba lépése folytán nagyon megcsappant átmeneti forgalom folytán a vámbevételekben előállott hiány fedezésére újabb bevételi forrásokról kell gondoskodni. Ilyen bevételi forrásokként a dohánymonopólium, a dohány- és söradó szolgálnak. A dohánymonopólium behozatala mellett volna az, hogy ennek jövedelme részben a betegsegélyezés céljaira fordíthatnák. A köztársaság munkásbiztosítási alapja ugyan 52 millió frank, minthogy azonban ma még a betegsegélyezés nincs egész terjedelmében kiépítve, s a balesetbiztosítás sincs hatályban s ennek életbeléptetése s a betegsegélyezés kiépítése mellett a biztosítási alap távolról sem lesz elégséges, ezért mindenképpen indokolt, hogy újabb bevételi források bocsáttassanak az állam rendelkezésére, amelyek részben a szociális biztosítás céljaira szolgáljanak.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Védekezés a himlő ellen. Az Országos Pénztár felterjesztéssel fordult a belügyminiszterhez és kérte, hogy a kerületi pénztárak részére ingyen oltóanyagot bocsásson rendelkezésre a himlő ellen. A belügyminiszter megbízása alapján az Állami Munkásbiztosítási Hivatal értesítette a kerületi pénztárakat, hogy a kérelem teljesítése a belügyminiszternek nem áll módjában, mert a védő himlőnyirkot nem állami intézet, hanem magánvállalatok termelik. Közli a leirat a kerületi pénztárakkal azt is, hogy nincs szükség arra, hogy a pénztárak szerezzenek be oltóanyagot, mert járvány esetén a törvényhatóság a felnőttek kötelező oltását elrendeli és díjtalanul végezteti.

Az anya- és csecsemővédelem országos szervezésére hivatalos és társadalmi körök kezdeményezése alapján megalakult a Stefánia-szövetség. A szövetség a közönség körébe be akarja vinni az anya- és csecsemővédelem fontosságának felismerését és célját folyó- s röpiratok kiadása, előadások és vándorgyűlések rendezése útján kívánja szolgálni. A szövetség a propaganda érdekében s a szükséges adminisztráció célszerű lebonyolítása végett minden nagyobb városban irodát fog szervezni, amely eljár a hatóságoknál a támogatásra szoruló védelmére, munkát közvetít a terhes nőknek, stb. Mindazokat a feladatokat, amelyek az anya és csecsemővédelem terén az államra, a községekre és a társadalomra hárulnak, a Stefánia-szövetség kívánja együvé foglalni, szervezni és irányítani.

A szövetségre Magyarországon, ahol abnormálisan magas a csecsemőhalálos aránya, nagy munka vár.

Gyermekágyasok segélyezése Ausztriában. Az a körülmény, hogy Németországban a hadbavonultak hozzátartozói részére rendszeresítették a gyermekágyi segélyt, Ausztriában is mozgalmat váltott ki hasonló intézkedések megvalósítása iránt. Különböző nőegyesületek fordultak beadványokkal az illetékes hatóságokhoz s kérték, hogy nyújtsanak a hadbavonultak feleségeinek gyermekágyi segélyt. Hivatalos helyről most közlést tesznek, hogy oly mértékben, mint azt Németország tette, nem segélyezhetik Ausztriában a gyermekágyasokat, már csak azért sem, mert Ausztriában jelentősen magasabb hadisegélyben részesülnek a hadbavonultak hozzátartozói, mint Németországban. Mindamellett gondoskodás történt, hogy az arra szoruló gyermekágyasok bizonyos segélyben részesüljenek. A belügyminisztériumban szervezett hadisegélyiroda ugyanis külön segélyalapot gyűjtött, amelynek az a rendeltetése, hogy belőle a hadbavonultak megbetegedett vagy egyébként segélyre szoruló hozzátartozói segélyeztessenek. A belügyminisztérium utasította a tartományi hatóságokat, hogy ezt a segélyalapot gyermekágyasok segélyezésére is vegyék igénybe.

A hadbavonultak családtagjainak segélyezése és a birodalmi gyermekágyi segély. Az 1888. évi február hó 28-iki, illetve ennek módosításával az 1914. évi augusztus hó 4-iki törvény rendelkezik a hadbavonultak családtagjainak segélyezéséről. Ezt a segélyezést néhány esetben megtagadták, azzal az indokolással, hogy a hadbavonultak feleségei a birodalmi kormány rendeletei alapján gyermekágyi segélyben részesültek. A kormány a felmerülő félreértések eloszlatása céljából értesítette a szövetséges kormányokat, hogy nem felelne meg a törvényhozás intencióinak, ha a hadbavonultak családtagjainak támogatásánál a gyermekágyi segélyt figyelembe vennék. A törvényhozó abból indult ki, hogy mindazokban az esetekben, amikor a gyermekágyi segély engedélyezésének előfeltételei fenforognak, e segély az 1888. évi február hó 28-iki, illetve 1914. évi augusztus hó 4-iki törvény alapján a hadbavonultak családtagjainak nyújtott segélyezésén kívül adandó.

A hadbavonultak hozzátartozóinak betegség esetén való támogatásáról. A háborús jóléti intézkedések gyakorlati tapasztalatai során kitűnt, hogy a segélyreutaltak közül nagy számban vannak betegek. A háborúval együtt járó izgalmak, az anyagi eszközök korlátozottsága, az élelmiszerek árainak fokozódó emelkedése, a megtakarított összegek felhasználása és egyéb okok kedvezőtlenül hatottak, úgy, hogy a hadbavonultak beteg hozzátartozóiról való gondoskodás mindinkább sürgősebb feladattá lett. Néhány községben már a háború kezdete után azonnal felleltemék a szükségét, hogy a hadbavonultak hozzátartozóinak az általános családi segély mellett betegség esetére külön segélyezést nyújtsanak. Az egyes községek eljárása azonban nagyon különböző és ehhez képest különbözők azok a költségek is, amelyeket a gondoskodásnak ez a módja okozott. Legtöbb helyen megelégedtek azzal, hogy a hadbavonultak hozzátartozóinak ingyenes orvosi gyógykezelést és gyógyszereket nyújtsanak. Ezt a támogatást megkönnyítette az orvosoknak készsége, amely szerint az orvosi segélyt ingyen, vagy nagyon csekély honorárium mellett nyújtják. Hogy az egyes betegek ingyenes orvosi segélyre szorultak, annak igazolásául elég oly bizonylat bemutatása, amelyet némely helységben a segélyezési bizottság, máshol pedig a szegényügyi közigazgatás állít ki. A gyógyszereszekkel is megállapodások történtek és a gyógyszereszek 20–80%-ig engedményeket tettek. Mindezek az intézkedések csupán a segélyre szorultak egy részére vonatkoznak, mert a háború által közvetve károsítottakra nem terjednek ki. Ezért némely község a munkanélkülieknek is nyújt ingyenes orvosi kezelést és gyógyszereket. Más községek ismét — mint ezt a Munkásügyi Szemlében ismertettük — anyagi eszközöket bocsátottak rendelkezésre, hogy a hadbavonultak a betegsegélyző pénztárnál önkéntes továbbfizetés útján tagságukat fentartsák s ezáltal családjuknak a pénztár szolgáltatásait biztosítsák.

Ragályos betegségek elleni védekezés Bécsben. A háború és a ragályos betegségek elválaszthatatlan testvérek. A harctéri sebesülteknek s betegeknek a harctér mögötti országrészekben való ápolása indokoltá teszi, hogy e helyeken kellő rendszabályok s intézkedések foganatosíttassanak, amelyek a polgári lakosság megvédelmezését célozzák. Bécs városában foganatosított rendszabályok a következők:

Ragályos betegségek, melyek a háború következtében sűrűbben fellépnek: a vérhas, kolera, hasi- és kiütéses tifusz és a himlő. A vérhas, kolera és hasi-tifusz Bécsben a polgári lakosság között nem vált járványszerűvé, ami az általános közegészségügyi helyes berendezéseknek, a jó vízellátásnak s csatornázásnak köszönhető. Minthogy a rendelkezésre álló kórházak, amelyek fertőző betegek ápolására igénybe vehetők, elégteleneknek bizonyultak, barakkórházakkal kellett a hiányon segíteni s most több mint 1.500 ágy használható erre a célra.

A kolera-veszély miatt a dunai hajózást alapos ellenőrzés alá kellett venni. Az iskolai hatóságok utasítást kaptak, miként kell viselkedni kitörő járvány esetén, úgyszintén a szállodák, vendéglők s fürdőintézetek.

A himlő elleni védekezésről, sajnos, már nem lehet elmondani, hogy ez oly hatályos volt, mint a fent említett betegségekkel szembeni védekezés.

A lakosság a védhimlő-oltásnak többszöri felhívás dacára sem tett eleget oly mértékben, amint az kívánatos lett volna s így ez a járvány egy vendéglőben útvén fel fejt, hol leginkább galíciai menekültek fordultak meg, egyre nagyobb arányokban terjedt.

A járvány meggátlása céljából a hatóság elrendelte a kötelező védhimlő-

oltást, amelyet oltóállomásokon, az inficiált házakban végeztek s e munka teljesítésében nagy segítségére volt a városnak a munkásbiztosító pénztár.

A himlőben megbetegedetteket kórházba szállították s a velük érintkezőket szigorú felügyelet és ellenőrzés alá vették; ily módon sikerült, ha nem is teljesen, elfojtani, de mindenesetre a járvány tovaterjedését megakadályozni; a már mutatózó esetek számát csökkenteni.

A tifusz-ragályt ugyancsak galíciai menekültek hurcolták Bécsbe, de nagyobb számban akkor léptek fel ilyen esetek, amidőn tifuszbeteg harctéri katonákat és internáló táborokból egyéneket szállítottak a városba. Az eddigi megfigyelések szerint a járvány terjesztői a ruhatetük, s azért e betegség elleni leghathatósabb preventív védekezés a ruhatetük pusztítására terjed ki, ami a betegnek alapos megfürdetésével és ruházatának legteljesebb dezinfekciójával érhető el.

Végül az összes ragályos betegségekre vonatkozóan meg kell jegyezni, hogy esetenként megtörténtek azok az intézkedések, amelyek a beteg elkülönítésére és a lakás fertőtlenítésére vonatkoznak.

A hadsereg védelme a tuberkulózis ellen. Habár a hadrakelt, illetve harctéri seregek egészségének megóvása a ragályos betegségek ellen elsősorban a kolera, tifusz, himlő és vérhas elleni hathatós védelmet teszi szükségessé, nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a fontos körülményt sem, hogy mily nagy károkat okozhat, ha a hadsereg a gümőkór ellen nem részesül kellő védelemben. Fontos szerepet játszik a tuberkulózis megelőzésében a hadsereg rendszeres és kielégítő ételmezése, megfelelő ruházása és ellátása. A gümőkór megállapítása elsősorban a csapatorvos kötelessége. Ha ezt már a csapatnál meg tudja állapítani, úgy a beteget kórházban kell elhelyezni, ha pedig ez csak a harctéren történhetik, akkor is az legyen a törekvése, hogy szakszerű kezelésre berendezett kórházba szállíttassék az ilyen beteg, de ha ez éppenséggel lehetetlen, a tábori kórházban csak rövid ideig tartandó.

A tuberkulózis elkülönítésének és gyógyításának nagy fontosságát elismerve, Németországban már a háború kitörésekor intézkedtek abban az irányban, hogy gümőkóros betegek részére megfelelő kórházak elegendő számban álljanak rendelkezésre és a hadvezetőség oly rendeletet adott ki, amelynek értelmében gondoskodni kell, hogy minden gümőkóros, illetve gümőkórra gyanus beteg katonának utaltassék a kiegészítő csapatokhoz, hanem a tüdőbetegek gyógyítására szolgáló speciális kórházakba szállítandó.

A hadvezetőség egy további rendelkezésével megbízta a katonai egészségügyi hivatalokat, állapítsák meg, hány ágy áll rendelkezésre tüdőbetegek részére s ezenfelül még hány ágyat tud ilyen célra felállítani.

A hadvezetőség intézkedései alapján reméli, hogy a tüdőbetegek egy része ismét harcképesé, másik része segédszolgálatképesé lesz, akiknél pedig javulás egyáltalában nem érhető el, azok a katonai kötelékből végleg elbocsátatnak. Ez utóbbiakról azonban a gondoskodás nem szűnik meg az elbocsátással, hanem polgári tüdőgondozó intézetekhez utaltatnak, s a rokkantjárulék részükre is biztosítatik.

Mindezek az intézkedések azt mutatják, hogy a hadvezetőség saját érdekében is közreműködik a tuberkulózis elleni küzdelemben oly hathatósan, amint az tőle telik, hogy ezzel a hadsereg, illetve a nép erejét úgy a jelenlegi, mint a jövő nemzedék számára biztosítsa.

A németországi gümőkór elleni küzdelem központi bizottságának elnöksége a következő felhívást bocsátotta ki:

Őfelsége a császárnő és királynő, a német tuberkulózis elleni küzdelem központi bizottsága elnökségénél azon aggodalmának adott kifejezést, hogy vajjon a háború nem teszi-e majd kétes értékűekké azokat az eredményeket, amelyeket ez a szervezet már a béke idején elért. Számos tüdőgyógy- és tüdőgondozóintézetet már meg kellett szüntetni, mert sokan, akik békeidőben a tuberkulózis elleni küzdelemben tevékeny részt vettek, most attól elvonattak. Ezért a központi bizottság felhívást intéz mindazokhoz, akik ezidőszert a tüdőgümőkór elleni küzdelem szolgálatában állanak, folytassák tevékenységüket a háború tartama alatt is és minden erejükkel azon legyenek, hogy a tuberkulózis újabb terjedésének gát vettessék. A tuberkulózis elleni küzdelemben nem szabad fennakadásnak lenni, akár hivatásos, akár tiszteletbeli állást töltött be az illető ezen küzdelemben, folytassa munkáját és a már beállott hiányokat tehetségéhez képest pótolja, oly módon, hogy az egyesületnek segítőtársakat keres, akik képesek

ebben a nemes munkában részt venni. A tuberkulózis elleni küzdelem német központi bizottsága Ófelségének kívánságához képest változatlanul arra fog törekedni, hogy munkáját a háború alatt is mindenképen az ügynek szentelje.

Hogyan támogathatják a városi lakáshivatalok a tuberkulózis elleni küzdelmet. A tuberkulózis elleni küzdelem szolgálatában álló intézmények mindinkább szükségét látják annak, hogy tuberkulotikusok lakásaira különös gondot fordítsanak. Ebből a szempontból nagy fontossággal bír, hogy a beteggel együtt lakókkal szemben a ragályozás veszélye minél hathatósabban csökkentessék. Ennélfogva a törekvés célja: egyrészt a beteg elkülönítése, másrészt gondoskodás egészséges és tiszta lakásról. Nem kell bővebben magyarázni, hogy a beteg elkülönítése gyakran csak nagyobb lakás útján, ágyrajárók és albérlők mellőzésével érhető el.

Ez természetesen úgy az egyestől, mint a köztől anyagi áldozatot kíván. Statisztikai adatok igazolják, hogy a gümőkórosok lakásaiban az egyes lakhelyek átlagban véve sűrűbben lakottak, mint a város egyéb lakásai, hogy az a körülmény még fokozottabb mértékben mutatkozik ott, ahol több gümőkóros beteg van egy családban és hogy a lakásoknak túlszűfolttsága ép az ilyen helyeken még ágyrajárókkal és albérlőkkel növeltetik.

Ebből az a természetes következtetés vonható le, hogy a tüdőbetegek, illetve a tüdőgümőkórosok éppen az ilyen lakásviszonyok folytán a velük együtt lakó egészséges egyéneket is a ragályozás veszélyének teszik ki és hogy ezek a túlszűfolt lakások fészkei mindenféle bajnak és tisztátalanságnak.

Az a törekvés tehát, hogy a túlszűfolt lakásokat használhatókká tegyék az ágyrajárók és albérlők eltávolításával, csak mindenképen helyeselhető.

Annak a felismerése, hogy a városok a lakásviszonyok javítására nézve bizonyos szervezetet kötelesek felállítani, csak a legújabb idők eredménye és egyelőre e szervezet csak a lakás, különösen pedig a kis lakások feletti gondoskodást vonta hatáskörébe. Hogy a kitűzött célokat helyesen megoldhassa, első feladata, hogy a rendelkezésre álló lakásokat figyelembe vegye és megvizsgálja, az észlelt hiányokat helyrehozza; további feladata, hogy szemügyre vegye az egy helyen alvók számát s végül, hogy az idevágó és fontossággal bíró adatokat statisztikai alapon feldolgozza, mert csak ennek eredményei adhatnak tájékozást a teendők felől.

A jelzett lakásvizsgálat persze csak úgy lesz céljának megfelelő, ha házról-házra, utcáról-utcára történik és ha a megvizsgált lakások fekvésük, nagyságuk, elfoglaltságuk, stb. tekintetében pontosan felvételnek. A lakások felügyeletét hivatásos tisztviselőkre kell bízni (lakásgondozók, lakásfelügyelők), akik megfelelő utasítással ellátandók. Sokkal szigorúbb szervezettel lehet csak helyesen megoldani az ágyrajárók, albérlők ügyét. Az érdekeltek részéről tapasztalható ellenkezés csak gyors és rendőri jellegű beavatkozással gátolható meg. Tanácsos ezért ezzel a feladattal külön tisztviselőket megbízni.

Ily szervezettel a lakásügy tekintetében a lakások túlszűfolttsága, az ágyhiány, tisztátalanság, a nedves lakások megszüntethetők, ezzel együtt az emberi szervezet ellenállóképesége, végül ezzel kapcsolatban a tuberkulózis elleni küzdelem is hathatós támogatásban részesül.

Gümőkórban elhalt katonák boncolása. A gümőkór alaposabb megismeréséhez nagyban hozzájárul, ha a gümőkórosok hulláit boncolva, konkrét esetekből levonjuk azokat a tanulságokat, amelyeket éppen a vizsgálat tárgyává tett hullák a szakértő részére nyújt. Jelenleg erre alkalmat ad a háború. Így Németországban már történnek is ilyen irányú vizsgálatok, bár még nem kellő arányban; holott csak nagyszámú vizsgálatok adhatnának oly statisztikai eredményeket, amelyek biztos alapul elfogadhatók volnának. 85 hullán ejtett vizsgálat közül 27 esetben kétségtelenül meg lehetett állapítani a gümőkór jelét, megjegyezve azt, hogy a vizsgáló csakis sajtos képződésű daganatok, vagy elsajtosodott vagy elmeszesedett mirigy-csomókat vett alapul a gümőkór fenforgásának megállapításához.

Öt esetben a halál okának a gümőkór volt elfogadható, 22 esetben azonban nem, hanem csak járulékos természetű oknak. Az utóbbi 22 eset közül 3 új folyamatot, 19 megállapodott régi folyamatot mutatott. A boncoltak 21—37 év közötti emberek voltak, akik civil életükben nagyobbrészt ipari munkások voltak, egy kereskedő és egy tanító volt. Ott, ahol a gümőkór nem fogadtatott el közvetlen haláloknak, a halál közvetlen oka részint lőtt seb, kolera, tetanus,

sepsis volt. A jelzett három új folyamat közül az egyiknél friss tuberkulózis volt található a szívburkon fekvő nyirokcsomón, a másiknál úgy a jobb, mint a baloldali hörgőkben, a harmadik esetben pedig a tüdő jobb felső oldalában egy régi és ennek körzetében új gümőkóros folyamat találtatott.

Megjegyzendő, hogy mindhárom esetben, nem a gümőkór volt a halál közvetlen oka, hanem az első esetben tomporlövés gázphlegmoneval, a másodikban tetanus infectio és a harmadikban a tompor véredényének tágulása, amely műtét dacára sem javult.

A 27 eset közül az egyikben meglehetősen biztonsággal volt megállapítható, hogy az illető gümőkórja a háborús viszontagságok folytán nem rosszabbodhatott és közvetlen oka volt a halálnak. Ugyanis egy 24 éves mezőgazda, aki állítólag 1913-ig sohasem volt beteg, 1913-ban bélbetegségbe esett, 1914-ben vakbélgyulladásból kifolyólag operáltatott, s az operáció alkalmával a belek gümőkórját lehetett megállapítani. 1914. évi szeptember hó 16-án] mint tartalékos bevonult. Október hó 6-án hasmenés, hányás és feltűnő soványodás miatt kórházba került. Panaszai köhögés, fájdalmak és izzadás. December hó 18-án meghalt. A boncolás alkalmával általános idült gümőkór találtatott: régi gümős daganatok a felső lebenyekben, a gégefő gümős daganatai, a belek gümős fekélyei, a vakbél-billentvénynek daganat általi átfúródása, a féregnyulvány hiánya, máj- és vesetuberkulózis, stb. Ebben az esetben tehát a tuberkulózis már a katonai szolgálat megkezdése előtt feltétlenül általános jellegű volt.

Ugyanilyen eredményeket mutatott egy másik eset is, ahol szintén a legnagyobb valószínűséggel fel lehet tenni, hogy a harctéri szolgálat rövidege nem lehetett az oka annak, hogy gümőkór keletkezzék, vagy hogy lényegesen rosszabbodjék.

Három esetben viszont arra a meggyőződésre jutott a vizsgáló, hogy a katonai szolgálat a fennálló lappangó betegséget kitörésre juttatta, illetve az állapotot rosszabbította.

Hogy miért fordulhat az elő, hogy a harctéri szolgálat esetén egyszer nem üti fel fejét a lappangó betegség, máskor pedig igen, ezt nehéz volna megmondani. Annyi azonban megállapítható, hogy nem a testi megerőltetés az indító ok, mert éppen ily esetekben sokkal kisebb %-ban lépett fel a betegség, mint oly katonáknál, akik nem voltak nagy testi megerőltetésnek kitéve.

A háború és a nemi betegségek. A »Deutsche Gesellschaft zur Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten« a véleményező tábori higiénikusokhoz a következő körlevelet intézte:

»A nemi betegek számának ijesztő felszaporodása, amelynek jelenségeit úgy a hadra kelt seregben, mint az egyes helyőrségek területén, — úgy az újonnan kiképzett pótcsapatok, mint a lábbadozók között — észleljük és azok a súlyos következmények, amelyekkel ezek a betegségek a hadsereg erejére és a jövő nemzedék egészségére nehezedenek, energikus, sokoldalú és mindent felölelő óvintézkedéseket tesznek szükségessé.

A hadvezetőség a legénység kioktatásával, óvszerek kiosztásával és a kéj-nők ellenőrzésének szabályozásával, stb. már intézkedett is.

Jelen sorainkkal az Ön figyelmét oly jelenségre akarjuk felhívni, amely a venereás betegségek leküzdésének mozgalmában nem talált kellő méltánylást és ez az alkoholnak fogyasztása. Kartársak és betegek egyaránt arról értesítenek, hogy a venereás fertőzések igen jelentékeny része, különösen házas embereknél részeg, vagy gyengébben ittas, még inkább úgynevezett »spicces« (angeheitert) állapotban következett be. Az alkohol lerombolja a fontos ethikai, esztétikai és egészségügyi gátlásokat, az ittas ember megfeledkezik a szükséges óvatosságról és közösülés után a kellő tisztításról és fertőtlenítésről. A midőn Vilmos császár röviddel ezelőtt kijelentette, hogy az a nemzet fog győzni, amely a legjózanabb, kétségtelenül ezt oly értelemben is gondolta, hogy a józan katona nem lesz oly gyorsan a venereás fertőzés áldozata és jobb, kitartóbb harcos.

Nem akarunk javaslatot előterjeszteni arra, nézve, hogy a hadseregben miképpen korlátoltassék az alkohol fogyasztása. Önhöz fordulunk igen tisztelt Kartárs úr azon sürgős kéréssel, hogy a katonai hatóságoknál teljes befolyásának felhasználásával odahatni sziveskedjék, hogy mindazon okokhoz, amelyek az alkoholfogyasztás korlátozását és megnehezítését feltétlenül indokoltá teszik, mint egy fontos okot a venereás fertőzést is besorozzák.

A szociális biztosítás és a hadvezetőség együttműködése a nemi betegségek elleni küzdelemben. Bármennyire is küzd a társadalom, különösen a munkásbiztosító pénztárak s a rokkantegyletek, valamint az állam is a nemi betegségek terjedése ellen és abban az irányban, hogy ezek a betegségek gyógykezeltesse, még mindig nagy azon betegek száma, akik különböző okok miatt nemi bajukat vagy egyáltalában nem, vagy csak akkor orvosoltatják, ha az már előrehaladott stádiumba került.

Ezen akadályok leküzdéséhez a fenti szervezeteken kívül nagy mértékben hozzájárul a hadvezetőség az által, hogy a katonákat a nemi betegségekről felvilágosítja s kényszeríti őket, hogy bajukat haladék nélkül orvosi kezelés alá vésessék. Sajnos, egyelőre a hadsereg részéről a felvilágosító munka csak a katonai kötelek tartamára terjed ki, mert a katonai szolgálat után a betegek a ma még jórészt fennálló álszemérem miatt nem kezelik magukat, vagy kuruzslók kezébe kerülnek.

A háború e téren is új feladat elé állította a hadvezetőséget, amely most keresi a megoldás felé vezető utat s munkájában támogatásért — nagyon helyesen — a szociális biztosításhoz fordul. Sohasem kínálkozott oly jó alkalom a nemi betegségek elleni küzdelem felkarolására, mint most, amidőn a lakosság legnagyobb rétege és pedig az a korcsoportja, amely leginkább lehet a betegségeknek kitéve, sorozásokra s a katonaságnál állandó orvosi ellenőrzés alá kerül. A hadvezetőségnek módot kell nyújtania akár a munkásbiztosításnak, akár más ily célú társadalmi szervezetnek, hogy a nemi betegeket kezeltesse s őket betegségük felől kellően felvilágosíthassa; ezzel biztosítva volna, hogy a betegek nemcsak a katonai szolgálat alatt volnának orvosi kezelésben részesíthetők, hanem e szolgálat megszűnte után is.

Az a kétely, hogy a munkásbiztosító pénztárak, vagy egyéb társadalmi egyletek orvosai, illetve a katonaeorvos hivatalos titkot lesz kénytelen így a kontaktus kedvéért elárulni, tehát büntetendő cselekményt fog elkövetni, könnyen eloszlatható azzal az indokolással, hogy a közérdek megvédése nem lehet büntetendő cselekmény.

Iparegészségügy és hadiállapot. A wilhelmshafeni várparancsnok arra való tekintettel, hogy háború idején a lakosság egészségi állapota rendkívül fontos tényező, elrendelte, hogy úgy az utcákon mint az ipari üzemekben a tisztaságra a legnagyobb gond fordítandó. Egy megtartott vizsgálat alkalmával a vizsgáló bizottság egy sütőmester műhelyét piszkosnak találta s feljelentést tett a sütőmester ellen. A feljelentés folytán a törvényszék a hadiállapotról szóló törvény alapján *egy havi fogházra* ítélte a sütő mestert. Az elítélt semmiségi panaszt jelentett be az ítélet ellen s kifogásolta a rendelet törvényességét. A Reichsgericht azonban a semmiségi panaszt elutasította.

A hadikenyer mint a betegek tápláléka. Ez a téma képezte a „Berliner Medizinische Gesellschaft» egy ülésében a vita tárgyát. Nem fogadták el *Albu* azon indítványát, hogy a betegek részére burgonyalisztmentes kenyeret készítsenek. A »Berliner Medizinische Gesellschaft» *Zadek* dr.-ral szemben még nem tartotta elérkezettnek azt az időpontot, hogy a hatóságoknál ily irányú lépéseket tegyen. Gyomorspecialisták — mint *Ewald, Straus, Klempner* — véleménye szerint káros hatásoktól nem kell tartani. A hadikenyer magukra a gyomorbetegségekre sem gyakorolt káros befolyást. Ettől eltekintve egyes kivételes esetekben rozsliszt vagy kétszersült áll rendelkezésünkre. *Ewald* rámutatott arra, hogy a száz év előtti szabadságharcokban a finomabb sütemények nélkül is elég teljesítőképességgel bíró katonákat állítottunk ki. Idővel a kenyér minősége közötti különbségek el fognak tűnni és a sütési módot tökéletesíteni fogják. *Schwalbe* óva intett minden meggondolatlan lépéstől. Vezető orvosokhoz intézett körleveleire érkezett válaszokból megállapítható, hogy nincs ok az aggodalomra; a hatóságok is ügyelnek a dolgokra; ha a betegek szükséglete megkívánná, kellő időben történne a közbelépés. Ellenkező esetben pedig attól kellene tartani, hogy az összes neurastheniások kijelentենék, hogy a hadi kenyeret nem tudják enni.

Idegese-e tényleg a mai nemzedék? A háború megcáfolt nem egy alapigazságnak tartott elvet, megcáfolta azt a dogmát is, amely a mai nemzedéket, mint különösen ideges nemzedéket tünteti fel. Különösen és feltűnően ideges nemzedékről, a kulturnépek elkorcsosodásáról beszéltek.

Redlich, wieni tanár, azonban úgy véli -- és ezen véleményéhez mindenki hozzájárul -- hogy a háborúban szerzett tapasztalatokból kiviláglik, hogy egyes jelenségek nagyon is általánosítva lettek és a mai nemzedék oly nagy kitartó munkabírást és ellenállóképességet tanusított, hogy ez az eddigi történelmi tapasztalatokat is fölülmúlta. Hiszen egy háború sem támasztott még megközelítően sem oly nagy igényeket a hadakozókkal szemben, mint éppen ez a háború. Katonáink a testi, idegrendszerbeli és morális követelményeknek eddig még sohasem tapasztalt óriási mértékében oly annyira tesznek eleget, hogy teljes jogtalansággal beszélnek ideges vagy elfajult nemzedékről. Legnagyobb elégtételünkre a háború tapasztalatai beigazolták, hogy népünk -- különösen fiatal és egészséges rétegében -- méltón csatlakozhatik a múlt kimagasló példaképeihez. Az ember alkalmazkodási képessége rendkívül nagy akár pozitív munkáról, akár fáradalmak elviseléséről van szó.

De a polgári lakosság is nem remélt mértékben volt képes a háború izgalmait elviselni. A védkötelezettség óriási mértékben történt kiterjesztése folytán az eddiginél jóval nagyobb azoknak a száma, kik a háborúban elesett hozzátartozóikat gyászolják, vagy féltő aggodalommal gondolnak harcoló, esetleg megsebesült vagy megbetegedett hozzátartozójukra. Azoknak idegrendszerére, kik a háború izgalmait közvetlen közelben élték át, a menekülés, nélkülözés és mindenféle más aggodalom egyenesen romboló hatással voltak. Azoknál is, akik a háborúban csak indirekte vesznek részt, a modern harcok menete súlyos izgalmat, idegfeszítő bizonytalansági érzést okoz. Az eddigi tapasztalatok azonban feljogosítanak arra a reményre, hogy a háború még sem volt oly romboló hatással az idegrendszerre, amint azt általában gondolták.

A hadbavonultak ideges szívbántalmai. A háborúban résztvevő katonáknál ideges szívbántalmak gyakrabban fordulnak elő, mint szervi megbetegedésen alapuló szívbajok. A keletkezési ok nem egyforma minden esetben. Egy ilyen ok mindenesetre a háború tartama alatt váltakozó lelki behatások, amelyek oly személyekre is hatnak, akik nem éppen a rajvonásban vannak. Hoffmann düsseldorfi tanácsos szerint ily esetekben az egyes személynek általános dispoziója az irányadó. A neuraszténikus egyéneknél legintenzívebb a dispozició. Ritkaság az, hogy a zavart csak magábanvéve egy esemény okozná, de ilyesmi is előfordul. Ily esetekben akut megbetegedések, gyomor- és bélzavarok, továbbá hirtelen ijedtség, vagy az idegrendszer egyensúlyának hasonló megzavarásai észlelhetők, legtöbbször azonban a háború általános és napról-napra megismétlődő izgalmi azok, amelyek részben izgató, részben lehangoló természetükkel fogva az embereknek már magában véve is ellenállásra nem igen képes idegeit megtámadják. A harcosok többször vértörési nehézségekről, a szívcsúcs táján nyomásról vagy fájdalomról panaszkodnak, amelyekhez félelmi érzések és légzési nehézségek járulnak. A szív működés gyakran rendetlen, az érverés többször felfokozott. A neuraszténikus egyének -- a született neuraszténiásnak -- a háborúban csak kevés hasznát lehet venni. Ha azonban az ideges zavarnak határozott okai vannak, akkor többször néhány heti pihenés a tüneteket megszünteti. Minthogy a dohány, a kávé, vagy szeszes italok fogyasztása az ily betegségekre káros behatással van, ezen cikkek fogyasztásának megszüntetésével igen gyakran a tünetek is elmúlnak. Hoffmann szerint a katonai szolgálatra alkalmasak szigorú kiválasztásának köszönhető, hogy súlyosabb természetű vértörési zavarok alig fordultak elő és a könnyebb természetűek is csekély számúak voltak.

A „Gránátkontuzió.” Gránátkontuzió alatt a harctéren levő olyan egyének általános kóros állapotát értjük, akinek közvetlen közelében egy gránát elsüllytett vagy felrobbant, anélkül, hogy ő maga a gránát részeitől látható sérülést szenvedett volna. Gaupp tanárnak véleménye szerint ezen kóros állapot előidézői a légnyomás, mérges gázok, az egész test mechanikai rázkódása és végül a félelem és ijedtség okozta lelki megrázkódtatások lehetnek. A légnyomás súlyos természetű idegshocknak vagy a belső fül megbetegedésének okozója lehet. A legfontosabb faktor természetesen a lelki megrázkódtatás, az óriási ijedtség lehet, mely nem egyszer a túlcsigázott és felingerelt idegrendszert érinti. Ebből kifolyólag az alvó katonát sokkal kevésbé károsítja meg, mint az ébért. A gránátkontuzió tünetei rendkívül változatosak. Ritka esetben áll be a halál, néha azonnali, néhány percig, napokig, sőt néha hetekig tartó és hirtelen vagy fokozatos felébredéssel végződő eszméletlenségben jelentkezik, amely mellett a beteg emlékezőtehetségét a robbanás pillanatától elvesztette. Gyakoribb eset, a kezdet-

ben fennálló eszméletlenségi állapotból a teljesen apatikus állapotba való átmenetel, amely állapot szintén napokig vagy hetekig eltart. Más esetekben könnyebb természetű ködös állapot mutatkozik bénulási jelenségekkel. Észleltek továbbá süketséget, bénaságot, bénulást, ingadozó járást, remegést, görcsrohamokat, ezekhez járul mindenféle kellemetlen érzés, így főfájás, álmatlanság, rémképek látása, érzéki csalódások, akaratgyengeség. A gránátkontuzió gyógyítása mindezekben az esetekben szuggesztív jelleggel bír. A gyógyítási eredmények kedvezőek, a gyógytartam függ a beteg szervezetétől, a kezelés mineműségétől és az illető lelki világától.

A véredények lövedékokozta sérülései. A legfontosabb sérülés az üterek tágulása, ezek nagy zsákokká tágulhatnak. Ezek a zsákok az egészségre ártalmasak, mert oldalaik a vérnyomás következtében tágulnak, majd megrepednek és végeredményben elvérzéshez vezethetnek. Ezen tágulásokon kívül vannak olyanok is, melyek úgy keletkeznek, hogy az ütér falának lövés vagy szúrás által előidézett nyílásán keresztül a vértömegek az izomzatba oly erővel tódulnak, hogy ott néha gyermekfej nagyságú üreget létesítenek. Bier berlini tanár békeidőben 44 ilyen operáció esetében csak kettőnél nem ért el sikert. 14 esetben alakötést, 30 esetben varratot alkalmazott. Az alakötést többek között a nyakütnél és a combütnél is alkalmazta.

Lövedékokozta ólommérgezés. Ha idegen test kerül az állati szervezetbe, annak ártalmas volta kétségen kívül tapasztalható, mert az anyagcsere még a legnehezebben oldható anyagot is megtamadhatja és így még a nehéz fémek oldása sincsen kizárva. Ebben a tekintetben legnagyobb jelentőséggel a shrapnel golyók bírnak, mert az ólom felvétele az emberi test nedveibe és egyes helyen való felhalmozása — amint ez lehetséges is — a sérülte époly veszélyes, mint a mérgeknek más úton való felvétele. A mérge felszívódása függ a lövedék felületétől és a hatásnak kitett szövetektől. Minél nagyobb a lövedék felülete, annál kedvezőbb ez a felszívódásra. Sokszemű sörétlövés vagy egy szétrobbant löveg nagyobb mérgezési eshetőséget, mint egy egészen kis golyó. Különösen fogékony az agy, a hátgerinc, az izomzat, stb. *Denig* stuttgarti tanár békében folytatott praxisából öt esetet mutatott be, amelyeknél az ólommérgezés a sörét, illetve golyólövést követő néhány hét után lépett csak fel.

Háborús hygiéne a régi zsidóknál. Amint az ó-zsidó szentiratokban az emberi élet összes viszonyai szigorú vallási és hygiénikus alapelvekkel nyertek szabályozást, épp úgy történt ez a háborúval is. Erre vonatkozólag dr. Ratner érdekes tanulmányt tett közzé.

Különös figyelmet fordítottak a tábori hygienára, a tábor példás tisztaságára, a hulladékok és ürülékek gondos eltakarítására, illemhelyeknek a táboron kívül való elhelyezésére, amely intézkedések a modern egészségügyi követelményeknek teljesen megfelelnek. A hadsereg élelmezését illetőleg ellenséges területre való benyomulás esetén meg volt engedve, hogy a katonák a különben tisztatlanságuk miatt tilalmazott dolgokat is élvezzék. A lelki hygienára rendkívül nagy súlyt helyeztek. Háború esetén egy külön főpapot avattak fel, akinek kötelessége volt a néphez kétszer szólni. Ez a főpap a jelenlegi tábori lelkészeink elődjének tekinthető. Feladata volt a népet bátorítani és Istenbe vetett bizalmát táplálni. Ha valaki a hadra kélt seregbe lép, annak nem szabad aggódnia, elcsüggednie, ne gondoljon családjára, feleségére, hanem vesse Istenbe bizalmát, mert mindenki, aki a háború tartama alatt magát haszontalan gondolatokkal epeszt, megszegi az isteni parancsolatot, sőt még a haszontalanul ontott vér is az ő terhére esik számításba, mert aki nem teljes komolysággal és minden erejének felhasználásával gondol a háborúra, az gyilkosnak tekinthető. Aki azonban rettenthetetlen bátorsággal Isten dicsőségére küzd, azt baj nem érheti, háza mindig tiszteletben fog állni. Fajegészségügyi szempontból figyelemre méltó az a bibliai rendelkezés, amelynél fogva az új férjeket a háborúban való részvételből kizárják és a katonai szolgálat alól egy évre felmentik. Ismerték t. i. a háború megtizedelő hatását és így akartak gondoskodni a faj fentartásáról.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

Hadifoglyoknak munkára való kiadása. A honvédelmi m. kir. miniszter 7.598. számú rendeletével megállapította azokat a feltételeket, amelyek mellett hadifoglyokat foglalkoztatni lehet. Megállapítja a rendelet, hogy a közigazgatási hatóságoknak a hadifoglyok kiadása körüli eljárása a politikai, szociálpolitikai és egészségügyi tekintetek elbírálására terjed ki. A rendelet kimondja, hogy szláv nemzetiségűek által lakott területre csak kivételes esetben adnak át foglyokat. Szociálpolitikai tekintetben megköveteli a rendelet, hogy a hatóságok bírálják el, hogy a hadifoglyok kiadása következtében nem áll-e elő a munkapiacra konkurrencia. Egészségügyi tekintetben meg kell állapítani, nincs-e az alkalmaztatás helyén ragályos betegség, történt-e gondoskodás ivóvízről és szennyeltávolításról, biztosítva van-e kellő élelmezés. A hadifoglyok fejéenként és naponként 20, esetleg 30 fillér munkapótlékot kapnak. Ez a munkapótlék azonban a nem katonai munkáknál fölemelhető, ha a hadifoglyok rendes mértéket túllépő munkateljesítményt produkálnak. Ha magános fél kap hadifoglyot, köteles megfelelő és biztos külön elszállásolásról, fekvőhelyekről és takarókról gondoskodni, továbbá őket a saját költségén a szükséges tüzelőanyaggal és a *hazai munkásokkal minden tekintetben egyenlő egészséges és elegendő élelemmel ellátni*. Külön munkálatokért pótlék fejében tea, dohány, főzelék, tészta adható, *szeszes italokat azonban a hadifoglyoknak adni szigorúan tilos*. A hadifoglyok munkája fejében a munkálató minden hadifogly után naponta 6 fillért tartozik a hadügyi igazgatás javára megtéríteni. *Baleset ellen a munkaadó nem köteles a hadifoglyokat biztosítani*, azonban köteles a balesetek alkalmával a hadifoglyoknak orvosi bizonyítványt kiszolgáltatni, hogy az ilyen hadifoglyok hazájukba való visszatérésük után, saját hadügyi igazgatóságuknál ellátási igényeiket érvényesíthessék.

Hadimunkálatokkal foglalkozó munkások védelme. A háború tartama alatt nem egy oly vállalkozó akadt, aki kihasználta az alkalmat és a munkásokat hosszabb időn át foglalkoztatta, anélkül, hogy munkabéruket megfelelően emelte volna. A sok panasz, amely emiatt munkáskörökben felhangzott, a kormányt is cselekvésre bírta, amely egyik hivatalos nyilatkozatában hangoztatja, hogy az illetékes körök maguk is tapasztalták, hogy egyes vállalatok alkalmazottaik egy részét elbocsátották anélkül, hogy erre gazdasági helyzetükből folyólag kényszerítve lettek volna. Ez az eljárás különösen oly vállalatok részéről indokolatlan és elítélendő, amelyek hadirendelések révén üzemüket fokozták vagy legalább is csak kis mértékben redukálták. A hadügyi- és honvédelemügyi miniszterek egyetértésben a kereskedelemügyi miniszterrel, ez okból a jövőben a nagyobb hadirendelések kiadásakor az ajánlkozókat arra is fogják kötelezni, hogy a magánalkalmazottaik létszámát teljes egészében fentartsák s ezek fizetését ne redukálják, mert ellenkező esetben nemcsak a további szállításoktól fognak kizártni, hanem a már kiadott rendelések is vissza fognak vonatni. A honvédelmi m. kir. miniszter egyik budapesti gép- és waggongyárhoz intézett leiratában kötelezte is a vállalatot, hogy a jelenleg fennálló bér-, szolgálati- és munkaviszonyokat egyoldalúan meg ne változtassa s hogy a munkaerő rendkívüli igénybevétele esetén a munkásoknak méltányos bérfelemelést biztosítson.

A tanoncidő nincsen korlátozva. A kereskedelmi miniszter 1914. évi 35.906. harmadfokú véghatározata megállapítja, hogy az ipartörvény a tanidő megállapítását az iparos és a tanonc szülője vagy gyámja között kötött kölcsönös megállapodásnak tartotta fenn és a szerződő felek közt létrejött megállapodás egyedüli törvényes korlátja az, hogy a tanoncidőnek legalább a 15. életévig kell tartania.

A vasárnapi munkaszünet megtartásáért és a záróratörvény intézkedéseinek megtartásáért akciót indítottak a Nótisztviselők Országos Egyesületének meghívása alapján a budapesti magánalkalmazott-egyesületek. A gyűlés előadója panaszolta, hogy a háború kitörése óta a vasárnapi munkaszünetet felfüggesztették, a záróratörvény intézkedéseinek megtartását pedig a hatóság nem ellenőrzi. A nyilvános gyűlés határozati javaslatban követeli a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó, a háború elején kiadott miniszteri rendelet sürgős visszavonását és az üzleti záróráról szóló törvény szigorú megtartásának ellenőrzését. Követelte a nagygyűlés, hogy azok a megállapodások, amelyeket a főnök alkalmazottaival a háborús állapot kitörésekor vagy tartama alatt fizetések redukálása,

munkaidő meghosszabbítása, stb., szóval a szolgálati viszony kikötéseinek megváltoztatása dolgában kötött, a háborús állapot végével önmaguktól megszűnjenek s ismét feléledjenek a régi szolgálati szerződés rendelkezései. A gyűlés foglalkozott még a női kereskedelmi szakoktatás kérdésével is.

Nyomdai munkásnők nyomora. A budapesti árvaszék a nyomdászok szakegyesületét arra figyelmeztette, hogy az utóbbi időben főleg a nyomdai munkásnők prostituálódtak. A nyomdászok egyesületének német hivatalos lapja, a »Gutenberg« az árvaszék figyelmeztetésére megjegyzi, hogy a figyelmeztetés nem segítség. A prostituálódás oka a modern társadalom berendezésében gyökeredzik. Az a körülmény, hogy a prostitúció áldozatait főleg a nyomdai munkásnők köréből veszi, a nyomdai ipar mai viszonyait ismerők előtt érthető. Oka ennek a technikai fejlődés és a háború. A technikai fejlődés lehetővé tette az önműködő berakógép használatát, miáltal sok munkásnő kenyerét veszítette. A háború okozta üzemredukció ugyancsak sok alkalmazottat tett foglalkozás nélkülivé. Csodálható-e, ha az állástalanoknak a nyomor, az éhség kényszerítő tanácsokat ad.

Vasárnapi munkaszünet a bécsi gyógyszerertárakban. Az alsó-ausztriai helytartóság leirator intézett a bécsi gyógyszerész-testülethez a gyógyszerertárak vasárnapi munkaszünete tárgyában. A rendelet a gyógyszerész alkalmazottaknak vasárnapi munkaszünetét a bevonulások következtében beállott nagyfokú hiányokra való tekintettel a hadiállapot tartamára a bécsi nyilvános gyógyszerertárakban oly módon szabályozza, hogy minden gyógyszerertár minden második vasárnap délután egy órától hétfő reggel hét óráig zárva tartandó. A nyitva tartandó gyógyszerertárak névsoráról az orvosokat, kórházakat, betegsegélyző pénztárakat s a vasuti állomásfőnökségeket a városi tanács hivatalosan értesíti. A gyógyszerertár helyiségében szembetűnő hirdetésen közhírré teendő a vasárnapi munkaszünet, s a bezárt gyógyszerertár ajtaján feltűnően megjelölendő, hogy melyik legközelebbi gyógyszerertár van nyitva.

Hadifoglyok foglalkoztatása. Az osztrák hivatalos lap közli azokat a feltételeket, amelyek mellett a katonai hatóságok a vállalkozóknak hadifoglyokat bocsátanak rendelkezésre. A rendelkezés szerint egy munkahelyre általában legalább 200 embert küldenek, ezt a számot azonban le lehet szállítani 30-ra, ha a munkaadó maga vállalja a felelősséget a foglyok megőrzésére és ha kijelenti, hogy a megszökött hadifoglyok kutatásával járó költséget vállalja. A hadifoglyok átengedésére vonatkozó kérelmet a katonai parancsnoksághoz, illetve a hadifogoly-táborparancsnokságokhoz kell intézni. Amennyiben azonban valamely vállalkozó 200-nál több hadifogoly átengedését kéri, a kérelem felett a hadügyminiszter dönt. Hogy a hadifoglyok munkakedvét fokozzák, úgy a katonai, mint az állami nyilvános és magánvállalatoknál a hadifoglyoknak fejenként és naponta 20–30 fillér pótlékot adnak. Nem katonai munkálatoknál a munkaadónak tetszésére van bízva, hogy ezenkívül a foglyoknak mennyi pótlékot ad. Ezek a rendelkezések a katonai felügyelet alatt álló internáltakra is vonatkoznak.

Panaszirodák felállítása. Az osztrák fémmunkások szövetsége memorandumot terjesztett a hadügyminiszter elé, amelyben a hadfelszerelési ipar terén mutatkozó egyes visszás és munkásellenes dolgokra hívta fel a hadügyminiszter figyelmét. A memorandum alapján a hadügyminiszter hozzájárult a szövetségnek ahhoz a javaslatához, hogy panaszirodák állíttassanak fel valamennyi országos fővárosban és nagyobb ipari helyeken, amelyek olyképp szervezendők, hogy egy képviselőt küld ki a hadvezetőség, három képviselőt küldenek a munkáltató szervezetek, hármat pedig a munkásszövetség. A munkáltatók és munkások között felmerülő mindazokat a differenciákat, amelyeket a két fél egymás között békésen elintézni nem tud, a panaszirodák intéznék el. A vitás ügy elintézéséig azonban úgy a munkaadók, mint a munkások kötelesek a meglévő állapotot fentartani.

A járadékosok részvétele az aratási munkákban. A trieri kormányzósági elnök az aratási munkálatok alkalmával felhívta a nyugdíjasokat és járadékosokat az aratási munkálatokban való részvételre és ezen felhívásban megnyugtatja az érdekelteket, hogy a haza érdekében végzett ilyen kisegítő munkából semmiféle következtetést az illetők munkaképességére nem fognak vonni és nem kell félniök a járadékok leszállításától. »Az aratási munkálatok idejében a hazának szüksége van minden munkaerőre, még a nem teljesen kereső- és munkaképes emberek munkaerejére is. Ha mindenki kötelességét megteszi, akkor ellenségeink kiéheztetési tervei a jövőben is semmivé lesznek.«

Háborús drágasági pótlék állami és községi munkásoknak. Németországban az állami és községi üzemek egész sora szükségesnek találta, hogy a rendkívüli drágaságra való tekintettel a munkásoknak drágasági pótlékot engedélyezzen. Így a porosz vasutigazgatás és a württembergi vasutigazgatás. A hamburgi közüzemek munkásai közül a napibérben dolgozók napi 50 pf., a heti-béresek heti 3 márka, a havibéresek havi 12 márka pótlékot kapnak. Drezdában az emelkedő fizetéssel csökkenően állapították meg a pótlékot. A magániparban — különösen a hadsereg részére dolgozó üzemekben — is igen sok helyen sikerült a munkásoknak pótlékot kivívni.

Az otthoni munkások védelme a hadseregszállításoknál. Több ízben megemlékeztünk már arról, hogy a német katonai hatóságok a háború kitörése óta mily súlyt fektetnek arra, hogy a katonai szállítók munkásaikat alacsony bérfizetésekkel ki ne játszák. Legutóbb az otthoni munkások védelméről kapunk hírt. A katonai hatóság kiköti, hogy minél kevesebb közvetítő vegyen részt a szállításban és kimondja, hogy a munkát közvetítő munkásoknak kiadni tilos. A drezdai katonai ruhatár a munkák továbbadását katonai hatóság engedélyétől teszi függővé. Az otthoni munkások védelmére szolgál a darabbéreknek a pontos megállapítása. A katonai hatóság elrendelte azt is, hogy ú. n. egyeztető bizottságok alakuljanak, amelyek hivatva vannak a felmerülő vitás kérdéseket elintézni. A berlini katonai szabóknak az egyeztető bizottságában maga a katonai hatóság is képviselteti magát és ez a bizottság nagyon szép eredménnyel működik. A katonai hatóságok a munkát egyes esetekben kiadták közvetlenül az otthoni munkásoknak is és ilyen esetben mindegyik munkás annyi munkát kapott, amennyit maga és családtagjai el tudtak végezni.

A berlini fémiparosok a háború rokkantjaiért. A berlini fémiparosok »hadi bizottsága« megegyezésre jutott a munkások szervezeteivel a háborúban megsérült munkások elhelyezésére vonatkozólag. A közös együttműködés célja, hogy mindazokat a hadi sérülteket, akik a háború előtt a berlini fémiparban voltak alkalmazva, lehetőleg a régi munkahelyen helyezték el. Ha ez bármely okból nem lehetséges, akkor más hasonló üzemben fogják megkísérelni az elhelyezést. Azokat, akik a régi foglalkozásban nem bírnak tovább dolgozni, segíteni fogják megfelelő — lehetőleg az előbbi foglalkozáshoz hasonló — munkára való betanításra és úgy fogják megfelelő állásba juttatni. A bizottság segítségükre lesz a sérülteknek nemcsak a munkahely elnyerésénél, de abban is, hogy megfelelő fizetésben részesüljenek és hogy a munkaadók a járadékot a munkabérbe ne számítsák be.

Szabadság helyett korai zárás. Berlinben a selyemnagykereskedők elhatározták, hogy a nyári hónapokban az üzleteket naponta délután 2 órakor zárják, hogy ezáltal kárpótolják az alkalmazottakat, akik az idén a rendes évi szabadságot nem vehetik igénybe.

A munkaszerződés megszegése a hadiállapot alatt. Érdekesen világítja meg a katonai igazgatás alatt álló Németország egyes parancsnokainak felfogását a II. hadtest helyettes parancsnokának következő közlése: »Minthogy ipari munkások szerződészegéssel a munkát beszüntették abból a célból, hogy magasabb béreket érjenek el és a munkabeszüntetés által a hadvezetőség által eszközözendő fontos szállítások, valamint a nép ellátása és ruházódása kétségesse lett, az 1851. évi június hó 4-én a hadiállapotokról kelt törvény 4. és 9. §-a alapján a II. hadtest területére a következőleg állapítom meg: 1. Ipari munkások munkát a szerződés egyoldalú megszegésével, a munkaadó kifejezett hozzájárulása nélkül a szerződés lejártáig nem szüntethetik meg, hanem a szerződés lejártáig munkájukat el kell végezniük. 2. Más munkaadó az 1. pont ellen vétő munkásokat nem alkalmazhat. Akik ezen rendelkezés ellen vétének, az idézett törvény 9. §-a alapján egy évig terjedhető fogsággal büntethetők.«

A háború hatása Svájcban. A háború rendkívül hátrányosan befolyásolja Svájcban is a munka- és megélhetési viszonyokat. A fegyveres semlegesség a lakosság nagy részét elvonta a produktív munkától, a kereskedelem megbénulása megdrágította az élettartást. A búza ára ez év februárjában 66 százalékkal volt magasabb a tavalyi árnál. A kenyér ára azonban — a szövetségtanács előrelátó intézkedései folytán — csak 24 százalékkal emelkedett. Az utóbbi időben a tej, hús és egyéb mezőgazdasági termékek árát is felemelték. A szövetség-

tanács most a kenyérmonopolium mellé a húsellátást is monopóliumba vette. A kormány Olaszországból vásárol vágóállatokat s ennek ellenében igásjóságot ad el.

A munkanélküliség Franciaországban is jelentékenyen csökkent a múlt év október hónapja óta. A csökkenést részint a nagyszámú újabb behívások okozták, részint azonban az a körülmény is, hogy a francia ipar is alkalmazkodott a háború szükségleteihez. A nők mindamellett még igen nagy számban vannak munka nélkül, ami a luxusipar teljes pangásának tudható be. Párisban a munkanélküliek száma május elején 158.969 volt az októberi 293.824-gyel szemben. A munka nélkül levő nők száma felével haladja meg a férfiak számát. Páris környékén a munkanélküliek száma háromszor akkora, mint normális időkben. A vidéken egyes helyeken — mint például Havreban, Thiersben, hol a kőgyárak fegyvergyártásra tértek át — kedvezők a munkaviszonyok. Viszont az Aubussan-i szőnyegiparban teljesen szünetel a munka. A »Humanité« szerint egész Franciaországban 1¹/₂ millió munkás van munka nélkül. Ezzel szemben azonban a kőszénbányákban, a kikötői üzemekben s a parti halászatnál munkáshiány van, annyira, hogy egyes bányüzemeket az olasz munkások hazahívása miatt szüneteltetni kellett.

Szociális jóléti intézmények Belgiumban. A német kormányzat azon igyekszik, hogy a Belgiumban meglevő szociális jóléti intézményeket nemcsak fentartsa, hanem lehetőleg fejlessze is. A csecsemő- és tüdőbeteg-gondozást a kormányzó a belga Vörös keresztre akarta bízni. A tartományokban vállalták is az illető fiókok ezt a munkát, a brüsszeli központ azonban passzív rezisztenciát fejtett ki. A központi igazgatást tehát a német Vörös kereszt kiküldöttje vette át s Brüsszelben, a régi csillagvizsgáló épületében berendezték a Dispensaire-Sociale-t. Az intézetnek három osztálya van és pedig anya- és csecsemő-gondozó, tüdőbeteg-gondozó és a munkanélküliekről való gondoskodás. Ez utóbbinak a működése az egész országra kiterjed s főleg arra irányul, hogy az ipari tevékenység fokozatosan megkezdődjék s a munkanélküliek keresethez jussanak.

A sütők éjjeli munkájának eltiltását határozta el a svéd parlament. A határozat felszólítja a kormányt, hogy megfelelő törvényjavaslatot terjesszen az országgyűlés elé. Egy másik határozatban arra hívja fel a parlament a kormányt, hogy tegye vizsgálat tárgyává, miként lehetne rendkívüli — nem egyház jellegű — ünnepek elrendelése útján a munkásoknak rendszeres rövid nyár szünetét biztosítani.

Az angol munkások és a háború. Az angol parlament mindkét háza elfogadta a munició javaslatot s a törvény még az elfogadás napján kihirdetett. Az első héten 46.000 ember jelentkezett »önkéntesen« a municiógyártáshoz. Ezek szakegyesületté tömörültek s 13—20% béremelést kérnek.

Röviddel a javaslat elfogadása előtt a miniszter a munkások egy küldöttségét fogadta, akiknek megígérte, hogy a kormány fontolóra veszi a házbérek mérsékelt összegben való megállapítását azokon a helyen, ahol municiót gyártanak; a kényszer választott bíróságok kompetenciáját korlátozzák azokra a viszályokra, amelyek a munició előállítását vagy szállítását akadályozzák:

minden munkás jogosult lesz az új törvény alapján létesített rendkívüli bíróság előtt szakszervezetének tisztviselőjével képviseltetni magát; a törvényben részletesen lesz körülírva az a rendelkezés, hogy a szakszervezetek alapszabályainak a munka szabadságát korlátozó rendelkezései a háború után újra érvényessé válnak,

s végül a kormány a törvény alapján tett minden intézkedését az alsóház birálata alá bocsátja. A kormánynak tényleg sikerült úgy a szövő- mint a bányáiparban nagyobb harcok kitörését megakadályozni.

A bányamunkások a következő feltételekben egyeztek meg a munkaadókkal: a maximális bérek megszüntettetnek; öt teljesített műszakért hat műszak után fizetendő a munkabér; a napibérben dolgozó munkásoknak 5 shilling napi bér; ezek a feltételek a háború tartamára érvényesek. A bányamunkások különben július 7-én nagy országos gyűlést hívtak össze Londonba, amelyen megvitatják a helyzetet.

Moratórium a lakbérekre Olaszországban. Az olasz kormány a háború kitörése után a városokban moratoriumot rendelt el a házbérekre. Ezenkívül a bevonultak családjainak a házbérét a felére leszállította.

Az olasz szakszervezetek a háborúban. Még a háború kitörése előtt elhatározta a szakszervezeti tanács, hogy a háború káros hatásainak enyhítése céljából mindent el fog követni. Mindenekelőtt figyelmükbe ajánlotta az egyes szövetségeknek, hogy a vezetőségeikben a háború folytán előállott hézagokat azonnal töltsék be. A szervezetek vegyenek részt a segítőbizottságok alakításában, törekedjenek arra, hogy mindenki az őt megillető államsegélyt megkapja, a nem törvényes házasságban élő családtagok is. Az otthonmaradt munkástársak heti vagy havi járulékot fizessenek a hadbavoult munkástársaik családjainak segélyezésére. A munkaadóktól ki kell eszközölni annak ígéretét, hogy a háborúból visszatérőket újból alkalmazni fogják. A szervezetek hadbavonult alkalmazottaiknak lehetőség szerint teljesen folyósítsák fizetéseiket. A szakszervezeti tanács örködni fog azon, hogy az állam mindent megtegyen ami a munkásság nehéz helyzetének javítását célozza.

A háború »isten áldása.« A newyorki »Előre« 1915. április 20. száma közli a wilmingtoni kereskedelmi kamara jelentését. Ebben olvassuk a következőket: »Nem tagadható, hogy a hadiszerrendelések nagyon rossz helyzetből mentették ki Wilmington városát. Mielőtt a rendelkezéseket megkaptuk, a város igen nyomasztó anyagi körülmények között volt. A gyárak és műhelyek nem dolgoztak, vagy csak részben tartották fenn az üzemet és a munkások százai voltak munká nélkül. A háború valósággal isten áldása volt Wilmingtonra nézve sok tekintetben.

SZAKIRODALOM.

A baleseti sérültek munkaképességének megállapításáról. Irta dr. Lévai József sebészfőorvos. Különlenyomat a »Munkásügyi Szemle«-ből.

A baleseti kártalanítási eljárásnak alapja az orvosi vélemény. A pénztári orvosoknak ismerniök kell tehát azokat a módszereket, amelyek a kártalanítást igénylők vizsgálatánál követendők, de azokat az elveket is, amelyek alapján a munkaképességcsökkenés megállapítható. Ezekről tájékoztat megbízhatóan dr. Lévai tanulmánya. E füzet tehát nélkülözhetlen utmutató mindazok számára, akik kártalanítási ügyekkel foglalkoznak. Megrendelhető a »Munkásügyi Szemle« kiadóhivatalában. Ára 1 korona.

A munkásbiztosítás bajai A Budapesti Építőmesterek, Kőműves-, Kőfaragó- és Ács mesterek Ipartestülete által kiadott 1915. évi évkönyvben Edvi-Illés László foglalkozik a munkásbiztosítás bajaival. A tanulmány új javaslatokat nem hoz, hanem felöleli azokat az ismert panaszokat, amelyek a munkásbiztosítás ellen évek óta különböző helyről elhangzottak. Ismerteti a Magyar Építőiparosok Országos Szövetségének, a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének, a Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének, a Budapesti Építőmesterek Szövetségének, a Ipartestületek Országos Szövetségének állásfoglalását. Hangoztatja az iparosságra, különösen pedig az építőiparosságra háruló súlyos terhet. A miniszterelnök és a szakminiszterek által megígért reform sürgősségét hangsúlyozza, mert nem engedhető meg, hogy mialatt a hadsereg leküzdte az ellenséget, idebenn elpusztuljon az államfentartó elem vagy legalább annak egy tekintélyes része. A munkaadói érdekeltség a reformtól nem csupán anyagi érdekének megvédését reméli, hanem attól várja a munkásbiztosítás fejlesztését is. A munkaadói érdekeltség azonban követeli, hogy »a reform vessen gátat a munkásbiztosítással szemben támasztott igényeknek rettenetes és aránytalan, feltartóztatlan fokozódása elé, mert lehetetlen fedezetet találni ezen túlzott igények kielégítésére.« Edvi-Illés tanulmánya külön lenyomatban is megjelent.

Olaszország címmel jelent meg a »Háborús nagyhatalmak« című füzet-sorozat negyedik füzeté. A kis füzetben, — amelyet Olaszország és Albánia kitűnően megrajzolt térképe díszít — dr. Varga Jenő, a kiváló közgazdasági és külpolitikai író ismerteti sok tudással, nagy alaposággal és tömeges adatcsoportosítással a modern Olaszországot. A füzet tartalmából kiemeljük a következő érdekes és tanulságos fejezeteket: Az olasz föld. Az olasz föld multja. Az új Olaszország megalakulása. A mai Olaszország közgazdasága. Olasz demokrácia, — olasz osztályállam. Az olasz munkásság és munkásmozgalom. Az olasz kivándorlás. Az olasz külpolitika. Az olasz haderő és imperializmus. A csinosan kiállított füzet ára 80 fillér, kapható minden könyvkereskedésben.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Táppénz csupán kerületi pénztári orvosok bizonyítványa alapján folyósítható.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. május 27-én kelt 1914. P. 348/4. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosító Hivatal a pénztár fölebbezésének helyt ad.

Megokolás: Igénylő 1912. évi augusztus hó 9. napjával kezdődő és augusztus hó 26. napjával végződő időszakra táppénzsegélyben részesült, majd szolgálatát az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnál, ahol díjnokként volt alkalmazva, újból megkezdte. A szolgálat újbóli megkezdése után nyomban, 1912. évi augusztus hó 27. napján dr. H. D. nevezett pénztár főorvosa, oly értelmű bizonyítványt állított ki, amely szerint M. L.-t megvizsgálta, nála neurasteniát (idegingerlékenységet) állapított meg és két heti időre pihenést javasolt neki.

Igénylő a b—i kerületi munkásbiztosító pénztárhoz 1913. évi január hó 18. napján érkezett kérvényében az előbb említett orvosi bizonyítvány alapján 1912. évi augusztus hó 29. napjától szeptember hó 11-ig terjedt 14 napra táppénzt kért. Ezt az igényt a b—i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága 68.149/1913. S. számú határozatával elutasította és pedig egyrészt azért, mert a táppénz kiutalásának jogos alapjául csak oly orvosi bizonyítványt ismert el, amely a keresetképtelenség tartamát pontosan igazolja, másrészt azért, mert igénylő betegségét utólag jelentette be, aminek folytán igénye az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályai 42. §. b) pontjának jogszünetítő hatálya alá esik.

Az I. bíróság a pénztár igazgatóságának határozatát megváltoztatta és a szóban lévő időre a táppénzt megítélte. Az I. bíróság ítéletét arra alapította, hogy dr. H. D. orvosi véleménye a pénztár szempontjából épp oly szakavatott és megbízható, mintha ezt a kerületi munkásbiztosító pénztár orvosa adta volna, különben is igénylő a szóban lévő időt megelőzően ugyan amiatt a betegség miatt részesült segélyben, mint amelyet dr. H. D. megállapított, végül a bíróság által meghallgatott dr. B. D. orvosszakértő is elfogadhatónak találta, hogy igénylő a pörbeli időben keresetképtelen lehetett. Az I. bíróság mindezek alapján megállapíthatónak találta, hogy igénylő a pörbeli időben keresetképtelen beteg volt. Azt a körülményt, amely szerint igénylő betegségét utólag jelentette be, az I. bíróság igénylő hátrányára figyelembe vehetőnek nem találta és pedig azért, mert vidéki tartózkodás engedélyezése esetén a pénztár előre szokta kiadni a táppénzutasítványt, anélkül, hogy a tag tényleges vidéki tartózkodását ellenőriztetné; az állítása szerint vidéken tartózkodott igénylő táppénzigényét tehát az I. bíróság az utólagos bejelentés okából megtagadhatónak nem találta.

A pénztár felebbezésében főtartja a táppénzigény elutasítására irányuló kérelmét. A felebbviteli bíróság a kérelemnek helyt adott és az I. bíróság ítéletének megváltoztatásával az igényt elutasította és pedig abból az okból, mert az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályai 42. §. b) pontjának jogszünetítő hatálya alá esik. Igénylő ugyanis betegségét utólag és pedig több mint négy hónapi késedelemmel jelentette be, amikor a pénztár közegei, illetőleg orvosa már nem ellenőrizhették. A felebbviteli bíróság a betegség kellő bejelentésének nem fogadhatta el azt a körülményt, amely szerint igénylő az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár főorvosával magát megvizsgáltatta.

A betegségi segélyeket ugyanis az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-ának utolsó bekezdése értelmében az Országos Pénztár helyi szervei szolgáltatják ki. Ebből pedig következik, hogy az előbb idézett alapszabálybeli rendelkezésben említett pénztár alatt a betegségi segélyek kiszolgáltatására jogkörrel felruházott kerületi munkásbiztosító (és vállalati és magánegyesületi betegsegélyző) pénztárakat,

pénztári orvos alatt pedig az itt felsorolt pénztárak valamelyikének orvosát kell érteni. Magának az Országos Pénztárnak ellenben nem lévén törvényes hatásköre egyes betegségi biztosítási segélyezések tárgyában való intézkedésre, ennek a pénztárnak orvosa sem állíthat ki ebben a minőségben a kerületi munkásbiztosító pénztárak valamelyikénél segélyezési jogigény alapjául szolgáló bizonyítványt. Ebből az álláspontból következik, hogy az I. bíróság ítéletének megokolásában felhozott és a szóbanlévő főorvos szakavatottságára vonatkozó megjegyzésnek a pör eldöntésére kiható jelentősége nincs, valamint az igény utólagos bejelentéséhez fűződő jogkövetkezményekkel szemben nincs döntő jelentősége az I. bíróság által bizonyítottként elfogadott annak a ténynek sem, amely szerint igénylő a pörbeli időben keresetképtelen volt.

Mely napibérosztály veendő figyelembe a temetkezési segély megállapításánál?

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1915. május 6-án kelt, 1914. Bet. III. 135/7. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság a b—i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának határozatát özvegy S. J.-né igénylő felebbezése alapján felülbírálván, azzal az igénnyel, hogy férje, néhai S. J. 1913. augusztus 9-től 1913. november 13-ig történt segélyezéséből és 1913. november hó 17-iki elhalálozásából folyóan a IV. és VIII. napibérosztályok szerinti táppénz és temetkezés közötti különbözet utaltassék ki részére, elutasítja.

A b—i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága a kérelmet elutasította. Az igénylő felebbezése folytán a választott bíróság az ügyet tárgyalván, a támasztott igényt alaptalannak találta és mint ilyen elutasította. A betegségi segélyre ugyanis a pénztári tagság nyújt a biztosítottaknak jogalapot, ezt a tagságot pedig a tényleges munkaviszony teremti meg és amennyiben a segélyezés az illető tagnak keresménye összegéhez igazodik, szükségképen mindig az a keresmény kell hogy mértékadó legyen, amelyet a pénztári tag a tagságát megállapító tényleges munkaviszonyban elért. Minthogy pedig S. J. az 1913. augusztus 9-én történt megbetegedése idején olyan munkaviszony alapján volt a pénztárnak tagja, amely viszonyban naponkénti 4 koronát meg nem haladó keresményre tett szert és minthogy elhalálozásáig ennél magasabb jövedelmet nyújtó munkaviszonyba nem lépett volt: a keresetképtelenséggel járó betegség tartamára neki kiszolgáltatandó táppénzösszeget éppen úgy, mint halála után a temetkezési segélyt, csakis ezen legutolsó munkaviszonyban elért keresménye összegéhez viszonyított összegben követelheti és merőben közömbös az, hogy ezen legutolsó munkaviszonyt megelőzően ugyanannál vagy más munkaadónál, ugyanilyen vagy egyéb foglalkozási körben, milyen keresménye volt.

Bujakórban történő állami kórházi ápolás esetén nem jár táppénz.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. április 23-án kelt 1914. P. 588/4. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a b—i kerületi munkásbiztosító pénztár felebbezésének helyt adva, az első bíróság ítéletét abban a részében, amelyben igénylőt a kórházi ápolási költségek megtérítése iránt támasztott igénnyel elutasítja, helybenhagyja, abban a részében pedig, amelyben igénylőnek 34 napi kórházi ápolás tartamára az V. napibérosztály szerinti táppénzt megítélte, megváltoztatja — és igénylőt e részben támasztott keresetével is elutasítja.

Megokolás: A táppénz iránt támasztott igényt el kellett utasítani azért, mert az ítélező tanács fölfogása szerint a bujakórban és általában az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-ában felsorolt mindazon betegségekben szenvedő és kórházban ápolott pénztári tagok, kik után a kórházi ápolási költségek az idézett törvényszakasz értelmében az államkincstárt terhelik, a kórházi ápolás tartamára az Országos Pénztártól, illetőleg helyi szerveitől táppénzt nem igényelhetnek.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 206. §-a ugyanis az e törvényben foglalt határozmányok mellett az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-ának rendelkezéseit e törvény hatályának területére továbbra is érvényben tartotta. Az 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-a 5. pontja szerint a kórházban ápolott bujakóros szegény betegek ápolási és szál-

lítási költségei még akkor is az államkincstárt terhelik, ha azok betegpénztári tagok, mint amilyen igénylő is volt, azt a törvény erején nyugvó kórházi ápolást, amely őket az 1907. évi XIX. t.-c. 50. illetőleg 58. §-a alapján egyéb betegségek után is megilleti, bujakór esetén ugyancsak az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezése alapján nem a pénztár, hanem az államkincstár terhére kapják. Maga a kórházi ápolás azonban, mert szintén törvénnyel kikényszerített jog természete szerint semmiben sem különbözik attól, amit az idézett 1898. évi XXI. t.-c. 9. §-a alá nem tartozó betegség esetén a pénztár a saját terhére nyújt tagjainak és a tagsági járulék fizetése az idézett §. alá tartozó betegeket a pénztárral szemben nem jogosíthatja többre, mint egyéb betegeket. Minthogy pedig az 1907. évi XIX. t.-c. 58. §-a szerint a kórházi ápolás az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-a 1-5. pontjaiban megállapított segélyeket helyettesít, amint alig juthatna valakinek eszébe az, hogy a pénztártól a bujakóros kórházi ápolása esetén a kórházi ápolásnak szintén alkatelemét képező orvosi és gyógyszerköltség (1907. évi XIX. törvénycikk 1., 2. pont) ellenértékét megítélje, illetőleg az erre nézve emelt igényt elismerje, épen olyan kevéssé lehet szó arról, hogy ily esetben a kórházi ápolásnak szintén alkatelemét képező ellátás ellenértéke, vagyis a táppénz megítélhető legyen.

A családtagok munkaviszonya.

Az ausztriai közigazgatási bíróság 1914. évi június hó 16-án kelt 6.502. számú határozata.

Határozat: A közigazgatási bíróság a panasznak nem ad helyt.

Indokolás: A. M. asztalosmesternek atyja a műhelyben segédmunkálatokkal volt foglalkoztatva, ezért fia és többi gyermekei eltartották. Megbetegedés folytán az atya a h—i általános kórházba került. A kórházi ápolási költségeket a kórház vezetősége a pénztártól kérte, amelynél A. M. biztosítandó lett volna, de nem biztosított, mert A. M. nem is gondolt arra, hogy atyja a pénztárnál biztosítandó. Az ítélkező bíróság nem osztja a pénztár azon álláspontját, hogy itt munkaviszonyról nem lehet szó. A betegségi biztosítási kötelezettség a Krankenversicherungsgesetz 1. §-a szerint kiterjed a munkásként alkalmazott családtagokra is, tekintet nélkül arra, hogy vajon kapnak-e pénzbeli bért, vagy sem, amennyiben a munkában való foglalkozással létfenntartásukat akár természetben is, megszerzik. A. M. azon állítása, hogy atyja munkaképtelen volt, midőn hozzájött és csak könnyebb munkákra volt alkalmazható, nem változtat azon a tényen, hogy atyja a fiu műhelyében tényleg munkát teljesített, ami az üzem érdekében állott. Formális munkaszerződésre nincs szükség.

A birodalmi gyermekágyi segély a háború kitörése előtt hadbavonultak feleségeinek jár.

A Reichsamt des Innern 1915. március 9-én kelt II. 1330. számú határozata.

A pénztár arra nézve intéz kérdést, hogy azon hadbavonultaknak, akik 1913. ősze óta katonai szolgálatot teljesítenek és 1914. év augusztus havában vonultak hadba, feleségei igényt tarthatnak-e a gyermekágyi segélyre. A birodalmi hivatal az illetékes fórumok döntésének fentartásával a következőkben fejt ki álláspontját. A döntés attól függ, hogy az 1914. év december hó 30-iki rendeletben foglalt szavak: »e szolgálatban« (in diesem Dienste) vonatkoztatandók-e ugyanazon bekezdésben említett »in diesem Kriege Reichs-, Kriegs-, Sanitäts- oder ähnliche Dienste leisten« kifejezésekre, vagy pedig korlátozható-e a vonatkozás »hadí, egészségügyi, vagy más hasonló szolgálatokra«, tehát olyan szolgálatokra, amelyek a birodalomnak általában, tehát a hadiszolgálat előtt is teljesítettek. Az »ähnliche Dienste« kifejezés alatt lehetne érteni a békében teljesített katonai szolgálatot. Azon jóakarató intenciókra való tekintettel, amelyeken a birodalmi gyermekágyi segély egész intézménye alapszik, nem tartom ezen második enyhébb magyarázatot kizártnak. Ezen magyarázat mellett a Reichsversicherungsordnung 313. §-a értelmében említett »megelőző év« olyan személyeknél, akik a háborút megelőzőleg is katonai szolgálatot teljesítettek, vagy egyébként katonai szolgálati viszonyban állottak, a katonai szolgálatba való belépési idejüktől visszamenőleg volna számítandó.

Az otthoni munkások az 1914. augusztus 4-iki törvény szerint nem lehetnek önként tovább fizetők.

A teltoni biztosítási hivatal elnökének 1915. március 3-án kelt V. I. 368. számú ítélete.

Ítélet: A jogorvoslatnak hely nem adatik.

Indokolás: P. asszony az 1914. augusztus 4-iki kivételes törvény alapján 1914. augusztus 4-ével kivált az a-i Allgemeine Ortskrankenkasse-ból, amelyhez mint otthoni munkás tartozott. Az Ortskrankenkassa elutasította azon előterjesztését, hogy a Reichsversicherungsordnung 313. §-a értelmében önként továbbfizető tag lehessen. Az e határozat ellen benyújtott felebbezés legfőképen azzal indokoltatik, hogy P. 1914. augusztus 4-én kelt törvény alapján kivált ugyan a biztosítási kötelezettség alá eső foglalkozásból (kimondatott ugyanis, hogy a foglalkozás nem biztosításra kötelezett); nem azonban foglalkozásából, amelynek alapján annak idején tagságát az Ortskrankenkasse-nál megszerezte.

P. asszonynak tehát épp úgy joga van az önkéntes tovább biztosításra, mint a Reichsversicherungsordnung 165. §-ában felsorolt személyeknek, ha évi keresete a 2.500 márkát (a biztosítási kötelezettség határát) felülhaladja, vagy pedig olyan személyeknek, akik a Reichsversicherungsordnung 169. §-a szerint a biztosítási kötelezettség alá nem esnek. A hivatal elnöke ezt a felfogást nem tette magáévá. P. asszony önkéntes tovább biztosítása ugyanis a Reichsversicherungsordnung 466. §-ának kifejezett rendelkezésén alapszik és így nem alkalmazható per analogiam a Reichsversicherungsordnung 165. vagy 169. §-a. A 466. §-t azonban az 1914. évi augusztus 4-i törvény hatályon kívül helyezte, tehát nincs meg a törvényes bázis az önkéntes tovább biztosításra. Általános megfontolások is, mint ezt a Gross-Berlin-i felső munkásbiztosítási hivatal hasonló esetben hozott határozatával kifejtette, indokolják ezen álláspont helyességét, mert hiszen az 1914. augusztus 4-i törvény intenciója volna kijátszva azzal, ha az otthoni munkások tovább biztosítása lehetséges volna. E törvény azonban ép azért szüntette meg az otthoni munkások biztosítási kötelezettségét, hogy a pénztárak szolgáltató képességét biztosítsa. Hogyha azonban az önkéntes tovább biztosítás lehetséges volna, nemcsak hogy nem eretnék el a törvény célja, hanem a pénztár még súlyosabb helyzetbe kerülne, mert hiszen főleg beteg személyek folytatnák a tagságot, az egészségesek pedig a járulékok magassága folytán a tovább biztosítástól eltekintenének.

A háború előtt önállóak, de háború alatt biztosítási kötelezettség alá esők biztosítási kötelezettsége.

A birodalmi biztosítási hivatal 1915. évi május 18-án II. 1.970/15. számú határozata.

Határozat: A hivatal a jogorvoslatnak helyt ad.

Indokolás: R., és H. önálló kereskedők voltak, minthogy azonban a háború által teremtett viszonyok mellett üzletükből kielégítő keresetet nem szerezhettek, 3⁵⁰ M. napidíj mellett a s-i kórházban vállaltak munkát, mint irodai alkalmazottak. M. város biztosítási hivatala nem állapította meg ezen két egyén biztosítási kötelezettségét, mert a Reichsversicherungsordnung 1.232. §-ának megfelelő ideiglenes szolgálatteljesítésnek tekintette munkájukat. E határozat ellen jogorvoslattal éltek és javasolták, hogy az ügy elvi jelentősége miatt a birodalmi biztosítási hivatal elé terjesztessék. A felsőbiztosítási hivatal a javaslatnak meg is felelt a maga részéről, a nevezettek biztosítási kötelezettségét fenforgónak látta.

A birodalmi biztosítási hivatal a jogorvoslatot szintén indokoltnak látta. R. és H. foglalkozásukat nem abban a tudatban vállalták ugyan, hogy magukat állandóan annak szentelik. Üzleti tevékenységüket újból meg akarják kezdeni, illetve teljes mérvben folytatni, mihelyt a háború ezt lehetővé teszi. Az, hogy meddig tart a jelenlegi állapot, a háború tartamától függ. Ez azonban bizonytalan és 1914 szeptemberében, amikor nevezettek foglalkozásukat vállalták, még kevésbé volt előrelátható. Ha a biztosítási hivatal az alkalmi foglalkozás lényeges kellekét abban látja, hogy az alkalmazottak a bér munkát csupán az akkori viszonyokra való tekintettel végzik és nem azzal a szándékkal, hogy állandóan ezen munkát végezzék, nem veszi figyelembe azt, hogy a biztosítás terén nem annyira az érdekelték akarata, mint inkább a viszonyok tényleges alakulása irányadó. Ezenfelül nagyon nehezen volna megállapítható, mikor határozza el valaki azt, hogy

munkáját állandóan kívánja végezni. Ellentétes volna ez a megítélés a birodalmi biztosítás kényszerbiztosítási jellegével. A háború oly gazdasági változásokat és megrendüléseket okoz, amelyek horderejét az egyesekre nézve senkisémm láthatja előre. A birodalmi biztosítási hivatal R. és H. munkáját ezek szerint biztosítási kötelezettség alá tartozónak látja.

A hadbavonultak táppénze.

A stuttgarti felső biztosítási hivatal 1915. március 19-iki határozata.

Határozat: A felebbezés elutasítatik.

Indokolás: A felső biztosítási hivatal megállapítja, hogy Sch.-ra nézve fennforognak a törvényes előfeltételek a Reichsversicherungsordnung 214. §-a alapján arra, hogy a pénztárnak szolgáltatásait igénybevehesse, mert megbetegedése a pénztári kötelező tagságból való kilépéstől számított három héten belüli időre esik. Igaz, hogy a törvény még azon további előfeltételt is fűzi a segélyek további folyósításához, hogy a tagságból való kilépés keresethiány miatt történjék. Kérdés az, hogy Sch. belépése a hadseregbe a munkanélküliség állapotába való helyezkedést jelenti-e? A felső biztosítási hivatal erre a kérdésre igenlőleg válaszolt és osztva ebben a tekintetben több felső közigazgatási bíróság határozatát, amelyek azt állapítják meg, hogy a hadiszolgálat ellátása nem tekinthető kereseti tevékenységnek. A munkanélküliség fennforgását kizáró kereseti tevékenység alatt a hivatal csak szabad, a létfenntartás biztosítása céljából és szándékával választott és folytatott tevékenységet érthet, nem érthet ezalatt kényszerű tevékenységet, minő a hadiszolgálat, amelynél a szolgálatot teljesítők lényeges törekvése nem a bér és ellátás, hanem kötelelességeik teljesítése.

MUNKAVISZONY.

Háborúval kapcsolatos elbocsátás.

I.

A müncheni kereskedelmi bíróság 1914. szept. 12-én hozott ítélete.

Ítélet: A bíróság a panasznak helyt ad.

Indokolás: Panaszos 1914. április 4-én alkalmaztatott panaszolt cégnél, mint üzletszerző utazó ügynök havi 180 márka fizetéssel, továbbá 3% jutalék, és 6 márka napi átalánnyal, ha Münchenből távol van és a fölmerült költségek visszatérítésével. Július 30-án panaszolt cég augusztus 31-iki hatálylyal a szolgálatot felmondta és további szolgálatait nem kívánva, elbocsátotta. Panaszos augusztusi fizetését követeli. Panaszolt kéri az igény elutasítását, mert panaszosnak aug. 1-én a háborús állapot miatt, amely lehetetlenné tette az üzletszerzést és utaztatást, azt parancsolta, hogy a szerelő munkáknál az ellenőrzést vállalja, amit panaszos megtenni vonakodott.

A peres felek, valamint a tanúk kihallgatásával megállapítást nyert, hogy a panaszolt cég panaszosnak augusztus elején kijelentette, hogy a háború következtében utazási működéséről többé szó sem lehet és így tehát további szolgáltatára nem reflektálnak.

Panaszoltnak azon állítása, hogy panaszost felszólította, hogy az utazás helyett a szerelési munkák ellenőrzését vegye át, jogilag semmi hatálylyal nem bír, mert panaszos csakis mint utazó alkalmaztatott és így jogosan utasíthatta vissza ezt a szolgálatot; különben panaszoltnak ezen állítása a tanúk által nem is nyert beigazolást.

Csak arról lehet tehát szó, vajjon a háború kitörése feljogosította-e panaszoltat arra, hogy panaszos alkalmazottját elbocsáthassa anélkül, hogy neki a felmondási időre járó fizetését kiutalja.

Ilyen jog csak a Handelsgesetzbuch 70. és 72. §§. rendelkezésein alapulhatna. E rendelkezések szerint ugyanis a szolgálati viszony felmondási idő betartása nélkül megszüntethető, ha alapos ok forog fenn.

A bíróság nézete szerint a háború csak kivételes esetben ad ily azonnali elbocsátásra alapot, így pl., ha az egyedüli üzemtulajdonos hadbavonult és nincs lehetőség arra, hogy valaki őt az üzemvezetésben helyettesíthesse és így külső okokból, subjektív mérlegelés nélkül áll be az üzleti működés megszüntetése; vagy pedig ellenséges betörés folytán, mikor külső kényszer akadályozza meg az üzem további folytatását.

Általában pedig áll az az elv, hogy az üzem csak az üzemtulajdonos kockázatával szüntethető meg; egyedül az üzemtulajdonos felel tehát a rossz konjunktúra következményeiért és azért, ha saját elhatározásából az üzletet beszünteti. Éppúgy, ahogy az üzlet rendkívüli körülmények folytán beállott hirtelen fellendülésének előnyeit egyedül élvezi és jogilag csak magának igényelheti, köteles az üzlet rosszul menésének hátrányait is egyedül viselni.

Az alkalmazott hirtelen elbocsátására való jog háborus időben azt jelentené, hogy az üzlettulajdonos az üzlettel járó kockázat egy részét az alkalmazottra háríthatja, ami pedig a »főnök« és »üzleti segéd« fogalmakkal nem egyeztethető össze. Tehát az üzemek redukálása vagy megszüntetése, ami a várható nyereség magasságának mérlegelésén alapul, nem igazolhatja a rögtöni elbocsátást. Ugyanez a gazdasági szempont indította a törvényhozót, hogy még a csődnyitás esetén, akár vétkes, akár nem vétkes a csőd, az alkalmazottak felmondás nélküli elbocsátása nem jogos, hanem kifejezetten kimondatik, hogy a szolgálati viszony csak a rendes, illetve törvényes felmondási idő betartásával szüntethető meg. (A csődtörvény 22. §-a.) Ez alapelveket szem előtt tartva, nem volt panaszoltnak elbocsátásra joga — bár alaposan — tartott attól, hogy az üzletszerzési működés nem fog kellő eredménnyel jární. Ilyen esetekben a főnöknek csak a rendes felmondás útja marad nyitva.

II.

A lipcsei kereskedelmi bíróság 1914. szeptember hó 5-én hozott ítélete.

Ítélet: A panaszolt a fizetés további kiszolgáltatására köteleztetik.

Indokolás: Nem vitás, hogy a panaszolt panaszosnak f. é. augusztus 7-én kijelentette, miszerint a Diesel motorokhoz szükséges parafinolaj zárolása elrendeltetett és ezért a szükségessé vált üzembeszünetetés miatt és mert panaszos működése teljesen kilátástalan, mint üzletszerző butorkelengyékben, határozatlan időre (néhány hétre) fizetés nélkül (és ennek folytán a lehetőség nélkül, hogy üzletek után jutalékot szerezzen) munkáját hagyja abba. Kézen fekvő dolog, hogy erre a H. G. B. 70. §. 1. §-a szerint csak akkor volt jogosult, ha az általa fölhozott körülmények ezen törvény határozmányai szerinti elbocsátásra alapot adó fontos ok megállapítására alkalmasak lettek volna.

Vajjon forog-e fönn a törvény értelmében ilyen fontos ok, az aszerint ítélandó meg, hogy a panaszolt eljárása összeegyeztethető-e a Treu und Glaube elveivel, a forgalmi szokásokkal.

A bírák előtt pedig köztudomású és — a két főnök és két kereskedő segéd — egyhangulag azon meggyőződésben vannak, hogy a lipcsei kereskedővilág másként járt el, mint a panaszolt cég. Ismeretes a bíróság előtt, hogy a kereskedői világ túlnyomó többségében a belügyminiszteri leiratnak megfelelőleg jár el, amely leirat a következőleg hangzik:

»Kereskedői körökben attól tartanak, hogy a háborús veszedelem elején a kereskedelemnél és iparnál észlelt nyugtalanság, amely eddig már sok cégtulajdonost arra indított, hogy alkalmazottainak fölmondjon, legközelebb még nagyobb mértékben, az évnegyed végére pedig tömeges fölmondásokhoz fog vezetni. A kereskedő segédek jövőjükért okkal aggódnak. A minisztérium reméli, hogy a kezdetben itt-ott felmerült aggodalom, hogy a háború Németország gazdasági életét egészen vagy nagy terjedelemben aláaknázza, már szünni kezd. A például szolgáló higgadsággal és világos előrelátással keresztül vitt katonai mozgósítás valamennyi üzleti kört a gazdasági élet jövőjébe vetett bizalommal töltötte el. Ha már a vasúti forgalom nagyobb mérvben rendbe jön, sok kereskedői és iparüzem számíthat kielégítő foglalkoztatásra és forgalomra. A minisztérium azért ajánlja a kereskedőknek és iparosoknak, hogy alkalmazottaikat lehetőleg, habár megcsökkent munkaidő és fizetéssel, tovább foglalkoztassák, nehogy a segédek nagy tömege szükségét szenvedjen, ami azután a közgazdasági helyzetet még rosszabbá tenné«.

A porosz kereskedelmi és ipar minisztérium rendelete, amely 1914. augusztus 2-án kelt az (Minist. Bl. d. Handels und Gew. Min. 14. évf. 425. oldal) »alkalmazottak és munkások tovább foglalkoztatásáról a mozgósítás után« címmel, szintén figyelmet érdemel. E rendeletből a következő passzust említjük:

»hogy a nemzeti érdek a jelen körülmények között különös mérvben kívánja, hogy munkások és alkalmazottak elbocsátása a mozgósítás utáni első hetekben lehetőleg mellőztessék és hogy a kereskedelem és ipar kipróbált hazafiságától várja, hogy a munkaadók mindent, amit tehetnek, el fognak követni,

hogy súlyos személyes áldozatokkal is lehetővé tegyék a munkások és alkalmazottak továbbfoglalkoztatását. Kéri a kereskedői képviselőket, hogy minden rendelkezésükre álló eszközzel odahassanak, hogy a jelzett cél mindenütt elérjék».

Panaszolt elismeri, hogy panaszost esetleg üzemének más ágában foglalkoztathatta volna.

Mindezeknél fogva megállapítható, hogy panaszolt az ítéelő bíróság véleménye szerint augusztus 7-iki nyilatkozatával, amely szerint panaszostól működésének beszüntetését bizonytalan időre (néhány hétre) fizetés nélkül kategorice megkövetelte, jogtalanul járt el.

Ha tehát ezen fölfogás szerint a felmondás nélküli elbocsátásra elég fontos ok nem forgott fönn, panaszos igénye, teljesen jogos és így olybá vétetik, mintha igényét azonnal bejelentette volna. Ép oly kevésbé érdemel figyelmet panaszolt kifogása, amely szerint panaszos dicsekedett volna, hogy elegendő pénze van arra, hogy hosszabb szabadságot vehessen fizetés nélkül.

Mert a szabadság elvitázhatatlanul határozatlan időre adatott és így nagyon helyes volt, hogy panaszos, mint sok más ezer alkalmazott, akik szabadságon voltak, a háború kitörése idején szabadságát megszakította, hogy családjához és hivatásos kötelességeihez visszatérjen.

III.

A jenai kereskedelmi bíróság 1914. évi augusztus hó 21-én hozott ítélete.

Ítélet: A bíróság a panaszt elutasítja.

Indokolás: Panaszos panaszolt cégnél, amely métermértékek és mérőrudak gyártásával foglalkozott, mint kereskedősegéd havi 135 márka fizetéssel volt alkalmazva. A háború kitörése folytán a cég neki 1914. évi augusztus hó 7-én felmondási idő betartása nélkül felmondott, mert a háború folytán a gyártáshoz föltétlen szükséges anyagok (benzin) zár alá vétetett és ennek folytán az üzemet meg kellett szüntetni. Panaszos augusztusi és szeptemberi fizetését, összesen 243 márkát követel.

A bíróság fölfogása szerint abból kell kiindulni, hogy a háború kitörése elvben nem képez fontos okot a felmondás nélküli elbocsátására, a H. G. B. 70. §-a szerint. Az üzlet jövedelmezőségének nagymérvű rosszabbodása sem jogosítja föl az üzem tulajdonosát arra, hogy alkalmazottjait a szerződés szerű, vagy törvényes fölmondási idő be nem tartásával elbocsássa. Mégis a bíróságnak ezen speciális esetben az általános elvi fölfogástól eltérő ítéletet kellett hozni, mert a bizonyítási eljárás azt állapította meg, hogy panaszolt cég a gyártáshoz föltétlen szükséges benzinkészletek rekvirálása által *objective* nem volt már többé képes az üzemet tovább fentartani. A benzinre a gyártás kezdő műveleteinél volt szükség, pótcikk nem állt rendelkezésre és egyes részeknek raktárra való gyártása, tekintettel az erre szükséges szárító-helyiségek hiányára különös tekintettel, az ilyen hatalmas tömegekben tényleg előállított alkatrészeket és az egyes osztályok munkái egybekapcsolásának szükségességét, egyáltalában ki volt zárva. Panaszolt cég tehát kénytelen volt az üzemet beszüntetni. Ezen helyzeténél fogva nem lehetett a cégtől kívánni, hogy a szolgálati szerződéseket fentartsa, amint másrészt az alkalmazottaknak lehetetlen volt kötelezettségeit a munka teljesítése tekintetében teljesíteni.

HUNGÁRIA

**ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

BUDAPEST, VII., Károly-körút 3.

Részvénytőke: 6,000.000 korona

**KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-
iég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM**

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVÁRI JÓZSEF.

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA CÉG „KARTOTHEK” OSZTÁLYA

(Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Munkásbetegségélyező- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója, felhívja az összes *Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak*, nemkülönb *Egyesületek és Testületek* figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére **kitűnően** bevált „KARTOTHEK”-rendszerére. Bővebb felvilágosításokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK”-rendszerünket az érdeklődőknek helyszínen **vételkötelezettség nélkül** bemutatjuk.

A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg *kénes források*, iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**
Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás szénsavval telített ásványvíze hasznosítal ÉTVÁGYZAVAROK-NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZSÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. Hathatós szomjcsillapító. — Óvszer fertőző betegségek ellen.
SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Fényes a

„Tauril” pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTÁURIL.

TELEFON : 99—02.

Az olasz háború térképe

gyönyörű rendkívül pontos kivitelben jelent meg a »Népszava« könyvkereskedés kiadásában. A kitűnő, öt színben elkészített háborús térkép felöleli egy teljes íven egész Olaszország, Tirol, Karinthia, Svájc, délkeleti Franciaország, az egész olasz, dalmát, albán tengerpart hegy- és vízrajzi képét, az összes vasuti és utvonallakkal, városokkal és erődítésekkel. A pontos és gyönyörű kivitel mellett a térkép rendkívül olcsó, ára 1 korona. Kapható minden könyvkereskedésben.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER :: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Miniszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Táviráda Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetőseinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzintézeteknek és magán cégeknek.

ASKLÉPIOS

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképviselője. Dessauer rendszerű Reform Röntgenkészülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális Röntgen-lemezek, mindennemű Röntgen-csővek. Az Orsz. Munkásbetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37-04. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT, TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ- GÉPEKET, legujabb és legjobban bevált □ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és motor-pneumatik kocsikerék-gummi

Vezérképviselőlet és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummyanyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

Bekötési Táblák a „Munkásügyi Szemle”
1910—1914-ik évfolyama részére
2 koronáért megrendelhetők a kiadóhivatalban V., Falk
Miksa-utca 5. sz.

Marta-Automobilok A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RESZVÉNYTÁRSASÁG. ARAD.

Központi iroda:
BUDAPEST
X. ker., Kerepesi-ut 17 szám.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-, BUDAPEST, IV.
kötőszer- és vil- Kossuth Lajos-
lanygép-gyártók. utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyző egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; műlábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányait és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

FANGO

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battaglai vulkanikus radio-
activ iszappal való *részle-
ges göngyölés*. Csúz, kösz-
vény, idegzsábák, sebészeti
utóbántalmak és izzadmá-
nyok (hasüri) eseteiben gyors
és radikális eredmény.

Ajánlják orvosaink
legkiválóbbjai.

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak
figyelmébe ajánlja az Ország-
gos Pénztár 1909. okt. 28-án
megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSÓ DR.

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat”

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.
Telefon 61—98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehely-
mentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb
megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.
Telefon 159—60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. —
Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvál-
latok, éttermek, Clubok részére.

„TUBERIN”

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermeknek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2*50 kor. — Egyleteknek 1*60 kor.

FŐRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, IV. KERÜLET, VÁCZI-UTCZA 1. SZÁM.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtokéleteseb
TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGESZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki keres-
kedésben.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és izletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar sza-
lámi a legtisztább kezelés mellett első rendű
sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-
féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van
ellátva, melyen mint a felvágott
a gyár védjegye állapottban való
látható, a mire bevásárlásnál
úgy a rudakban, ügyeljünk.

Herz Ármint Fiai szalámigyára Budapest.

Nyáralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtlenítsé lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40—49.

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-,
telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLEGESSÉGEK
nagy raktára

Budapest VI., Király-utca 18.

Telefon 52—99.

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.

Az Országos Munkásbetegszegélyező és
Balesetbiztosító Pénztár szerződéses szál-
lítója

SZÁLLÍT: orvosi műszereket,
kötszereket és az
összes betegápo-
lási cikket.

Dr. Verkauf Leó:

Die Socialversicherung als Organisationsproblem

Ein Votum
zur österreichischen Regierungsvorlage.

Bolti ára 7 korona.

Megrendelhető
a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld

az igazgatóság.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-udvar)

Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

SCHOTTOLA ERNŐ

BUDAPEST, Vilmos császár-út 53,
és 13 (Andrássy-út sarkán)

Kötszerek. Műszerek. Betegápolási cikkek. Gyógyászati segéd-
eszközök.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

KÖSZENBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefonszám: 34-61. és 34-51. PESTEN (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker.,
Király-utca 67. sz.

Keramit kocsit-kövek :: ::
Keramitlapok :: :: ::
Keramit-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: ::

Fayence porcellán lemezek ::
Porcellán szigetelők :: :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.
Árjegyzék díjmentesen.

Árjegyzék díjmentesen.

SEGÍTSÉG

Fájós lábuak és ludtaluak részére a szabadalmazott

ludtalu pfűző

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Déli Vasu. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

Székelly és Tsa

viselése, jósága szakorvosoktól elismerve, mert a lábat tetszés szerint fűzi össze. Ismertetőt ingyen küld
ortopéd-cipő készítő. :: Budapest, Múzeum-körút 9.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrenten)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapesten, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Ullői-út 2-4. sz

Bejárat az Ullői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1912-ik év végén a 406 millió koronát ::
biztosítások összege a meghaladta.
A díjtartalékok összege: 120,416.453 K 94 f.

(a viszontbiztosítások 886,499 K 14 1-nyl tartaléka nélkül)
eddiggi kifizetések a biztosítottaknak

132,158.363 K 05 f.

BIENENSTOK VILMOS

ruggyantabélyegző gyár és vésnöki műintézet

Az összes Ker. Pénztárak szállítója.

Gummi- és rézbélyegzők, számozó-gépek, festékpárnák és mindennemű e szakmába vágó czikkek jutányos árban a legrövidebb idő alatt szállítanak.

Füzület csak

BUDAPEST, VII., Rákóczi-út 64. sz.

Telefon 53-77.

*bácsi! néni! ide figyelj
palma kaucsuk sarokot
viselj!*

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG